

965/1937.

17 124.

20w.

Gel.

TÉLI ÉJSZAKA

ALAPÍTÓJA
ÉS FÉLÉVSZÁZADON ÁT
VEZETŐJE

KNER IZIDOR

EMLÉKÉRE
A MAGYAR KULTURÁLIS
INTÉZMÉNYEK SZÁMÁRA
FELAJÁNLOTTA

KNER IZIDOR
KÖNYVNYOMDÁJA
GYOMA

Kner Imre Kner Endre

1936

HANS AANRUD

TÉLI ÉJSZAKA

ELBESZÉLÉSEK

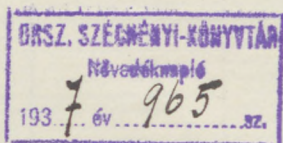


GYOMA, 1931

KNER IZIDOR KIADÁSA



91508 ~~22.560~~



TÉLI ÉJSZAKA

A hold hegyesen és vékonyan ívelt az erdősze-
gély fölött; halavány, sárga fényt vetett a hóborí-
totta völgyre. Csak bágyadt fényt tudott árasztani
maga körül a keleti égbolton; észak és nyugat felé
kék alapon ragyogtak a csillagok, reszkető sugaruk
csillogva-villogva tündökölt a hideg hóban és a fák
pehelykönnyű dérbóbitáin. Déli irányban annyira
összeszűkült a völgy, hogy a hold sápadt ragyo-
gása nem hatolt le beléje, amiért is valósággal
koromsötétség uralkodott benne; észak felé lapos
síksággá szélesedett ki, hatalmas fenyőerdő húzó-
dott rajta, s afölött messze-messze, ott, ahol a völgy
oldalai ismét összébb záródtak, halavány északi
fény derengett. A sötét völgytorokból komoran
bukkant elő az országút és lomhán kígyózott tova
a dombok és hegyek között; itt-ott fehérén csillo-
gott az is, másutt meg csak azokról a kék árnyé-
kokról lehetett felismerni, amelyeket a magas hó-
perem vetett. Hirtelen nagy kanyart írt le egy domb
körül, amely jóval előbbre nyúlt, mint a többiek;

innen mindjobban lejtősödött egészen le a patakig, majd egy kapu előtt vezetett el, ahonnan egy még keskenyebb mellékút kapaszkodott ferdén fölfelé; aztán ismét lefelé kanyarodott jó hosszú darabon, majd hirtelen nyílegyenes irányt vett, nekiszaladt a síkságnak és eltűnt egy sötét kis nyílásban mindjárt az erdő elején.

Fenn a völgy mindkét oldalában tanyák hevertek szanaszét. A lakóházakból világosság szüremkedett ki az éjszakába, leginkább két ablakon át, úgy hogy minden tanya mintegy két szemmel bámult le a völgybe; a bizonytalanul lobogó, vöröses fény alighanem a nyitott tűzhelyen égő fahasábok lángjától származott.

Abból a tanyából, amely a domb tetején feküdt, még pedig valamivel előbbre, mint a többiek, csak egy ablakon keresztül világolt ki állandó, fehér fény.

Néma csend honolt a tájon. Még csak szél sem fújt. Semmi hang, semmi nesz sehol. Csak néha-néha hallatszott valami rövid, recsegő pattanás, amikor a rettentő hidegben a jég megrepedt, vagy valami tompa csattanás, ha ajtó vágódott be valamelyik szomszéd tanyán.

Alig észrevehető nyikorgás hangzott fel odafenn az erdei tisztáson, ahonnan a keskeny út vezetett le, egyenletes ütemű nyikorgás, emberi léptek halk zaja; ez még nagyobbá tette a csendet; úgy tűnt fel, mintha minden erre a hangra, az életnek erre

az egyetlen jelére figyelt volna; mindjobban nőtt, erősödött ez a hang; végül egészen jól ki lehetett venni, hogy valami emberi lény lépked, jön, közeledik; és ez az egyetlen hang mintha az egész völgyet betöltötte volna.

Halavány árnyék vált ki, suhant elő a sűrű, sötét fák közül és lassan imbolygott tova a fénylő hó fölé. Hirtelen megállt. A hang megszűnt. Ahol a gyér holdfény az erdő árnyába olvadt át, egy férfi alakja lett láthatóvá. Úgy állt ott, mint valami szobor. De csak egy pillanatig. Aztán válla közé húzott fejjel, fürkészőn, gyorsan körülnézett, majd előre lépett; elindult, ment, de úgy látszott, mintha borzadály futott volna rajta végig, amikor meghalotta saját lépése nyikorgását. Szaporán szedegette a lábait, de már nem ütemesen; valami támolygó, valami határozatlan volt a lépeteiben, mintha fájdalmat okozott volna neki, valahányszor letette a lábát. Görcsösen kapaszkodott az egyik kapufélébe és sietve fordította a fejét jobbra, balra, majd habozva az országútra lépett. Megállt, megint körülnézett, aztán odament az út széléhez és letekintett a völgybe. Hirtelen eső, nagyon meredek mélység tátongott alatta. A magaslat itt annyira előre ugrott, hogy egyenesen a patakba zuhant, amely ott folyt lenn a szakadékban. Egészen homályos volt odalenn.

A férfi csak állt, nézett, bámult, figyelt lefelé.

Az iszonyú mélység közepén sötét, fekete gödör ásított. A patak nem fagyott be a zuhogóban és annak mélyéről halkán, alig hallhatóan egyes szakadozott, síráshoz hasonló csuklások, nyöszörgések, jajszavak törtek elő.

Állt egy ideig, majd letérdelt, két kezét letette a hóba a legszélső kiálló kőre és fülét kissé oldalt fordította, hogy mintegy hallgatózzék. Mind jobban és jobban előre hajolt, valami egyre vonta, húzta lefelé.

Hirtelen mind a két kezével hátra taszította magát és már ott állt az út felső szegélyén; hátra szegte a fejét és kiegyenesedett. Hatalmas termetű, karcsú, izmos legény. A fény fiatal, szőrtelen, markáns arcára esett.

Rémítően sápadt volt.

Így állt egy pillanatig, aztán megint hallgatózott, figyelt; megborzongott, amikor testéhez szorította karját és valami kemény tárgyat érzett a kabátja alatt. De aztán mintegy dacosan felfelé rándította arcát és elsietett északi irányban.

A hold magasabbra emelkedett, letompította a csillagok határozatlanul csillogó fényét; úgy álltak most ezek a tündöklő égen, mint halavány, nyugodt pontok; az északifény meg egészen a dombtető mögé húzódott le és csak homályos, reszkető fénykorongnak látszott.

A legény árnyéka szilárd alakot öltött. Először

mögötte bukdácsolt fel-alá a magas útszegélyen, míg a kanyarban haladt; de amikor az út egyenesen a síkság felé vette irányát, az árnyék eléje vetődött és minden lépésére ugrott egyet.

A legény még mindig emelt fővel ment. A lépései szaporodtak, mind gyorsabbak és gyorsabbak lettek, a síma úton már majdnem futásnak eredt; szemeit arra a sötét nyílásra szegezte, ahol az út az erdőbe ért; ahogy sietett, az a nyílás egyre nagyobbodott; a lépteit akaratlanul is szaporázta. Aztán egyszerre csak ott termett az erdőben; az előtte rohanó árnyék eltűnt. Ismét vállai közé húzta a fejét, megállt és előre hallgatózott.

Semmi hang, semmi nesz, csak egy kutya ugatásának tompa, mély visszhangja valahonnan megszűrő.

Megint menni kezdett, de mintegy hallgatózó félelem lappangott minden lépésében.

A fény és sötétség különös színhatássá vegyült össze az erdő fái között: változatos, zavaró színhatássá; fekete üregek a dérlepte fenyők alatt, hosszú, sötét árnyékok keresztbe az úton, aztán hirtelen ragyogó holdsugársáv: mindig és mindig ugyanez végig az egész hosszú, lapos síkságon, ahol az út keskenyen tör előre, folyton csak előre, mintha sohasem akarna végetérni.

Itt-ott meg-meglazult egy-egy dérburok, leesett, többet is magával rántott; hullott a dér, mint valami

csillogó, halk, hideg hópehelyfűzér és reszketésbe hozta a nyugodt fényt.

Ilyenkor akaratlanul is megállt a legény, egyik lábát a levegőben tartva, visszafojtotta lélekzetét és körülnézett.

De semmi nyoma sem volt itt életnek, csak egy elmosódott rókacsapa, amely mindvégig az út mentén haladt és többször keresztezte azt.

Az ilyen meg-megállás után még óvatosabban tette le a lábát, mintha attól félt volna, hogy nyikorgása az egész erdőt dérhullatásra készíteti.

Ment, ment, mendegélt a végtelenségig.

Aztán az út hirtelen befelé kanyarodott, valami világos nyílás tűnt elébe, az erdei síkság végétért.

Megállt, előre hallgatózott. Nem.

Kiegyenesedett, körülnézett. Így állt egy kis ideig. Hirtelen összerázkódott, egészen előre hajolt és hallgatózott.

Valami vékony, fagyoshangú kis csengetyű csilingelt; valószínűen szánkó közeledik.

Állt egy darabig és hallgatózott. A hang egyre nőtt, erősödött. A csilingelés mind gyorsabb lett. A ló bizonyára könnyű ügetésbe csapott át.

A legény megfordult és lassan visszafelé ballagott a síkságon keresztül.

*

A kanyarból egy nagysörényű kis ló bukkant elő és lassú ügetéssel poroszkált tova a síkság felé ;

sörénye belelógott a szemébe, szája körül és hoszszúszőrű két oldalán zuzmara borította; valóságos gőzfelhő szállt fel belőle; valahányszor mellső lábával mintegy sántítva egyet-egyet lépett, a sügytar-tószijára erősített kis csengetyű pár erőtlen, tompa hangot adott.

Árpaszalmával megrakott hosszú szán elé volt befogva. A fagyos úton a szán acéltalpa minden rándításra keservesen csikorgott, nyikorgott.

Elöl a szalmán egy férfi ült. A két lába köré vas-tag lópokróc volt csavarva és a sapkája egészen eltakarta a füleit. Ahogy a szán zöcskölte, előre-hátra hajladozott, a feje meg folyton jobbra-balra billent a vállá fölé, és dörütötte, nagy, fekete szakállá a kabátjára lógott. Azt hihette volna az ember, hogy alszik; de néha-néha meg-megrántotta a laza gyeplőszárakat és gyapjúkesztyűbe bujtatott kezeit felváltva dugdosta a bundája alá.

Lassan jutottak előre a síkságon; a ló mindjobban csökkentette amúgysem gyors iramát, majd lépésbe ment át, amikor az út az erdőhöz ért.

A férfi felnézett, megmarkolta a gyeplőszárakat, hogy újabb ügetésre nógassa a lovat, de meggon-dolta magát és a feje ismét lehorgadt.

Így baktattak sokáig.

Hirtelen feltekintett a férfi: a ló megállt.

Hátra taszította sapkáját, a kesztyűvel meg-törölte zuzmarás szempilláit és ártatlan, kék sze-

mei egy legényre szegeződtek, aki ott állt közvetlenül mellette az útszélén.

A ló is állt és a feje arra az oldalra kókadtt, ahol a legény volt.

Egy pillanatig halálos, néma csend vette őket körül, egyikük sem mozdult meg.

Aztán megszólalt a szánon ülő férfi:

— Te vagy az, Even?

A legény nem válaszolt.

— Hát nem te vagy az, Even?

— De igen.

Ezt mintegy habozva mondta; a hangja valahonnan nagyon mélyről jött.

— Merre felé tartasz? Északnak vagy délnek?

— Délnek.

A szánon ülő férfi megmozdult.

— Úgy-e fel akarsz ülni?

— Hát igen.

Hátulról ült fel a szalmára. Egy kissé izegtek-mozogtak, fészkelődtek mind a ketten, mielőtt elhelyezkedtek volna, aztán a férfi meghúzta a gyeplőszárakat és a ló ismét elindult.

Hosszú idő telt el. Egyikük sem szólt egy árva szót sem. Majd az elől ülő hátrafelé fordította a fejét és azt mondta a legénynek:

— Nagyon kellemes és szép az ilyen holdvilágos éjszaka. Annyira megijedtem, amikor meglátalak. Olyan sápadt voltál, mint valami halott.

Így oldalt fordítva tartotta egy darabig a fejét, mintha válaszra várt volna. De nem jött felelet. Féligmeddig csodálkozva nézett ismét maga elé.

Egyikük sem szólt többé. Halálos, nagy csend vette őket körül, mialatt lassan kocogtak előre a hosszú, lapályos síkságon, felváltva majd holdfényben, majd meg árnyékban.

*

A hold mindjobban nyugat felé hajolt. A tanyák ablakain kiáradó fények lassankint elhalaványodtak, végül egészen kialudtak; furcsa, csodálatos sívárság támadt utánuk.

Csak az egyik tanya odafenn a domb tetején, ahol a kis mellékút kapaszkodott felfelé, nézett le még nyugodt, fehér szemével a völgybe olyan egyformán, minden rebbenés nélkül.

Ez a fény abból a lámpából áradt, amely hosszú acéldróton függött le a szoba mennyezetéről, de olyan gyenge világosságot adott, hogy minden sarokból előkandikált a sötétség. A legerősebben arra a nehéz, fehérresúrolt faasztalra világított, amely közvetlenül alatta állt, és annak a nagy falórának fehér számlapjára, amely éppen vele szemben lógott. A szobában nem volt tűz; a szabad tűzhely parazsa régen kialudt, már az ellenző is oda volt téve a hamukupac elé. De a nagy cserépkályhából kellemes, langyos meleg sugárzott.

Az asztal egyik végén fehér kelengyevászon feküdt, amellet kétoldalt, egymással szemben két nő ült és varrt.

Az egyik öreg volt, kissé kövér és rövid derekú, széles arcú és határozott, arányos vonású. Réz-szárú, vastag szemüvegje, amelyet mindkét oldalt zsinórral toldott meg, hogy kendője fölött körülérjen a kupáján és így mintegy jobban megrögzítse, annyira előre csúszott az orrán, hogy néha-néha fel kellett emelnie a fejét, hogy keresztül láthasson a szemüvegen; ilyenkor egy nyugodt, kék szempár mutatkozott.

A másik nő fiatal volt, de magas és telt; formáit némi túlérettség jellemezte. Durvametszésű arca azokkal a csodálatosan határozott, jéghideg, kék szemeivel, széles, erős szája, nagy melle, amely majdnem túlságosan is nagy volt keskeny felsőtestéhez, mind leányos érettségéről tanuskodott. A haja világos és borzas volt, ő maga mégsem annyira szőkének tetszett; a nyakánál valamivel sötétebb pehelyzet kezdődött, ez mint valami halavány árnyék vonult végig az egész arcán és a karjain is kiütközött derékujja alatt, de itt már szinte szőrös volt, le egészen a barna, erős kis kezéig, amely kissé bizonytalanul dolgozott a varráson.

Csend volt körülöttük a szobában, egyikük sem beszélt. A nagy falióra egyenletesen, szabályosan tiktakkolt, mialatt a percmutató alul a számlapon

mint valami vékony árnyék kúszott folyton odább; a durva vászon olykor-olykor éles, sercegő hangot adott, amikor megkarcolták tűvel, hogy jobban be lehessen tűrni.

Az öregasszony szemüvege fölött néha-néha odanézett a leányra; úgy látszott, mintha kedve lett volna beszélgetni, de ismét lehajtotta a fejét, amikor tekintete nem találkozott a leányéval.

Az óra tiktakkolt, a tűk karcoltak.

Végre így szólt az öregasszony, anélkül, hogy felnézett volna:

— Ma olyan csendes vagy, annyira elgondolkodik, Karine.

Nem kapott választ.

— Hát bizony nem is igen kellemes ám, ha az embernek furcsa gondolatai támadnak, amikor a menyasszonyi kelengyéjét varrja. Jól emlékszem rá, hogy annakidején magam is úgy voltam, mint most te.

Karine még mélyebben horgasztotta le fejét a varrása fölé, úgy hogy az öregasszony csak a legfelső részét látta a homlokának, amely egészen a hajatővéig elpirult. Az öregasszony tovább beszélt:

— Nem rossz dolog új életet kezdeni; majd meglátod, milyen jó sorunk lesz; mi ketten egészen biztosan jól kijövünk egymással, és te nem is kaphatnál kedvesebb, aranyosabb embert; Niels olyan közvetlen, jóra való, áldottlelkű teremtes.

Karine nem szólt semmit. Most rövid szünet következett, majd így folytatta az öregasszony:

— És ti is szépen kijöttök majd egymással; tavaszra Nielsé lesz a tanya.

Ismét csend lett egy darabig.

— Mit gondolsz, hová ment ma este Even? — karattyolt tovább az öreg. Karine hirtelen az ajtó felé fordította a fejét, de csak futó pillantást vetett rá, aztán éppen olyan gyorsan megint a varrása fölé hajolt.

— Igen, ez az Even. Benne valahogy egészen más lelkület van, mint Nielsben. Senki sem gondolná, hogy ezek testvérek . . . Te, Karine!

Némi bizalmasság jutott kifejezésre az öregasszony hangjában. Most nézett fel először Karine, és az öreg meghökkent kissé a leány távoli, elgondolkozó tekintetének láttára.

— Tessék!

— Azt mesélik széltében-hosszában, hogy Even az ősszel sokszor volt odaát nálatok. Hallottál te erről valamit?

— Nem.

— Bizonyosan abban sántikál, hogy elveszi a nővéredet. Hiszen azé lesz a tanyátok. Mit gondolsz, hozzámegy Evenhez?

Karine mereven nézett maga elé és nem válaszolt.

— Nem hallottad, mit kérdeztem tőled?

— De igen, ha az apám beleegyezik.

Karine ismét a varrása fölé hajolt. Az öregasszony ránézett egy darabig, aztán rosszalóan bigygyesztette előre az alsó ajakát és ő is a munkája fölé hajolt.

Hosszú hallgatás után ismét megszólalt:

— Niels sokáig van oda a városba. Most már itthon kellene lennie. Talán még éjfél előtt meg is érkezik.

Semmi válasz. Kisvártatva:

— Meglátod, elfelejtette, hogy három nap múlva lesz az esküvője.

Majd valamivel később:

— Ó, nem, dehogy is felejtette el, hanem ez a Niels olyan bárgyúforma, hóbortos alak, nem akarja elismerni, hogy sürgős a hazajövele. Magától bizonyosan arra sem mert volna vállalkozni, hogy megkérje a kezedet, ha apád ide nem jött volna és én nem segíték neki.

Egy idő múlva:

— De majd nem lesz tovább olyan hebehurgya, ha összekerültök, meglátod.

Aztán ismét csend lett. A vászon sercegett, az óra tiktakkolt, a percmutató mint valami árnyék lopakodott körbe a fehér zománclapon.

Hirtelen megálltak egy pillanatra Karine ujjai, a fejét nem mozdította, hanem úgy látszott, mintha a szemeivel hallgatózott volna. Aztán az ujjai is-

mét gyorsabban dolgoztak egy pillanatig, majd a szemei megint hallgatóztak. Az ajkait összeszorította, a feje mélyebbre hajolt, az ujjai görcsösen dolgoztak.

Kisvártatva az öregasszony felemelte a fejét, fejkendőjét a füle mögé tolta és hallgatózott. Most egészen tisztán ki lehetett venni, hogy gyors, egyenetlen lépések nyikorognak odakünn közvetlenül az ablak alatt.

— Ez Even, — mondta az öregasszony.

A lépések lassúbbodtak, a folyosóajtónál teljesen elnémultak, majd ismét felhangzottak a folyosón.

A kilincs halkan, óvatosan lenyomódott.

Mind a két nő az ajtó felé nézett, amely majdnem teljes sötétségben volt.

Karine tekintetének egy arc alsó részét sikerült csak elfognia. Even szinte összegörnyedt és a földre sötötte a szemét, amikor belépett a szobába.

Az öregasszonynak nem jutott ideje arra, hogy odanézzon; Karine halkan, élesen felsikoltott; öröm és fájdalom vegyült össze ebben a sikolyban.

Az öregasszony is visitott egyet.

— Jaj, szent Isten! De megijesztettél, Karine! Mi az? Mi történt?

— Megszúrtam az ujjamat.

Pár csepp vér cseppent rá a fehér vászonra; Karine szájába dugta az ujját és szívni kezdte.

Even keresztülment a szobán, kesztyűit lassan

a takaréktűzhely vascsővére tette és leült egy alacsony kisszékre a fal és a takaréktűzhely között levő sötét sarokban, úgy hogy egészen az anyja mögött és Karinevel szemben foglalt helyet.

Kisvártatva megszólalt az öregasszony:

— Odakünn jártál valahol, Even?

— Igen.

— Nem akarsz enni? Van még valami a szekrényben.

— Nem.

Mindegyik kérdés és felelet között hosszabb idő telt el, mialatt csak a vászon sercegése és az óra tiktakkolása hallatszott.

— Hideg van ma este odakünn?

— Igen.

— Nem láttad véletlenül Nielset?

Nem kapott választ, de úgy látszott, hogy nem is várt, mert nem ismételte meg a kérdését.

Jósokára még csak ennyit mondott:

— No, elmehetsz lefeküdni, Even. Mi még megvárjuk, míg Niels hazajön.

*

Olyan lassan, olyan lassan mult az idő. Csak ültek mind a hárman a maguk helyén és egyikük sem mozdult, egyikük sem szólt semmit. Karine kezei lehullottak az ölébe, ugyanezt tették az öregasszonyéi is. A lámpa nyugodtan égett, a lángja még csak meg sem rebbent; csupán a percmutató

sietett körbe-körbe a végtelenségig, halkan, csendesen, mint valami árnyék.

Hirtelen borzongás futott végig az öregasszonyon, megmozdult, akaratlanul is belemarkolt a székbe, hogy odébb menjen, de lemondott szándékáról, csak néhányszor idegesen fészkelődött a széken, aztán elfordította fejét és arrafelé nézett, ahol Even ült, de ezt is abbahagyta. Egy ideig ismét csendesen ült, majd még idegesebben kezdett fészkelődni és határozatlanul körülnézett. Aztán megszólalt:

— Annyira megijedtem, amikor akkorát sikoltottál, Karine és azóta úgy félek; olyan sötét is van itt a szobában.

Felállt és felnyúlászkodott a lámpához, hogy felcsavarja. Aztán odament a fiókosszekrényhez, kivett belőle egy szál gyertyát és az asztalra állította, de nem gyújtotta meg, majd újra leült.

Kis idő elteltével:

— Nem, soha életemben nem éreztem még úgy magamat, mint most; mintha a fal mindjobban távolodnék tőlem.

Ismét csend volt hosszú ideig. A mutatók egyre forogtak körbe-körbe.

— Hát mikor jön már az a Niels?

Az öregasszony visszahanyatlott. Úgy tűnt fel, mintha a szobában még sokáig hangzott volna újra meg újra, mint valami többszörös visszhang:

— Mikor jön már az a Niels? Mikor jön már az a Niels?

Mintha az óra halk tiktakkolása is ugyanezt mondta volna és mintha ugyanez jutott volna ki-fejeződésre Karine mellének rövid, gyors pihe-gésében, amely minden lélekzetvételre gyorsan emelkedett és süllyedt. Az öregasszony úgy érezte, mintha ő maga is folyton és folyton ezt ismételtette volna, csak egyre halkabban és halkabban.

Hirtelen kitört:

— De hát az Isten szerelmére, mondjatok valamit, beszéljeteK hozzám! Úgy ültök itt, mintha mind a ketten halottak volnátok.

Egyikőjüktől sem jött válasz. Rövid, lélekzet-visszafojtó csend.

Az öregasszony egyszerre csak a szoba közepére lökte a székét, de ülve maradt, úgy hogy mindkettőjüket láthatta. Felváltva nézett rájuk; mind a ketten lefelé fordították az arcukat. Karine erősen összeszorította az ajkait; a kissé kiálló arccsontjain éles pír terjengett. A sötét sarokban viszont alig-alig látszott Even arca, amely borzasztóan sápadt volt.

Felállt, reszkető kezeivel egy pillanatig a szék hátára támaszkodott, felsőtestét előre hajlította és mintegy hátra siklott a fal felé. A szemei egyikről a másikra szegeződtek, a szája félrehúzódott, sikoltani akart, de egyetlen hang sem jött ki belőle.

Halálos, nagy csend volt.

Az öregasszony ismét ott termett az asztalnál.

— Even, jöjj ide!

A legény felállt és lassan odament az anyjához, de nem nézett fel rá.

Az öregasszony idegesen fordult feléje; közben úgy tett, mintha félt volna hátat fordítani Karinenek; egészen a fia arcába hajolt és úgy kérdezte metsző suttogással:

— Niels sohasem jön haza többé?

Even megtántorodott, mintha csak fejbe ütötték volna, amikor az anyja szavai elhangzottak. Térdre rogyott, úgy hogy még a homlokát is belevágta az asztal lapjába.

Az öregasszony Karine felé fordult:

— És te tudtad ezt?

Even felemelte a fejét és félve sikoltotta:

— Nem, anyám, Karine semmiről sem tudott!

Karine úgy remegett, hogy még a szék is reszketett alatta.

— Én *akartam* ezt!

Az öregasszony leroskadt a székre. Even az asztallapra hajtotta a homlokát, Karine lecsúszott a padlóra és fejét a szék szélére támasztotta.

Halálos, nagy csend volt. Csak a falióra tiktakolt és a percmutató törtetett fürgén, fáradhatatlanul előre, mint valami árnyék.

BERUCCANÁS A VÁROSBA

I.

Jens Oppistuen rosszkedvű és hóbortos volt három-négy napig. Nem annyira, hogy tulajdonképpen harapott volna, de nyugtalanul ténfergett, nem csinált semmit és mindig mogorván válaszolt, valahányszor mondania kellett valamit.

Ám erre nem igen sokszor adódott alkalma, mert Jensine, harmincéves, felnőtt leánya, körülbelül tudta már, hogy ez mit jelent; azért nem beszélt többet, csak amennyi éppen feltétlenül szükséges volt, így hát szótlanul kerülgették egymást és tökéletesen hallgattak pár napig.

De az öreg egy reggel váratlanul ismét módfelett szelíd volt. Folyton ott lábatlankodott a leánya körül, vizet akart neki vinni a téhenistállóhoz, míg az a marhákat etette, és olyasféle megjegyzést tett, hogy nem az ő gyenge karjának való ilyen hosszú, vízzel teli, nehéz vödöröket cipelni.

Jensine erre csak kifeszítette nagy, erős testét és azt mondta, hogy az nem tesz semmit, különben

sem kell már több vödör víz, eleget vitt az állatoknak.

Nem, nem, de azért úgy néhanapján mégis se-
gíthetne neki — és ezt meg is tette az öreg. Ami-
kor készen volt, várta már, hogy a lánya mondjon
valamit és ezzel is, azzal is megpróbálkozott.

Jensine elég barátságosan, de csak rövid igen-
nel, vagy nemmel válaszolt. Erre az öreg bekuk-
kantott a juhakolba.

Majd azt a kérdést intézte a leányához, hogy
lesz-e elegendő takarmány erre a hétre az állatok-
nak, anélkül, hogy kellene még hazahoznia?

Jensine nyugodtan az apja arcába nézett és nem
válaszolt azonnal.

Az öreg gyorsan, mentegetőzve tette hozzá:

— Mert ezen a héten nem érek rá.

— Na úgy. Valahogy majd csak kijövök azzal,
ami itthon van.

Ez egészen röviden és érdektelenül hangzott.
Jensine ismét hozzálátott a dolgához.

Az öreg bizonytalanul állt és várt, mintha még
akart volna valamit mondani, de aztán elfordult és
kiment az istállóból.

Olyan iszonyúan mérges tudott volna lenni a
leányára! Sohasem kérdez tőle semmit!

Jensine utána kukucskált és látta, hogy az öreg
először felmászott a padlásra, aztán a kamrába ment
be és végül a lakószobába. Most nem úgy csinált,

mint napokkal ezelőtt, nem ténfergett ide-oda tétován, hanem annak látszatát keltette, hogy tervszerűen jön-megy, kutat-keres, dolgozik.

Nos, Jensine tudta jól: végeredményében mind-egy, akármilyen ridegen viselkedik is az apjával szemben, nem használ az semmit, de legalább magamagától rukkoljon ki az öreg a dologgal, ő bizony nem nyújt neki abban segédkezet.

Amikor ő is bement a szobába, az apja nyugodtan ült a padon és egy kéthetes „Tilskuer“-t*) olvasott.

Az öreg feltekintett az újságból és a leánya mozgulatait figyelte egy darabig.

Majd hirtelen megszólalt:

— Nem emlegettél valami pamutot, hogy a városba akarod küldeni a festőhöz?

— Már régen el is küldtem.

— Kivel?

— Per Sletten minden hónapban bemegy, azzal.

— Hm.

Csend lett jó sokáig, aztán az öreg tovább olvasta az újságot, de ezúttal félhangosan: „Árverés. A jövő hét keddjén, április 16.-án szabadkézből önkéntes elárverezésre kerül Opdal-tanya, amely...”

— Hallod, Jensine? Kiadta kezéből Opdalt, azt a pompás tanyát.

*) „Szemlélő.” Egy már régebben megszűnt norvég lap neve.

— No lám.

— Bizony, bizony. De hiszen már éppen elég öreg is volt.

Tovább olvasott:

„Kölcsönadott zsákjaimat és hordócskáimat kérem minél előbb visszaszármaztatni hozzám. P. Opstad.“

Jensine a válla fölött az apjára sandított. No, most biztosan kirukkol a dologgal az öreg. Hát bizony tüstént el is kezdett köhécselni, majd így szólt:

— Gondoltam, hogy megint így járok vele. Miért is tartottam magamnál ilyen sokáig a hordóját? Már karácsony óta hever nálam.

Az igazság okáért meg kell jegyeznünk, hogy az említett kis hordó már éppen négy év óta volt Jens Oppistuen birtokában kölcsönképpen és már nem egyszer tette meg miatta az utat a városba, hogy gazdájának visszaszolgáltassa, de mindannyiszor megint csak kölcsönkérte. És az sem először fordult elő most, hogy az apa ürügyként hasonló ujsághirdetést olvasott fel a leánya előtt. Jensine látta is a válla fölött, hogy az öreg összehajtogatta az ujságot és a zsebébe dugta.

— Ó, bizonyára nem olyan sürgős a dolog.

— Tudhatod, hogy szüksége van a hordóra, ha egyszer hirdetést tesz közzé.

Jensine szelíden és bensőségesen válaszolta:

— Na hát akkor igazán szerencsés véletlen,

mondhatom, hogy Per Sletten a jövő hét elején megy a városba; leviszem hozzá a hordót, majd eljuttatja rendeltetési helyére.

Jens úgy tett, mintha ezt nem hallotta volna.

— Aztán el kellene adnom azt a három borjúbőrt is, ami ott lóg fenn a padláson.

Jensine nem válaszolt.

— És ha már mindenáron be kell ruccannom a városba, akkor még ezen a héten megyek be, mert később nem érek rá.

Hosszú szünet.

— A jó szánút is nemsokára elromolhat.

Kitekintett az ablakon.

— De pár napig most még tiszta, hideg idő lesz. Megvakarta a füle tövét.

— Igaz, igaz, hogy nem éppen kellemes dolog az embernek összezöcsköltetnie magát a hepehupás utakon, hol ide, hol oda billen a szán, majd erre, majd amarra farol; nincs hozzá valami nagy kedvem, hogy... No de azért mindenesetre megvizsgálom azokat a bőroket, hogy jól tesz-e nekik, ha továbbra is ott fenn lógnak.

Felállt és kiment. Rövid idő múlva három borjúbőrrel tért vissza. Úgy vonszolta azokat maga után. Kiteregette a padlón, beléjük csípett, forgatta, hajtogatta, vizsgálgatta őket.

— Nos, nem hihetek mást, minthogy Opstad negyedfél márkát is megad darabjáért, ha magam

viszem el neki; de ha úgy küldöm el, akkor nem kapok többet három márkánál.

Jensinere nézett; a leány makacsul zárkózott maradt és úgy tett, mintha se látna, se hallana, a világon semmi se érdekelné. Az öreg előretolta az alsó ajakát és jó sokáig töprengő arccal állt, mintha valamin nagyon gondolkoznék.

— Hm, hm! A jövő héten nem érek rá! Igen, igen. No aztán az a pamut is; jó lenne, ha minél előbb visszakaphatnád... Az ördögbe is, hogy egyszerre olyan sürgős lett Opstadnak az a rongyos kis hordó! Nem áttall hirdetést közzétenni érte!

Ismét kiment és Jensine hallotta, hogyan törtet fel a padlásra. Kevéssel utóbb megint bejött, hóna alatt hozván az ötpintes kis hordót.

— No, itt van.

Újra elálldogált egy darabig és felváltva hol a bőrökre, hol meg a hordóra nézett. Az arca bosszús kifejezést öltött, majd hirtelen megszólalt és határozottan mondta:

— Nem, úgy látom, nincsen más megoldás. Mindjárt neki is készülődöm és holnap korán reggel elindulok. Keresd csak elő az iszákomat, Jensine.

Olyan sietve ment ki, hogy Jensine nem ért rá semmit mondani.

A nap hátralevő részében olyan kimondhatatlanul könnyed és élénk volt az öreg és annyi tennivalója akadt! Előhúzta a szánt és alaposan meg-

vizsgálta; aztán lement a pincébe, ott buzgólkodott: megtöltött egy zsákot burgonyával, persze a legöregebbjét, legszebbjét válogatta ki; majd a szénászsákokat tömte meg, az egyikbe szépen felül beletette a kis hordót; aztán mindent nagyon gondosan és jól odarögzített a szánra; és amikor este lett, ismét behúzta a szánt a kocsisínbe, megkente a lószerszámot, a csengőt ráakasztotta a szűgytartó-szíjra és mind e sok munkája közben módfelett szelíden beszélt Jensinehez.

Hanem a leányából alig tudott egy-két szót ki-
venni egész nap; Jensine előkereste az iszákot és végezte teendőit, mint rendesen, de nem volt egyetlen helyeslő szava sem az apjához a városba való menetelét illetően, még akkor sem, amikor az öreg kérte tőle a festő elismervényét, hogy kiválthassa a pamutot.

Éjjel nyugtalanul aludt és folyton azt figyelte, hányat üt az óra; nagy kedve lett volna felkelni, amikor hallotta, hogy hármát ver, de talán legjobb lesz mégis, ha nem ébreszti fel Jensinét, ezért ébren feküdt még egy teljes óra hosszáig. Ám amikor négyet ütött az óra, nem bírta ki tovább az ágybanmaradást; most már fel kellett kelnie, hogy enni adjon Blakkennek.

Olyan csendesen, nesztelenül kelt fel, ahogy csak tudott, meggyújtotta a mécsest és kiment az istállóba, ahol sokáig tett-vett, foglalatoskodott. Ami-

kor ismét bejött a szobába, Jensine már fenn volt és főzte a kávé.

— No, hát te már fenn vagy?

— Igen; azt akarom, hogy rendesen ellátva menj el hazulról.

Az öreg többféleképpen megpróbálta, de sehogy sem sikerült Jensinét rávennie, hogy magától mondjon valamit. Csak a kérdésekre válaszolt, barátságosan, de közömbösen.

Hogy az ördög vigye el az egész világot! Bár csak bosszankodott, dúlt-fúlt volna egy kicsit Jensine, hogy lett volna alkalma odavágnia a fejéhez: ő az úr a háznál, azt tesz, amit akar!

Az öreg szótlanul evett. Aztán felvette a köpönyegét, nyakába kanyarintotta az iszákot és leakasztotta a szegről az ostort.

— Nos, akkor hát készen vagyok, indulhatok.

Állva maradt egy ideig, válaszra várt, aztán hogy Jensine meg sem mukkant, kiment a szobából.

Amikor az öreg befogta a szán elé a lovat, Jensine is kijött, hogy lássa, hogyan hajt ki apja az udvarból. Jens felült a szánra, kezébe fogta a gyeplőszárakat, de várt még egy kicsit, spekulált, gondolkozott.

— Te, Jensine! Ne hozzak neked selyemfejkendőt? Ha találok valami igazán szépet?

— Legjobb lesz, ha nem veszel annyi gondot a nyakadba. Mert még utóbb is elfelejted — vissza szolgáltatni gazdájának a kis hordót.

Jens kényszeredetten kacagott.

— Te aztán leány vagy a talpadon, Jensine! Ezt nevezem! Szeretsz évdni! No, ne félj semmit, tudom én jól, miért megyek a városba. Vissza fogom juttatni illetékes helyre a hordót!

II.

Amikor Jens Oppistuen másnap reggel felébredt Opstad kereskedő pompás tanyájának kicsiny, tapétázott szobájában, eleinte körülbelül úgy érezte magát, mint Jeppe a báró ágyában. Többször is alaposan meg kellett dörzsölnie a szemeit, mielőtt teljesen tisztába jött azzal, hogy hol van.

Hát persze, benn van a városban, tegnap délután érkezett ide! De milyen különös, hogy ez olyan homályosan dereng csak előtte és micsoda íze van a szájának!

Felnyúlt az asztalra a vizesüvegért és jó sokat ivott.

Milyen furcsa ez az eset az emlékezőképességével. Bizonyára onnan van ez, hogy olyan sok mindent kell eszében tartania.

Lássuk csak, hogyan is történt az egész?

No igen, mint rendesen, tegnap is komótosan poroszkálva fordultak be a tanya udvarára: ő meg Blakken; üdvözölte a mindenesgyereket, aki tüstént megmutatta neki, hogy melyik szobában száll-

hat meg; aztán bement az üzlethelyiségbe, egyik hóna alatt a hordót, másik alatt a három borjúbőrt cipelvén. A kereskedő, mint rendesen, ott ült benn az irodájában magas forgószékén; a boltba nyíló ajtó félig nyitva állt; egyik szemével a számadásaiba, másikkal az üzletbe nézett. Jens egyenesen hozzá ment be, átadta neki a hordót és Opstad kihúzta a nevét, — de előbb persze alattomos mosollyal megkérdezte, hogy kihúzhatja-e. Megértette nagyon jól, hogy Opstad mire célzott, no de most az egyszer ugyancsak csalódní fog azok után, hogy annyira becsapta: csak fél márkát adott a borjúbőr darabjáért és két márkát egy fölöntő burgonyáért! Aztán meg vizet kevert a pálinkába — ezt még az előző mindenesgyerek mondta! Viszont azért tanácsos volt jóban lenni a kereskedővel, mert lám most is adott neki hitelbe árucikkeket, igaz, hogy előbb megtudakolta tőle, — talán nem is gondolta, hogy Jens észrevette és megjegyezte ezt magának, — most is annyi marhája van-e még, mint azelőtt.

Felült az ágyban és elkezdett öltözködni. Ej, nem hitte volna, hogy a feje is mennyire fáj!

Igen, hogyan is volt aztán tovább? Hiszen tegnap este teljesen útrakészen állt, már fel is rakodott. Lássuk csak: kapott egy hordó heringet, egy font kávé, egy nagy süveg cukrot és száz négyhüvelykes szöget. No, aztán mi is volt még? Igen,

háro
szap
men
az ár
egés
eszé
kapo
men
ken
kozo
assz
üldö
Hars
Je
a na
Az
odaü
juk,
együ
A
tatta
Az
tet k
egyé
mas
szik
tek,
A
C

három font búzaliszt, négy patkó, egy font zöld szappan. Nos, ennyi volt csak az egész. Aztán elment a festőhöz, elhozta tőle Jensine pamutját. Huh, az árgyélusát, igaz is ám, a selyemfejkendőről meg egészen elfeledkezett! Lám, ez csak most jutott eszébe! Aztán ismét bement a kereskedő irodájába; kapott egy kupica pálinkát, majd a gyógyszerárba ment el, hogy köhögéscsillapító port vegyen Blaken számára. És aztán? Ja, igaz, akkor aztán találkozott Simen Harstaddal, akit meghívott Svenstad asszonyhoz egy pohár búfelejtőre. Jaha, aztán ott üldögéltek, amíg az italt el nem fogyasztották, majd Harstad is rendelt egy pohárral.

Jens azalatt, hogy így elmorfondírozott, felhúzza a nadrágját és most cipőivel a kezében állva maradt.

Azt a kutyafáját, ki is volt az az ember, aki utóbb odaült az asztalukhoz? Mert valaki odajött hozzájuk, az egészen bizonyos, hiszen még sört is ittak együtt; ki az ördög lehetett az illető?

A cipőket letette a padlóra, egyik lábát belebujtatta az egyikbe, de aztán ismét megállt.

Az az ember és Harstad bizonyára szintén üzletet kötöttek egymással; az az ismeretlen jövevény egyébként keménykötésű fickó lehetett, mert hatalmas csetepatét rendezett, erre egészen jól emlékszik; hát persze hogy alkudoztak és üzletet kötöttek, hiszen áldomást is ittak rá.

A másik lábát is cipőbe bujtatta és ismét megállt.

Hm, aztán az történt, — de ez már csak nagyon homályosan rémlett előtte, — hogy eltávoztak a kocsmából és kocsikáztak egyet; ám hogy mikor és hogyan került haza a szállására, milyen különös, arra nem tudott visszaemlékezni!

Részeg volt talán? Ej, micsoda beszéd! Részeg? Mitől? Attól a kevés, vacak lélöttytől csak nem rúghatott be, amit ivott!

De vajjon adott-e Blakkennek szénát vagy abrakot éjszakára? Hát bizony aligha adott, ha egyszer nem emlékszik rá.

Fogta a süvegét és kiment. Huh, de fázni kezdett egyszerre, még a fogai is vacogtak és az éles, fehér fény mennyire bántotta a szemét.

Igen, csakugyan, a szánnal teljesen rendben volt; utána nézett, hogy megvan-e minden, amit felpakolt; nagyszerű, nem hiányzik semmi; no de most aztán hozzá lát a dologhoz, megeteti Blakkent és úgy intézi az ügyeit, hogy minél előbb hazaindulhasson.

A szánról leemelt egy szénászsákot és már sietett is az istálló felé, ahová Blakkent kötötte. Fel sem nézett addig, amíg ott nem volt közvetlenül a ló mellett.

Akkor csak tágra meresztette a szemét és eltávoztott a száját a szörnyű nagy csodálkozástól. Blakken megvörösödött!

Sokáig állt egy helyben és csak bámult.

A
ban,
Je
dójá
A
karta
Na
csere
sen a
So
Ej
aki o
senk
mély
szik,
réltel
No
rével
tudna
réltel
Hn
bizon
lenne
mész
ő itta
hát H
Hn
hetne
3*

A ló, amikor hallotta, hogy zörög a széna a zsákban, feléje fordította a fejét és nyerített.

Jens alig akart hinni a szemének. Hűh, a tagadóját, hiszen ez a Harstad Rauenje!

A kezéből földre eresztette a zsákot és megvakarta a füle tövét.

Nahát azt csak igazán nem hiheti, hogy lovat cseréltek, — hogy ő maga volt az, aki olyan hevesen alkudozott Harstaddal!

Sokáig állt és töprengett.

Ej, ej, vajjon kiféle-miféle ember lehetett az illető, aki ott volt velük? Vagy talán mégsem volt velük senki? Minél tovább gondolt erre a harmadik személyre, annál inkább összezavarodott. Úgy látszik, az a veszély fenyegeti, hogy mégis csak cseréltek!

Nos, ami azt illeti, nem mondhatná, hogy a cserével valami nagyon rossz üzletet csinált; csak bár tudna arra emlékezni, hogy egész egyszerűen cseréltek-e, vagy pedig ő ráfizetett valamelyest?

Hm, az magában véve még nem volna baj, sőt bizonyos mértékig örülhetne neki, ha Blakken nem lenne többé az övé, de mit gondolna Jensine? Természetesen azt hinné, ami távolról sem igaz, hogy ő ittás fővel adta rá magát erre a cserére. Pedig hát Harstad volt a részeg!

Hm, a legjobb megoldás talán most mégis az lehetne, ha visszacserélné Blakkent. Hiszen meg-

történhetik, hogy Harstadnak is teljesen mindegy: melyik a lova . . . Rauen sokáig volt az övé, no és talán az ő felesége nem olyan berzenkedő, hirtelen természetű, mint más asszony? A fehérnépeknek általában nem igen tetszenek az ilyen csereberélgetések.

Gyors elhatározás érlelődött meg benne: igen, elmegy Harstadhoz!

Rauennek adott szénát is, vizet is, aztán kifordult a kapun és nekivágott a városnak.

Kora reggel volt még, alig lehetett egy-két embert látni.

Ahogy sietve ment, egy férfi jött vele szembe az uccán. Nini, hiszen ez Harstad! Rögtön megismerte. Annak is meglehetősen keserű, züllöttforma volt az ábrázata. No, amennyire tegnap leitta magát, ezt nem is lehet csodálni!

Találkoztak. Megálltak mind a ketten. De elég sok idő telt el, mire megszólaltak.

— No, már te is künn csatangolsz?

Harstad kezdte el a beszélgetést.

— Igen, időben felkeltem.

— Mégy valahová?

— Nem. Majdnem teljesen készen vagyok az indulásra — csak egy kicsit még mászkálni akartam az uccán. No és te mi járatban vagy, hová tartasz?

— Tulajdonképpen nekem sincs határozott célom vagy útirányom.

A szemük pillantása találkozott, de gyorsan mind a ketten másfelé néztek.

— Te is készen vagy már az indulásra?

— Igen, körülbelül én is készen vagyok.

Egy darabig szótlantul álldogáltak. Aztán Jens megjegyezte közömbösen:

— Nem tudom, hol lehet a szállása annak az idegen atyafinak.

— Milyen idegen atyafinak?

— Aki tegnap elhajtott mellettem az úton.

— Ja úgy. Én nem láttam tegnap semmiféle idegent.

— Nem? No lehet, hogy a szállodában lakik.

Megint hallgattak egy jó ideig. Aztán ismét megszólalt Jens:

— Hazajössz ma estére?

— Igen, úgy gondolom . . . Az a szándékom.

— Mit szól majd a feleséged, ha meglátja, hogy elcserélted a lovadat?

— Ó, a fehérnépek nagyon kedves teremtések, hiszen tudod . . . No de nem is olyan rossz az az üzlet, amit most csináltam.

Jens feléje sandított és óvatosan mondta:

— Nem, nem, szó sincs róla! De hát a különbözetráfizetést nem számítod?

— A különbözetráfizetést? De hiszen én egy fityinget sem ígértem rá a lovadra, te ígértél az enyémre.

— Nem, nem is azt mondom én. Bánod talán a cserét?

— Ó, nem, azt igazán nem mondhatom. És te?

— Én sem. No de mindegy, — mivel olyan régi jó cimborák vagyunk, — nem bánom, beleegyezem, hogy visszacseréljük a lovunkat, ha elfogadsz tőlem egy puncsot.

De erre már figyelmes lett Harstad.

— Nem. Úgy gondolom, hogy a puncs inkább téged illet meg.

— Úgy gondolod?

— Igen, őszintén és komolyan úgy gondolom.

— No jól van, akkor hát legyen úgy. Menjünk. Hideg van itt az uccán és Svenstad asszony éppen most nyitott ki.

Mind a ketten megkönnyebbülten tértek be Svenstad asszony kocsmájába.

*

Jens már megint eléggé ittas állapotban volt, amikor úgy déltájt bement Opstad boltjába, hogy megtöltesse a kulacsát pálinkával egy kis útravalónak.

Opstad az irodaajtóban állt. Amikor a kulacsot megtöltötték, Jens ott maradt állva egy kis ideig.

— No most aztán legjobb lesz, ha mindjárt el is indulok.

— Mi az, már hazamégy?

— Igen, azt teszem. No, minden jót! Hála és köszönet a szívességedért ez alkalommal is!

— Gyere be, igyál egy pohár papramorgót.

— Ó, köszönöm, de most azt sem kellene elfogadnom.

Bement az irodába és megkapta a maga pohár pálinkáját.

Az ajtóban tépelődve állt meg.

— Nos, bizonyára nem felejtettem el semmit. Nem. Hát Isten áldjon!

— Isten veled! Szerencsés utat hazafelé!

Eltávozott.

Kis idő múlva megint ott állt benn a boltban.

— Azt a mindenségit, arról meg egészen elfeledkeztem, hogy valami szép selyemfejkendő kellene még Jensinének.

Opstad kimondhatatlanul előzékeny volt hozzá. Ő maga jött ki a boltba, hogy segítsen Jensnek vászolni.

Amikor a választás megtörtént, Jens ismét állt és várt egy ideig.

— No, erre a fejkendőre is megihatsz egy pohárral, — mondta Opstad.

— Csak aztán sok ne legyen a jóból, meg ne ártson!

— Ó, mit, ha egész nap úton leszel!

Jens megitta a pálinkát és most még tovább tartott, mint az imént, a kereskedőtől való búcsúzó-

ködés. Amikor istenhozzádot mondott és Opstad szerencsés utat kívánt neki, ismét elácsorgott egy darabig, mintha csak várt volna valamire, de aztán hirtelen nagyon sürgős mehetnékje lett.

— No, akkor hát befogom a lovat.

Kiment az udvarra és sokáig és alaposan elszuszogott, mire Blakkent a szán elé fogta.

Amikor ezzel végzett, ismét besietett a boltba. Opstad éppen abban a pillanatban sandított be az irodaajtón, amikor Jens belépett.

— Aztaz ebugattát neki! Hatsillingért promenclucukor kellene még Jensinének.

Megkapta a cukrot és újra elindult az ajtó felé. Ott hirtelen megállt és nagyot csattintott az ujjával.

— Hát nem mindjárt gondoltam, hogy van még valami, amit elfelejtettem?! Egy meszely pálinkával tartozom Per Slettennek karácsony óta, ideje volna már, hogy megadjam neki.

— Jaha, — mondta a segéd, — van valami edényed, amibe tölthetném?

— Nem, bizony nincs. Nem kaphatnék tőled kölcsön?

Erre már Opstad is bejött a boltba.

— Mi az? Miről van szó?

— Egy meszely pálinkát szerettem volna még vinni, amivel Per Slettennek tartozom, de nincs edényem, amiben elvihetném. Nincs valami egymesze-lyes kis csutorád, amit kölcsönözhetnél nekem?

— Van olyasféle? — Opstad a segédjére kacsin-
tott.

— Sajnos, most nincs; mind foglalt.

— Gondoltam én is, hogy nincs.

Jens megvakarta a füle tövét.

— Akármi legyenek, ha tudom, hogy most mi a
szöszzt csináljak hát?

Opstad nagyon szolgálatkész volt.

— No várj csak, utána nézek.

Kiment, de mindjárt vissza is jött.

— Nem, csakugyan nincs más üres hordónk, csak
az, amit tegnap visszahoztál. Az még odabenn van
az irodában.

— Igen?

— De azt nem adhatom kölcsön, ha csak tele
nem tölteted; olyan sokan vannak, akik italt és hor-
dót akarnak.

— Persze, ez az, ez az.

— Igen bizony.

— Hát nincs valami más megoldás?

— Nincs.

Jens megint megvakarta a füle tövét.

— Bosszantó az is, ha csak úgy üresen áll itt az
a hordó.

— Ebben teljesen igazad van.

— No de mindegy, most nem lehet, majd más-
kor.

— Ahogy tetszik, Jens.

— No hát akkor Isten veled. Köszönök mindenfé-
lét.

— Isten veled, Isten veled! Szerencsés utat!

Jens lassan ment ki az ajtón. Opstad csak állt,
csak várt és lesett ki az ablakon.

Csakugyan, Jens fogta a gyeplőszárazakat és ki-
hajtott az uccára. Hanem odakünn megállt.

Opstad hamar babrálgatni kezdett valamit.

Egy pár pillanat múlva Jens már megint benn
volt a boltban.

— No jól van, add hát kölcsön a kis hordódat
ezúttal is. Mégsem járja, hogy Per Sletten olyan
sokáig várjon!

III.

Úgy körülbelül éjfél felé járhatott az idő. A teli-
hold nyugodtan és tisztán ragyogott a völgy felett,
amelyet egyetlen roppant hófelület borított; a hó-
takaró majdnem csontkeményre fagyott a néhány
nap előtti olvadás után.

A fehér hómezőn mint valami sötétebb csíkok
kígyóztak felfelé a tanyák irányában a kicsiny, kes-
keny utak, hosszú kanyargások után keresztül-kasul
szelték egymást, még keskenyebben folytatódtak
a másik oldalon és csak kanyarogtak, törtettek fel-
felé, fel egészen a legutolsó zsellérviskóig, sőt még
annál is tovább, apró gyalogösvényekké fogyva,

amelyek odafönn végződtek az erdőben egy-egy farakásnál, vagy a havasi legelőkön valami sötét, ásító kis pajtaajtónál.

Olyan világos, olyan csendes volt az éjszaka és olyan messzire, olyan tisztán lehetett hallani. Az ember szemmel kísérhette mindezt a sok utat az egész völgyön végig: semmi élet, semmi mozgás sehol, amíg a szem közvetlenül a Neristuen alatt fekvő meredek dombig nem ért. Ott állt egy gebe és oldalvást hátranézett a nehéz rakományra, aztán meg a gazdájára, aki leghátul ült a szánon, hogy nem száll-e le a meredek domb előtt.

Jens Oppistuen volt az és Blakken.

Jens leghátul ült a rakomány tetején és jól belekapaszkodott abba a kötélbe, amellyel a heringes-hordót kötözte oda a szánr.

Ő is előre nézett Blakken felé, amikor az megállt és visszatekintett.

No nézd a selmát, hogy mit művel hát!
Hej, mi lesz, Blakken, az ebugattát!
Sejja, hóha, sejja, hóha!
Nehéz dombra terhet húzni,
Lelketlenség lovat nyúzni,
Mégsem száll le Jens a hóba!

Jens csendesen, jókedvűen nevetett magában és huncut, pajzán arcfintorral bólintott Blakken felé, mialatt újabb rigmust faragott:

No, meddig állsz még, hej, mire vársz még?
Talán bizony csak hazatalálsz még?
Amíg pihensz, szegény pára,
Egyet-kettőt iszom addig.
Talán előbb kipitymallik
S utóbb érünk a tanyára.

Blakken nem volt megelégedve azzal, amit a gazdája mondott. A füleit hátrabillentette és csak állt, türelmetlenül ráncigálta a gyepőlőszárazakat és már folyton csak visszafelé nézett: ismerte jól Jenset, tudta, hogy milyen állapotban van olyankor, amikor rímek után keresgél és mindent versbe szed.

Magas a domb s mi csak állunk,
Sejja, hóha, sejja, hóha!
Mind a ketten spekulálunk,
No ez aztán finom móka.

Magas a domb, nem megy a szán:
Mit használ, ha egymást nézzük?
Kedves lovam, jobb lesz talán,
Ha a kortyot megtetézzük!

Blakken mérges, türelmetlen,
Rám mereszti a szemeit.
Nos, hát igyunk mind a ketten,
Meglásd, ez majd jobban segít!

Az jó, ha jó hangulat van,
Blakken pajtás, okos állat.
Van még bőven a kulacsban,
No, téged is megkínállak!

g?
Tapogatózni kezdett a köpönyege zsebjei után, de nem tudta őket megtalálni abban a kényelmetlen helyzetben, ahogy a rakomány tetején ült.

Eleresztette a kötelet és lecsúszott a szánról. Négykézlábra esett és azonmód is maradt, hiába mászott jobbra-balra egy ideig s hiába próbálkozott, nem bírt felállni, annyira zsibbadtak és merevek voltak a tagjai.

Megfeszítette minden erejét és végre a lábain állt, de csak az Isten őrizte attól, hogy megint el nem vágódott.

— No, no, Jens, mi lesz, az irgalmadat? Állj egyenesen, no! Ne bolondozz, hallod-e? — biztatta önmagát.

Ez a pillanat volt az, amire Blakken várt. Jens még rendesen fel sem egyenesedett, amikor hirtelen gondolt egyet, megfeszítette az istrángot és elindult. A szántalpak csikorogtak, a rakomány nyekergett és a csengő újra csilingelni kezdett. Blakken lassan, nyugodtan haladt felfelé a dombnak.

— Pszt! Pszt! Nem állsz meg, te sintér!

Jens jó néhány lépésre elmaradt már, mire a szán után iramodhatott. Futott, futott, ahogy a lába bírta és már olyan közel ért a szánhoz, hogy úgy vélte: meg tud kapaszkodni a rakományban. Ki is nyújtotta mind a két kezét, de Blakken nagyon gyorsan ment, Jens a levegőbe markolt és a következő pillanatban amilyen hosszú volt, végigterült az úton,

az orrát alaposan beleverte a földbe, Blakken pedig ezalatt tovább sietett.

— Pszt! Pszt! Kis lovacskám, Blakken, csikó, tüzes csikó!

Jens megint négykézlábra állt, aztán lassan fel-tápázkodott. Igen, Blakken fönn a domb közepén megállt és visszanézett. Jens nyaka közé szedte a lábait és lihegve, szuszogva törtetett fel a dombnak.

— No, no, csak óvatosan no, meg ne botoljatok egymásban, így, így, nagyszerűen megy. Igen, Blakken lovam, most jó fickó vagy, megállsz, nem akarod, hogy Jens gyalog kutyaoljon fel a dombon, igen, csúnya fickó, várj csak szépen, amíg ismét odaérek hozzád.

Megint a rakomány után kapott, de Blakken újra résen volt, alkalmas időben indult el és Jens másodszer is hasra vágódott.

Felnézett.

— Gyű, lovam! Gyű, paripám! Gyű, táltosom! Te gézengúz, te gazfickó, te tolvaj! Ismerlek én már téged, te pimasz! Majd megállsz te magadtól is, ha felérsz a domb tetejére; biztosan nem kell pisz-szegetnem rád. Lám, már állis. Ó, nem muszáj visszaneézned, itt vagyok.

Blakken csakugyan megállt, amikor felért a domb tetejére, hogy kipihenje magát. Jens nem egyhamar érte utól. De amikor végre ott volt, egészen előrement a lovához és megveregette a nya-

kát. Blakken hegyezni kezdte a füleit és jókedvűnek látszott.

— Igen, Blakken, igazad van. Hallod? Én mondom, hogy igazad van. Te azt akarod, hogy az, aki pálinkát iszik, meg is érdemelje azt. Nos hát én most megérdemeltem, de te nem érdemelted meg és ezért nem is kapsz. Most csak nézd szépen, amíg én iszom.

Blakkenhez támaszkodott és kutatni, keresgélni kezdett a zsebeiben. Végre megtalálta a kulacsot. Nem volt benne dugasz; üres volt, már most akár úgy itta ki, akár pedig elfelejtette bedugni és így a tartalma magától ömlött ki.

Nem vette ezt észre azonnal.

— Hahaha. Látod ezt, te?

A kulacsot a szájához emelte.

— Hé, mulatsz rajtam, Blakken? Azt hiszed, hogy nincs több?

A kulacs üres: ez tény — fájdalom,

Még ha akarnám, sem tagadhatom.

De a hordó: az tele van, tele,

Gyere, drága jó cimborám, gyere!

Hátulról ismét felmászott a szánra és elkezdte kioldozni a köteleket. Végre sok vesződés után sikerült előráncigálnia azt a zsákot, amelyben a kis pálinkáshordó volt. De megtalálni a zsák száját már nehezebbnek bizonyult. Forgatta, rázta, nézegette.

No, jössz ki már? Bújsz ki már?
Szomjat oltó, kicsi hordó,
Itt, vagy máshol — ki a zsákból!
Addig húzlak, vatorászlak,
Amíg innen ki nem rázlak!
No, ne tréfálj, bújj ki már!

És csakugyan ki is bújt a hordó; Jens végre megtalálta a zsák száját, valami keservesen kioldozta és a hordót kirázta belőle. Csakhogy egészen más-kép pottyant ki, mint ahogy azt Jens várta: az út szélén kívül esett a kemény hókupacra és onnan mint valami repülő csík száguldott le a lejtőn, nagyot ugrott a lenn húzódo útnál és megvadult állatként törtetett be a síkságon levő kis erdőbe.

Jens ült egy ideig, aztán a hordó után bólintott:

Isten önnel, jó barátom!
Remélem, hogy nemsokára
Épségben itt viszontlátom!

*

Rövid idő múlva nagy felfordulás, láрма, zűrzarvar támadt a Neristuen-tanya tehénistállójában. Jens hatolt be oda és minden akadály ellenére feltartóztatlatlanul tapogatózott előre a sötétben, hogy megtalálja s felkeltse Fredriket, a béresgyereket, és a legurult hordó után szalassza.

Ha hazahozza neki a hordót, — mondta Jens, — akkor olyan lakomát csap a tiszteletére, hogy olyan-

ban még sohasem volt része, sőt talán még arra is engedélyt ad neki, hogy megkérhesse a leányakezét.

Nos, Fredrik nem sokáig kérette magát, tüstént felkelt, a nadrágjába bújt, cipőt rántott s kabátot húzott magára; tudta jól, hogy nincs addig szünet vagy megállás Jensnél, amíg a hordó feneke felfelé nem fordul és ilyesmiből ő is szívesen kivenné a részét, rögtön neki is rugaszkodott hát, loholt le a lejtőn.

Jens felmászott a szánra, illetve a rakomány te tejére, hogy lassacskán tovább koszorogjon; elfelejtette a rakományt ismét megkötni.

Olyan jól haladtak felfelé a dombnak, ahogy csak lehetett. Amikor Fredrik utánuk ment a hordóval, amelyet a hátán cipelt egy zsákban, először négy vadonatúj patkót talált az úton, aztán egy elemő-zsiástarisnyát, végül egészen közel Per Sletten házához egy nagy süvegcsukrot. Fredrik összeszedte mindezt, beledugta a zsákba és tovább sietett. Amikor odaért Sletten lakóházának sarkához, már egészen jól látta a szánt és éppen kiáltani akart Jensnek, hogy álljon meg, szálljon le és igazítsa meg a rakományt, amikor nagy csattanást hallott. Sietve loholt előre. Hát ott feküdt a heringeshordó és vele együtt Jens is a Per Sletten trágyadombján, — Per trágyát hordott és ezért itt az út ferde volt.

Jens öklével a hordóra csapott.

— Mégis csak én kerültem felül!

— Hogyan történt a dolog? — kiáltotta Fredrik.

— Hogyan történt? Olyan gyorsan, mint a villám! Fredrik talpra segítette az öreget.

— Nos, mit csináljunk most? Csak nem hagyhatjuk itt ezt a hordót?

— Ne hagyjuk itt? Nem fekszik talán jól? Nem vagyok én olyan jó ember, hogy ne adnának szállást egy éjszakára a heringeshordómnak?

— Igen, de nem volna jobb, ha felkeltenénk Pert és megkérnénk, hogy segítsen egy kicsit?

— Még csak az hiányoznék! Nem, velünk van a barátunk; hej, most úgy szánkózzunk, mint a nagy urak! Úlj fel!

Fredrik nem tehetett egyebet, elkezdte megkötni azt a kevés holmit, ami még a szánon volt.

De Per Sletten is résen állt; nagyon ébren aludt, mint mindig, valahányszor Jens beruccant a városba: ő is szeretett résztvenni az azt követő dárídón — egyszerre csak ott termett mellettük teljesen felöltözködve, zsebredugott kézzel.

— Mit csináltok itt, legények? — Megpillantotta a hordót. — No nézd csak, milyen gazdag ember lett belőlem! Már a trágyadombon is heringeshordók teremnek!

Az egész azzal végződött, hogy a hordót ott hagyták a trágyadombon, mind a hárman felültek a szánra és úgy hajtottak be Oppistuen tanyájára.

Amikor beérkeztek az udvarba, Jensnek mind-



járt n
szállt
beme
vezet
dót s
rikne
Fre
ment

—
—
—
lyem
hová

—
—
rikkel
lenné
Jen
az ág

—
—
De n
volt a

—
Jen
kor k
Jen
Már e

járt megcsappant a kedve és valamelyest alább szállt a bátorsága is; addig egyáltalán nem akart bemenni, amíg ki nem fogták Blakkent és be nem vezették az istállóba a helyére; és a pálinkáshordót sem akarta bevinni; azt a parancsot adta Fredriknek, hogy tegye be egyenesen a kamrába.

Fredriket és Pert beültette a kamrába, aztán bement Jensinehez.

— Ébren vagy, Jensine?

— Igen.

— Nem felejtettem ám el megvenni neked a se-lyemfejkendő, csak azt nem tudom, hogy hol van, hová tettem.

— Nem sürgős.

— Valami leesett a szánról és elgurult, — Fredrikkel felhoztam és ígértem neki egy puncsot; lennél szíves számunkra vizet forralni?

Jensine az ajkába harapott; majd hirtelen felült az ágyban.

— Ó, igen. Annál előbb vége lesz!

— Tudom, hogy te nem szereted ezt, Jensine. De nem lehetett kitérnem. Opstad és Per Sletten volt az oka; no de most ez lesz az utolsó eset.

— Tudom, tudom; ezt már sokszor hallottam.

Jens egészen zavart volt s lógott az orra, amikor kiment a kamrába vendégeihez.

Jensine felforralta a vizet és kivitte hozzájuk. Már erősen hajnalodott, nem volt érdemes újra le-

feküdni; a kávéskannát a tűz fölé akasztotta és leült a szabad tűzhely mellé; tudta jól, hogy nem sokáig lesz nyugvása.

Eleinte nagyon csendesen viselkedtek odakünn a kamrában, egyszer-másszor még rá is pisszegték egymásra. De lassacskán mind hangosabbak lettek és hébe-hóba még az asztalt is döngették.

Jensine csak ült és hallotta, hogyan kezdenek el róla beszélni. Azt is tisztán és érthetően kivette a hangjukból, hogy Per Slettennek nagy kedve van Jensenet ugratni.

Per az asztalra csapott.

— Igen, én azt mondom, amit mindig is mondtam, hogy olyan derék, jóra való leány, mint a te leányod, nem terem minden bokorban.

Nem, arról maga Jens is teljesen meg volt győződve, hogy a leányának nem akad párja az egész környéken.

— Nem igen lehet eldönteni, hogy ez a leány kihez hasonlít. Más természet, más lelkület van benne, mint tebenned.

— Mint énbennem? Hogyan mondhatsz ilyet?

— Pedig így van. Ő az, aki dirigál. Te mukkanni sem mersz.

— Mukkanni sem merek? De még mennyire merek! Én vagyok az úr a háznál, megmutatom neked is, meg Jensinének is.

— Igen, persze hogy megmutatod. Hiszen még

egy meszely pálinkát sem mersz venni anélkül,
hogy előbb engedélyt ne kérnél rá tőle.

— Nem merek? És ezt te mondod? Nem merek?
Ha akarod, most mindjárt ebben a szent minutá-
ban kidobom azt a leányzót!

— Nem, nem, ne beszélj így! Én ezt csak heccből
mondtam. Hiszen tudom jól, hogy Jensine szerény,
jólelkű, engedelmes leány, mindent megtesz, amit
csak akarsz, és szelíd, akármit cselekszel.

— Szelíd, mondod? Hej, dehogy is szelíd! Sok-
szor a végletekig felbosszant; csak jön-megy és
napokig sem szól hozzám egy árva szót; még egy
követ is magára tudna dühösíteni! Csak jön-megy és
úgy tesz, mintha semmi se érdekelné, semmit se
venne észre, és mégis keresztülviszi azt, amit akar.

— Nos, nem használ semmit erről beszélni, Jens.
Ha már egyszer az ember, mint teszem azt te is,
beadta a derekát egy fehérnépnek, akkor már bele-
ütött a kő az egész haklipakliba, vége minden-
nek! Nem lehet ezen semmit változtatni.

— Nem lehet változtatni! Azt mondtad, nem le-
het változtatni? Még ebben a minutumban kikerge-
tem innen azt a leányt, még ebben a minutumban!

— Ó, nem mered te azt megtenni!

— Kilógatom, ha mondom! Jöjjetek, legyetek
szemtanui!

Felállt és berohant a szobába.

Jensine ott állt a szoba közepén, magasan és

biztosan, és az apjára nézett. Jens megtorpant s elmozdulni sem tudott a helyéről.

Ebben a pillanatban ütött a nagy falióra hatot.

— Nem hallgatsz, te nyavalyás? No várj, majd elbánok én veled!

Jens az ölébe vette a nagy órát, kivitte és úgy oda vágta a lépcsőhöz, hogy menten darabokra törött. A két cimbora utána kullogott és nézte, mi történik.

Ugyanabban a pillanatban Jensine is kijött, hozta a pálinkáshordót a hóna alatt.

— No most én is szórakozni akarok egy kicsit. Jöjjetek, nézzétek meg!

Mind a hárman utána baktattak, mintha nem mer-tek volna mást csinálni, és nem szóltak egy árva szót sem. Jensine kivezette őket az istálló mögé a domb szélére. Ott aztán a meredek lejtőre dobta a hordót.

Mindnyájan látták, hogyan gurul lefelé, mindig sebesebben, amíg végül egy nyírfa tövéhez ér és ott ezer darabra pattanik szét.

— No most legalább utóljára láttam ezt az átkozott hordót! Menj be és feküdjél le, apám, ti pedig takarodjatok haza, de kissé gyorsabban, mint más-
kor szoktatok.

Mind a három férfi szót fogadott. Sietve és éppen olyan csendesen távoztak el, mint ahogyan ide jöttek. Egyikük sem szólt semmit: még csak mukanni sem mertek.

Min
nagy
Ivar z
gyön
Eg
földk
szű, c
zsiros
A fek
fönn
moly
ték s
mind
amel
Per
tani,
lépeg
A fák
bimb
dülő

AMIKOR A VADLUDAK HÚZNAK

Mindjárt délre a tanyától, fenn a dombon egy nagy magányos vadberkenyefa volt. Ez alatt állt Ivar zsebredugott kézzel és végigtekintett a völgyön, majd a déli égboltot nézte.

Egészen tavasz volt már a levegőben. A hó a kis földkupacok északi oldalára húzódott vissza, a hosszú, dél felé lejtő szántóföldeken elolvadt; a föld zsírosan gözölgött az enyhe napfény melegtől. A fekete rigók még télihidegen fütyörésztek odafönn a kis fenyvesben, de a szántóföldeken már komolyan sétálgattak a varjak, meg-megemelintették szárnyaikat, mintha nagyon melegük volna és minden kis rovar és csúszó-mászó állat élvezett, amelyeket a nap csalt elő; a barázdák mentén — Per Madslien megpróbálta már Sörbakkent szántani, — a tavasz előhírnökei: barázdabillegettők lépegettek és csipogtak és billegették a farkukat. A fák rügyezni kezdtek: tele voltak apró, bolyhos bimbókkal, amelyek még nem pattantak ki, és a dűlőárkok mentén itt-ott fel-felütötte már fejét egy-

kétsárga, egyenesszárú kis virág. A legelőkről durva marhakolompok tompa kongása hallatszott, amely összevegyült a juhok, kecskék, csikók és borjúk csengetyűinek gyors, finom csilingelésével és a furcsa hangverseny parányi szüneteiben meg-megszólalt egy fűzfasípnak egyszerű, melankólikus melódiája: bizonyára a bojtárgyerek talált olyan fűzfát, amelyről már le lehetett húzni a kérget. A levegő tele volt mindenféle hanggal, amely egyetlen nagy tavaszi hangulattá olvadt össze; a színek szegényesek és téliesek voltak, élesen határoltak, amíg teljesen fehérbe nem halkultak át a fenyves tetővonala fölött, egészen fönn a domboldal peremén. Csend volt a levegőben és valami nyirkos langyosság a csendességben, de ha jött egy-egy szélroham, metsző hideggé dermedt a tavaszi enyhesség.

Ivar ujjongva, áradó örömmel kiáltott le a völgybe, a bojtárgyerek válaszolt és a következő pillanatban hosszú, vonzó dallamot kezdett fuvalázní egyszerű tilinkóján. Mindenben valami különös nyugtalanság feszült és gerjedezett; az egész nagy természet kábultan bomlott, sóvárgott a tavasz, az élet ölelése alatt; lehetetlen volt hosszabb ideig csendesen állni, vagy otthon maradni a házak környékén. Ivar felemelte a lábát, hogy leszaladjon a lejtőn a völgybe, de akkor ismét felnézett oda, ahol a völgy oldalai egymásra torlódtak délen.

V
kirá
a sz
Ig
M
egy
és e
lebb
Ez
zésé
kocz
Ki
roha
meg
A
rodo
sabb
közé
lönb
hány
csap
össz
mes
Ar
vala
meg
a na
meg

Visszahúzta a lábát, tátott szájjal maradt állva, kirántotta kezét a nadrágja zsebéből és odatartotta a szeme fölé.

Igen, ott jönnek!

Messze, messze, valahol a látóhatár peremén egy sötét kis sáv bukkant elő az erdők háttéréből és egyenletesen, gyorsan növekedve, mind közelebb és közelebb ért.

Ez volt az első vadlúdcsapat, amelynek érkezésére Ivar már napok óta türelmetlenül várakozott.

Kipirult mind a két orcája, megfordult, hogy haza rohanjon, de meggondolta magát; érdekes volna megvárni, amíg tovahúznak.

A csapat rohamosan közeledett, kissé elkanyarodott balfelé; úgy látszott, mintha mindig magasabbra és magasabbra szállt volna, amint egyre közelebb ért. Ivar nemsokára meg tudta őket különböztetni egyenként: egy nagy, erős vadlúd néhány méterrel előbbre repült mint vezető, a nagy csapat két vonalban követte, amely ékbe futott össze elől. A vadludak egyenletesen, biztosan, ütemes szárnycsapással húztak dél felé.

Amikor már majdnem a feje fölé értek, Ivarnak valami különös, vad kedve támadt ahhoz, hogy megzavarja ezt a szabályosságot. Az anyja is, meg a nagyanyja is azt mondta, hogy sohasem szabad megcselekednie, de mielőtt tudatossá vált volna

előtte ez a tilalom, egyik kezét előre nyújtotta és a csapatra mutatott.

Ebben a pillanatban a csapatnak egyik élen haladó tagja megingott és kiesett a sorból, utána egy második, egy harmadik is, eltávolodtak egymástól, egyre estek, zuhantak, majd lassították az iramukat; úgy tűnt fel, mintha egyszerre elveszítették volna erejüket és a legnagyobb zavarba jutottak volna.

Hosszú, gyámoltalan, vergődő sikoltások hallatszottak le a levegőből; sorban mind kezdtek leereszkedni, és ez olyan gyönyörű látvány volt, úgy tűnt fel, mintha minden oldalról jöttek volna.

Éppen olyan hirtelen fogta el aztán Ivar lelkét valami nagy-nagy félelem; úgy érezte, hogy valami rettentő rosszat cselekedett, mert hiszen tudta jól, hogy nem szabad a vadlúdra mutatni. Gyorsan a Miatyánkot kezdte imádkozni; úgy hallotta, hogy ez az egyetlen mód, amivel segíteni lehet.

A csapatvezető vadlúd néhány erős szárnycsapással megint az élen termett és kissé keletebbre kanyarodott; a vadludak egymás után dolgozták fel magukat mögéje a sorokba, csakhamar a legutolsó is a csapathoz csatlakozott és akkor észak felé siklottak tova.

Ivar lassan utánuk fordította a fejét, amint mindjobban elkanyarodtak, bevégezte Miatyánkját, majd utána bólintotta az ament is; a vadludak ekkor már

a fenyves fölé értek, afölött folytatták tovább útjukat és nemsokára teljesen a távolba vesztek.

Mintha Ivar öröme is tovaszállt volna. No de azért most mégis be kell mennie a nagymamához.

*

Benn az éléskamrában ült a nagymamája, az öreg Beret Madslie, a karosszékében és perpatvarkodott. Kicsiny, meggörbült asszony volt; ott ült a sarokban a kályha és az ágy között, tetőtől talpig meleg, kötött nagykendőkbe patyulálva. A szobába nyíló ajtó kissé nyitva volt és hangok hallatszottak át hozzá odabentről. Beret mormogott valamit, nagynehezen félrehúzta füléről a fülmelegítőjét és hallgatózott.

Hm, hm! Lám, lám, milyen gondosan vigyáznak arra, hogy halkán beszéljenek és ő ne hallhasson semmit. Vajjon mi titkolnivalójuk van már megint? No de ne képzeljék be maguknak, hogy zavartalanul súghatnak, búghatnak!

— Oline!

Semmi válasz. Öreg Beret fogta a kampósbotját, amely ott állt a sarokban a kályha mellett, és megkopogtatta vele a padlót.

— Oline!

— Igen, itt vagyok, anyám! Mit óhajtasz?

Egy derék, középkorú asszony jelent meg az ajtóban.

— Sohasem láttam még olyan teremtetést, mint amilyen te vagy, Oline! Nem jössz, hiába kiabálok, hiába hívlak.

— De hiszen rögtön jöttem, mihelyt csak jöhettem, anyám! És azonkívül remélem, nincs valami baj, amiért olyan sürgősen kíváncsi volna a jelenlétem?

— Hát persze, ha te magad fecseghetsz valakivel, akkor teljesen hidegen hagy, hogy én egész nap egyedül ülök itt. Ki van odabenn?

— Hát van valaki odabenn?

— Persze hogy van, hiszen hallottam! Ki van odabenn? Tüstént tudni akarom, hallod?

— Igen, igen. Az illető senki más, mint Marthe Moen.

— Mit akar?

Oline valamit babrálgatni kezdett a szekrényben és nem válaszolt.

— Nem hallasz, Oline? Sohasem láttam még ilyet, hogy te milyen lettél! Azt kérdezem: mit akar Marthe?

— Ó, nem akar semmit. Csak az iránt érdeklődött, hogy kaphat-e tőlünk egy kis malacot, ha a göbénk megmalacozik.

— Hm, hm! No de ilyet! Hallatlan! Nem ígérhetsz el már több malacot, te!

Egy ideig csendben ült és maga elé bámult. Aztán elfeledte az egészszet és hirtelen azt kérdezte:

— Van valaki vendég odabenn?

Oline az anyjára nézett, kissé csodálkozva csóválta a fejét és egyszerre szelídebb hangon szólalt meg:

— Hiszen mondtam már neked, hogy Marthe Moen van odabenn.

— Igazán? Marthe Moen? Szeretnék vele beszélni. Kérd meg nevemben, hogy legyen szíves, jöjjön be hozzám, mielőtt elmenne.

— Jó, majd beküldöm, — mondta Oline és ismét bement a szobába.

Kevéssel utóbb Ivar rontott be a nagymamához.

Az öreg Beret arca azonnal felderült, amint az unokáját megpillantotta.

— No nézd csak! Te vagy az, Ivar?

— Igen, nagymama! Üdvözlét hozok neked a vadludaktól, most húztak el a völgy felett!

— Pszt! — Az öregasszony az ajtó felé intett a kezével. — Tedd be az ajtót, Ivar, hogy ne halljanak bennünket.

*

Ezeknek kettőjüknek bizonyos titkaik voltak. Az eset története a következő:

Az öreg Beret Madslien már régesrégóta nem hagyta el kis kamrácskáját. Olyan öreg volt már, hogy állandóan odabenn tartózkodott, nagykenőcsbe, sálakba, pokrócokba takartan, mert folyton fázott. A kezei fürgén mozogtak, de ha beleült a

székébe, csak ült ott nagytehetetlenül és nem tudott úgy felállni, hogy valaki ne segített volna neki. A látását és hallását úgy ahogy megőrizte, de a többi érzéke többé-kevésbé felmondta már a szolgálatot; különösen az emlékezőképessége és ítélőereje fogyatkozott meg nagy mértékben. Mint minden öreg ember, ingerlékeny és kíváncsi lett és sehogy sem lehetett a kedvére cselekedni; amit az egyik pillanatban kért, azzal már nem volt megelégedve a másikban, ha kérését teljesítették.

Leginkább Olinere, a saját édesleányára, Ivar anyjára járt rá a rúd, mivel ő forgolódott körülötte legtöbbit. Mert azt képzelte be magának, hogy rettentő sok mondanivalója van. Ám a valóságban semmi összefüggés sem volt abban, amit beszélt; egy-két eseményt mondott csak el abból a régi világból, amikor még élt az ura, olyan dolgokat, amikre csak a legdurvább vonásaiban emlékezett és amiket gyakran összekevert. Hébe-hóba Oline odafigyelt ugyan az anyjára, amikor beszélt, de az öregasszony észrevette, hogy a felnőttek nem hallgatják kellő figyelemmel, sokszor nevetnek is rajta, és ez feldühösítette. Így történt, hogy Ivart választotta bizalmasának. A kisfiú mindig szívesen meghallgatta és hízelt neki, hogy a nagymama mindig olyan óvatos volt és úgy suttogott, hogy azt senki más nem hallhatta meg.

Különösen egy dolog volt, ami állandóan erősen

foglalkoztatta nagyanyót ezen a télen. Szeretett volna kimenni. De ezt nem merték neki megengedni. A tél folyamán egyszer látszólag teljesítették kérését, bevezették a szobába és az ajtó felé, de amikor odáig jutott, hirtelen mérgesnek tette magát, „amiért olyan nagy rendetlenség van a szobában“, és ismét visszakíváncozott a kamrába.

És azóta — bizonyára megértette, hogy akkor csak látszólag engedelmeskedtek neki, — sohasem tett többé említést a felnőttek előtt arról, hogy szeretne kimenni; de annál többet beszélt erről Ivarnak. Elmondta, hogy szinte betegnek érzi magát a puszta vágyódástól; biztos abban, hogy ismét erős és egészséges lenne, ha láthatná a völgyet, a körülötte húzódó hegyeket és dombokat és élvezhetné a napsütés melegét. Igen, nagyon szeretne kimenni még egyszer, még pedig azon a napon, amikor a vadludak húznak; mert akkor köszönt be a tavasz.

Úgy beszéltek meg ketten, hogy Ivar fogja nagyanyót kisegíteni, de úgy, hogy senki se sejtse vagy tudja ezt azon a napon, — ezért állt fenn ma Ivar a dombtetőn és leste-várta a vadludak érkezését.

*

Nagyanyó egészen hevületbe jött, mielőtt még Ivar betette volna az ajtót. Aztán sokáig bámult az ablak irányába, majd Ivar felé fordult és ezt suttogta:

— Szépen sorban repültek? Az jó jel.

Ivar nagyanyó szemébe nézett, az arca bíbor-

vörös lett a pirulástól és nem válaszolt mindjárt. Nagyanyó nem ismételte meg kérdését, csak kérdően függesztette rászemeit. Végre megszólalt Ivar:

— Igen, nagymama, nagyon szépen sorban repültek.

— Akkor eredj, csald ki valami ürüggyel anyádat, hogy keresztülmehessünk a szobán.

A fiú készségesen indult el az ajtó felé.

— Nem, várj csak egy kicsit, Ivar, húzd ki a legfelső szekrényfiókomat, ott találsz benne egy darab barnacukrot.

— De hiszen tudod, nagymama, hogy tegnap ettem meg az utolsót.

— Igazán? Szeretném, ha volna valamim, amit neked adhatnék. Nézd csak meg, nincs-e ott olyasmi, amit szívesen elfogadnál tőlem.

Ivar odament a szekrényhez, kihúzta a fiókját, belenyúlt és kis ujjai egy ezüstszívet kotorásztak elő. Nagyanyó látta ezt.

— Igen, igen, legyen a tied, Ivar, neked adom!

A fiú kimondhatatlanul megörült a szép ezüstsívnak, de ahogy nagyanyóra nézett, tüstént eszébe jutott, hogy nem mondott igazat.

— Nem, nagymama, ez sem lehet még az enyém, — mondta szerényen, a kis ékszer visszатette a fiókba és kiment. Kis idő múlva újra bejött, fogott egy széket és kivitte. Aztán megint visszatért.

— Mama a disznóólhoz ment Marthe Moennel.

— C
— I
Jöjj há
Oda
végét
dan ál
maszk
alá tol
gyon b
nyebb
kűszöb
mert n
bán m
nyiló a
fel. Na
kellett
kezéve
tudta o
lett vá
lábát i
Ami
az ajtó
borzon
kisebb
szedte
— M
kijönne
mint v
C5

— Csakugyan, te?

— Igen. És én most széket tettem a déli fal elé.
Jöjj hát, nagymama!

Odanyújtotta neki a kampósbotot, hegyes acél-
végét gondosan belebökte a padlóba, hogy szilár-
dan álljon és el ne csússzék, ha nagyanyó rátá-
maszkodik, aztán a vállát nagyanyó másik karja
alá tolta és emelni kezdte. Nagyanyó felállt. Na-
gyon buzgó volt, az izgalom erőt adott neki; köny-
nyebben ment az egész, mint várta volna. A szoba-
küszöbön minden nehézség nélkül lépett keresztül,
mert meglehetősen alacsony volt, hanem a szo-
bában már keservesebben haladtak át és a szabadba
nyíló ajtó küszöbénél komoly akadályok merültek
fel. Nagyanyónak egyik kezével az ajtószárfához
kellett támaszkodnia, aztán lehajolnia és a másik
kezével átsegítenie a lábát a küszöbön, mert nem
tudta olyan magasra emelni. Aztán kissé odábbkel-
lett vánszorognia a másik oldal felé, hogy a másik
lábát is át tudja húzni.

Amikor nagy kinnal-bajjal sikerült végre kijutnia
az ajtón a szabadba és a friss levegő megcsapta,
borzongás futott végig egész testén és szinte még
kisebbnek érezte magát. De aztán megint össze-
szedte minden erejét és nevetni próbált.

— Micsoda bolond beszéd az, hogy nem szabad
kijönnöm, hiszen olyan friss és egészséges vagyok,
mint valami ifjú!

Gyorsabban folytatták útjukat a fal mentén és csakhamar odaértek a ház sarkához. Ekkor nagyanyó fáradt kezdett lenni. Az első, ami után nézett, a szék volt. Még jóval odább állt, a két ablak között. Tovább vánszorogtak. A széktől pár lépésre hirtelen úgy érezte nagyanyó, hogy már nem bírja tovább, eleresztette a botot, kezét gyámoltalanul, reszketően, vágyakozással telten nyújtotta ki a szék háta felé, még megtett valahogy egy roskadozó lépést és valami nehezen sikerült a székbe kapaszkodnia, amikor már azt hitte, hogy elesik és Ivar is magával rántja. Teljes súlyával, nagyot zökkenve roskadt rá a székre, Ivar igazította helyre.

A nap melegen tűzött oda a déli fal tövébe; a patakzúgás hol halkabban, hol erősebben hallatszott; madarak csicseregtek, rovarok röpködtek zümmögve, — tavasz volt a levegőben.

Ivar csak állt és nagyanyóra nézett. Nagyanyó alig-alig tudta egyenesen tartani a fejét. De azért felemelte. Elkezdte az egyik oldalon és tekintetét lassan körülhordozta az egész látóhatáron, ám a pillantása bágyadt és közömbös volt. Aztán megint lekókadott a feje és lenézett maga elé. Félelem és csalódás fogta el Ivar szívét.

— Nem érzed jól magadat, nagymama?

Nagyanyó megborzongott, amikor hallotta a fiú hangját, — ugyanekkor hideg szélroham jött feléjük a házsorok felől.

—
olyan
Iva
—
—
többé
nak m
zom!
Iva
szeme
—
—
gamt

Má
ban. N
Az or
nagy
valós
nyája
egyik
szeme
lázáln
Egyed
a sar
a nag
mert
olyan
5*

— Hm! Mindent tönkretesznek! A hegyhát nem olyan már, mint volt azelőtt.

Ivar nagy szemeket meresztett.

— Hát milyen volt akkor, nagymama?

— Sokkal szebb volt. És a nap sem melegít úgy többé, mint régen! Rettenetes, hogy hogyan elbánnak mindennel az emberek. Be akarok menni, fázzom! Huh!

Ivar hangja remegett és könnyek lepték el a szemét.

— Igen, igen, nagymama, bemegyünk. Gyere.

— Huh, milyen hideg van! Nem, nem tudok magamtól bemenni. Eredj csak, hívd ide anyádat!

*

Másnap sok ember szorongott a kis éléskamrában. Nagyanyó az ágyban feküdt és félrebeszél. Az orvos éppen most ment el és azt mondta, hogy nagyanyónak tüdőgyulladása van és nem nagyon valószínű, hogy ilyen idős asszony túléli azt. Mindnyájan csendben voltak; halkán beszélgettek, de egyikük sem sírt. Csak Oline emelte néha-néha a szeméhez köténye csücskét, amikor nagyanyó lázálmában egy vagy más kedves dolgot mondott. Egyedül Ivar sírdogált őszintén és szíve mélyéből a sarokban a szekrény mellett. Senki sem tudta ezt a nagy bánatot megérteni és mire magyarázni, mert hiszen a gyermekek nem szokták az ilyesmit olyan komolyan venni. Ivar tegnap is egész nap sírt,

ezért is nem pirongetták meg különösebben, amiért nagyanyót kisegítette a szabad levegőre, és most egyáltalán nem említették előtte, hogy az orvos azt mondta, nagyanyó tegnap hült meg és így ez némi-kép az ő bűne.

Csend volt a kis kamrában, csak nagyanyó fecsegett és Ivar sírdogált.

Aztán nagyanyó hirtelen elhallgatott, elcsendesedett. Kisvártatva halkán nyögött és sóhajtozott, majd körülnézett. Aztán valami csodálatos szelidséggel a hangjában kérdezte és mindnyájan tudták, érezték, hogy most teljesen eszméletén van:

— Ivar sírdogál annyira?

— Igen, — mondta Oline. — Ivar, nagyanyó rólad kérdezősködik.

Ivar odament nagyanyó ágyához, térdre vetette magát és úgy suttozta:

— Nem mondtam igazat, nagymama, mert tegnap rámutattam a vadludakra.

— Igen ám, de aztán elimádkoztad a Miatyánkot, mert a lelkedre kötöttem.

Aztán könnyedén, mosolyogva mondta:

— Igaz is, Oline, majdnem elfeledtem: az ezüstszívet Ivarnak hagyom!

Ez volt az utolsó szó, amit nagyanyó mondott.



A
a vö
hogy
hoz a
hono
szép
a nap
dődő
volt
ták k
alapo
gyujt
Mi
sen f
ros f
égbe
fekü
és íg

A KÉRŐ

A legfinomabb, legtisztább őszi idő uralkodott a völgy felett. Olyan nagyszerű volt a levegő, hogy szinte az ajtón keresztül is beláttak egymáshoz az emberek. Csodálatosan vasárnapias csend honolt még hétköznapiokon is; a gabonakereszték szép sorjában álltak a szántóföldeken és fürödtek a napfényben; a gabonahordás és cséplés nem kezdődött még el; az embereknek pár napig nem volt semmi munkájuk, legfeljebb a pajtájukat hozták kissé rendbe, meg szánjukat vizsgálták meg alaposan, aztán újra bementek a szobába, pipára gyújtottak és megittak egy csésze kávé.

Minden kéményből füst bodorgott elő, de különösen fenn a Kleiven-tanyán, — amolyan nehéz, zsíros füst, amely úgy látszott, mintha egyenesen az égbe szállna, de csak azért, mert Kleiven magasan feküdt. Az emberek csak nézték, bámulták a füstöt és így szóltak egymáshoz:

— Alighanem búzakását* főznek odafenn a Kleiven-tanyán.

Igen, búzakását főztek, az biztos volt, de lehetséges, hogy egészen más okból, mint azért, hogy Peder Klev learattatta és keresztekbe rakatta a gabonáját.

Finom egy család volt az, amely ott lakott fenn a Kleiven-tanyán. A gazdája nem Per Kleivennek hívta magát, hanem Peder Klevnek, mert fiatal korában városban élt és még mindig megvolt az a kék frakköltőnye, amelyet Hansen pékmestertől kapott annakidején; aztán a feleségének sem Marthe, hanem Martha volt a neve, mert szabócsaládból származott és az ilyenek mindig sokra tartják magukat a vidéken. Ha ezek ketten olyan finomak és előkelőek voltak külön-külön, akkor el lehet képzelni, milyen nemes család lett belőlük, amikor összekerültek. A sarjadékukat, egyetlen leányukat sem Karinak hívták, ahogyan jog szerint hívni kellett volna nagyanyja után, hanem Karolineának és varróleány volt.

Mint a legtöbb varróleánynak, Karolineának is kék erek voltak a kezein és a homlokán; mindig fázott, nehezen tudta rágni a kenyeret, fűzött hordott és a legényekre kacsingatott.

* A rømmegrød (búzakása) nem mindennapi eledel a norvég parasztnak. Tejszín, búzaliszt és vaj összefőzött keveréke. Csak ünnepélyes alkalmakkor fogyasztják, leginkább ha vendégeik vannak.

Lehetséges, hogy az ő kedvéért főztek ma búzát fenn a Kleiven-tanyán.

Az a szóbeszéd járta a faluban, hogy Karolinea majd megvesz a kérőkért. Azt is beszélték róla a tehénistállóból vett illetlen kifejezéssel, hogy már gyűrűk kezdenek nőni a szarvain, ami annyit akart jelenteni, hogy az évek nyomai nagyon meglátszanak rajta. Annyi mindenestre bizonyos, hogy már benne volt abban az időben, ami számít. Az emberek ilyenformán nem egészen ok nélkül vették a szájukra.

Azelőtt gyakran megtörtént, hogy Peder Klev panaszkodott és egyetértett azokkal, akik úgy vélték, hogy bizony nehezen lehet megélni a Kleiven-tanyából. Mert minden esztendőben soványabbak és terméketlenebbek lettek a földek, alig termett valamelyes széna és gabona; nem csoda, amikor annyira hanyag volt a gazda. Az ember szinte nem akart hinni a szemeinek, hogy mik történtek a Kleiven-tanyán; az egész környéken nem akadt még egy olyan kisgazdaság, amelyen könnyebben, kevesebb kézierővel lehetett volna a termést betakarítani, mint itt.

Martha így állította be a dolgot:

Azért ők is meglennének valahogy; de mindig kell valaminek történnie ezen a világon; bár csak már túl tudnának adni szerencsésen a leányukon, mert nem bírja ki tovább, amilyen tolongást a

kérők rendeznek náluk szombat esténként! Folyton nyílik az ajtó, nem tudnak nyugovóra térni miattuk, amíg az éjszaka tart, utóbb is kénytelen lesz kimenni, hogy elzavarja az egész társaságot. Rossz az, ha senki sem akarja elvenni az ember leányát, de még rosszabb, ha egyszerre egész tucat kérő jelentkezik! Sokszor mondta már Karolineának, hogy válasszon ki valami jóképű legényt, rögtön megkapják Kleivent, de Karolinea szégyenlős természetű leány, ki nem állhatja a férfiakat, szívesebben marad otthon az anyjánál.

Mármost akár megfelelt ez az állítás a valóságnak, akár nem, senki sem hallott mást, mint hogy minden férfit szívesen fogadtak és traktáltak meg, ha nappal vetődött el a Kleiven-tanyára; éjjel pedig aligha kotnyeleskedett ott valaki más Sime-nen, Nordlien félkegyelmű béresén kívül, aki egyik leánytól a másikhoz szaladgált messze környéken, de akiről senki sem akart tudni, és ha ez előtt bezárták az ajtót, az csak természetes. Az azonban mindenesetre bizonyos volt, hogy a Kleiven-tanya lakói nagyon utána vetették magukat Jens Pers-tuennek. Ez a szomszédjuk volt és egyike a falu legfinomabb, legderekabb legényeinek. Gyakran megfordult a Kleiven-tanyán, de azért senki sem hitte vagy tételezte fel róla, hogy komoly szándékkal jár oda, inkább csak azért, hogy megtraktáltassa magát.

De ma mégis az ő tiszteletére szállt a vastag, zsiros füst a Kleiven-tanya kéményéből. Tegnap ugyanis azt üzenté, hogy ma eljön, valami fontos beszélő van Pederrel.

Ez aztán legény a talpán: tudja, mi a tisztesség, becsület! Tudja, hogy ők nem szeretik az éjszakai leánykérést, nem is illik az olyan leányhoz, mint Karolinea; eljön hát nappal!

Peder kék frakköltönyét vette magára, fogta a hosszúszerű pipáját meg a karosszéket és odaült az ablakhoz. Karolinea fehér kötényben volt, hajadonfőtt; ott ült kis varrógépe előtt és valami nagyon finom, fehér holmit varrt. A kását azokat a szorgos háziasszony levette már a tűzről, odaállította a tűzhely szélére, olyan közel a tűzhöz, hogy meleg maradjon tőle; a kávéskanna elől állt a parázsban; Martha ünneplőruhájában kitémaszkodott a nyitott szobaajtóba, süttette magát a nappal és oda-odatartotta kezét a szeme fölé: a Perstuenékhez vezető ösvény felé nézegetett.

És lenn a faluban, a Nordlien-tanyán és másutt is, ahol látták a zsiros füstöt, amely a Kleiven-tanya kéményéből szállt fel, szintén nyitva tartották a szemüket, és amikor megpillantottak egy ünneplőruhába öltözött legényt kifordulni a Perstuen-tanya kapuján, éppen olyan jól tudták, akárcsak Martha, hogy az illető Jens, és éppen olyan gyorsan elújságoták hozzátartozóiknak, mint Martha, hogy Jens

Perstuen elindult a Kleiven-tanyára búzakását enni.

Mihelyt Martha jelentette Jens jövetelét, Peder egy régi ujságot vett a kezébe, messze maga elé tartotta, fontoskodó, ünnepélyes ábrázatot vágott és elkezdett sűrű, bodor füstöt eregetni a pipájából. Karolinea mozgásba hozta a varrógépet és úgy tartotta a kelmét, hogy kisujja messze kinyúlt a levegőbe; Martha levett az edénytartóról néhány kékvirágos tányért és kezdte őket az asztalra rakni.

Ó igen, jól tudták ezek, hogyan kell kérőt fogadni a Kleiven-tanyán!

Jens Perstuen, a derék legény, megérkezett. Új piros-fehér csikos ing volt rajta, kétgombsoros mellény, bonjourkabát, a fején kissé félrevágott kalap, a lábán hosszúszerű, elegáns borjúbőr csizma és a gomblyukában fényes óralánc.

Úgy látszott, hogy ma csakugyan fontos ügyben jött; nem lépett keresztül a küszöbön, ráállt mind a két lábával, várt egy darabig és csak azután lépett be a szobába, nagy és komoly bólintással vette le a kalapját és köszönt:

— Jó napot!

Per előre nézett az ujság felett, mintha meglepődött volna:

— Ó, jó napot, jó napot!

Más egyebet is akart mondani, de ebben a pil-

lanatban Jens egy lépést tett előre. No úgy, hát alighanem kezet is akar fogni, akkor Pedernek fel kell állania, és fel is állt:

— Jó napot!

Jens Marthához ment. Az asszony letette a tányért, kezefejét a kötényébe törölte, majd a legény felé nyújtotta:

— Jó napot!

Aztán Karolineához ment Jens. A leány félig fel-emelkedett, bólintott és a legény felé nyújtotta kezét a varrógép fölött, anélkül, hogy felnézett volna, majd ismét leült, miközben megfogta köténye két szélét és kiterítette, úgy, hogy az szép gyengéden lebegett alá az ölére, mint valami duzzadó vitorla.

— Tessék, ülj le!

Martha előhúzott az asztal alól egy széket, kezével letörölte róla a port és odatette a legény elé.

— Ó, köszönöm, akkor hát leülök.

Leült és most egy ideig egyikük sem szólt egy szót sem.

Végre azt mondta Peder:

— No, hát ma egy kis pihenőt tartasz?

— Igen. Olyan finom idő van.

— Igen, nagyszerű.

— És te az ujságokat tanulmányozod?

— Igen. — Peder jobban affektált, mint rendesen.

— Az, aki künn járt a világban, szereti tudni, hogyan és mint megy az idegen országok sora.

— Persze, persze, mindig történik egy vagy más valahol a világon. Talán bizony most is voltak emberéletet követelő szerencsétlenségek itt vagy amott?

— Ó, igen. Az Isten bocsássa meg, mi magunk sem tudjuk, milyen jó dolgunk van nekünk, akik itt lakunk fenn ezekben a békességes völgyekben és meg vagyunk kímélve hajótöréstől és vadállatoktól egyaránt. Ez az újság valami nagy szerencsétlenségről ad hírt, ami Kolumbiában történt. Több hajó süllyedt el és sok ember életét veszítette.

— Hogyan történt a dolog?

— Ha én azt tudnám! Itt az áll, hogy ciklon okozta a bajt. Ha jól vélem, valami nagy állat lehet az a ciklon, amely a vízben is, meg a szárazföldön is él. A tengeren kezdte el a mókát a hajók felborításával. Az emberek ágyúkkal lövöldöztek rá, de meg sem kottyant neki; bárcsak ne tették volna, mert erre úgy felbőszült, hogy kiment a szárazföldre, ledöntötte és feldobta a levegőbe a házakat.

— Bizonyára ez is Amerikában történt. Onnan hallunk a legtöbb szerencsétlenségről.

— Nem, ez hála Istennek sokkal messzebb történt. Az illető helyet — igen, elég különös, de úgy hívják, hogy Karolina.

— Hihíhi, jaj, papa, hogy te miket beszélsz össze-

vissza! Egészen megrémítesz! — jött a varrógép mellől.

— Höhöhő, te balga fehérnép, te! Ha valaki eljön érted és elvisz, az bizonyára nem ciklon lesz. Egyébként annak a helynek nem Karolinea a neve, hanem Karolina. Hiszen az előbbi keresztnév!

Martha odament és gyengéden hátbavágta Karolineát.

— Mit csináljak ezzel a kisasszonnyal, Jens? Egész nap csak a varrógépen akar lógni, arra nem ér rá, hogy nekem is segítsen valamit.

— No de, mama! Hiszen te magad mondod, hogy varrjak magamnak ezt is, azt is.

— Igen, ha az embernek van rá pénze, nagyon jó, ha a szekrényfiókok nem állanak üresen. De nézz csak ide, Jens. Mit akar ez a leány ilyesmivel?

— Hihihí, milyen bolondos természetű vagy te, mama.

Jens odajött és meg akarta nézni a fehérneműt.

— Nem, nem, hihihí, ezt nem nézheted meg.

— De igen, hiszen olyan ízléses, bátran megnézheti, — állította Martha.

— Nem, mama. Igazán milyen vagy te!

— Nézz csak ide, Jens, — mondotta és fodrosnyakú, csipkésujjú hálóinget mutatott neki. — Hát nem szép, nem finom dolog ez?

— De igen, valóban nagyon finom, — ismerte el Jens.

— És nem is ez az egyetlen, amit varrt magának; egypár szekrényfiók tele van már ilyesféle holmikkal, amik a legfinomabb kelengyevászonból készültek. Bevezethetnéd Jenset a szobácskádba és megmutogathatnád neki.

— Nem, mama, hová gondolsz? Nem, hihihi, azt már igazán nem teszem meg!

— Te ostoba kis liba vagy. Nincs azon mit szégyenleni, ha az embernek van valamije. Ha te nem akarod, majd megmutatom én. Gyere, Jens, csak azért is nézd meg.

— Ó, kár ennyi vesződséget csinálni.

— De hiszen ez nem vesződség!

— Höhöhő, — nevetett Peder. — A fehérnépek mindig csak magukra, meg a lim-lomjukra gondolnak; legjobb lesz, ha engedelmeskedünk nekik, Jens; gyere, menjünk!

— Igen, jöjjetek!

Martha ment elől, utána Jens és Peder; Karolinea ott maradt a nyitott ajtóban és kacarászott.

Martha kihúzta a legfelső sublótfiókot.

— Itt vannak az apróságai. Itt láthatod a fülbevalóit; azt hiszem, ezek szebbek, mint azok, amelyeket most visel. És itt van egy ezüstgyűrű; sohasem akarta megmondani, hogy kitől kapta. Persze, én azért körülbelül sejtem. És itt van . . .

— Nem, anyám, hihihi, más egyebet nem szabad megnéznie Jensnek!

Karolinea odaszaladt és betolta a fiókot.

— Nos, akkor hát menjünk eggyel lejjebb, kukantsunk be ide is, — mondta Martha és a következő fiókot húzta ki, amelyben fehérnemű volt. Mindent elővett, egyik darabot a másik után; mindent kitergetett, töviről hegyire megmutogatott, közben folyton beszélt és meg-megkérdezte Karolineát, hogy ebből vagy abból nincs-e még több darab. Amikor készen voltak ezzel a fiókkal, a másikra került a sor. Karolinea résen állt; mihelyt az anyja kihúzta a fiókot, fürge kézzel gyorsan összekapkodott pár fehérneműt és a háta mögé dugta.

— Hohó, mi az, amit elcsillentettél?

— Ugyan, ugyan, mama, hová tetted a józan eszedet? Igazán mondom, hogy megharagszom rád, hihíhi, ha . . .

— No, csak elő azokkal az eldugott holmikkal!

— Nem, hihíhi.

— Mutasd meg őket, Karolinea, ne okoskodjál! — mondta Peder komolyan.

— No jól van hát, ha egyszer *muszáj*, tessék! És Karolinea két szalagos, csipkés bugyit mutatott elő.

— Hehehe . . . hohoho . . . hihíhi . . .

Kórusban nevettek valamennyien.

Karolineát elfogta hirtelen a buzgóság.

— Most aztán el innen veletek! Úgy összetur-

káljátok a fiókomat, hogy egy egész napig sem tudok benne újra rendet teremteni.

Eltuszkolta őket onnan és kezdte a ruháit összehajtogatni, elrakosgatni.

— Ő, mindenből készített magának bő készletet, — mondta Martha, — nem mindegyik leány van olyan jól ellátva kelengyével, mint az én Karolineám. Itt láthatod az ágycsészéjét. Ez sem hagy maga után semmi kívánnivalót, ami a váncosokat, dunyhát, paplant és bőrtakarót illeti. Itt fekszik éjjelenként.

— Igen, — mondta Peder, — itt fekszik, mert nem akarom, hogy folyton a nyakunkra csússzanak-másszanak, szaladgáljanak a kérők. Olyan sok mindenféle fajta jár ide. Nem tudom megérteni, mit gondolnak tulajdonképpen. Még az a kelekóla Simen Nordlien is idejött egyik este. No, én el is láttam a baját, útilaput kötöttem a talpa alá. Nézd csak, itt van egy csapóajtó a falban. Hát nem ráakadtak a bitangok és ezen jöttek be? Dehogynem! No de én segítettem a bajon! Amint látod, kampos zárt szegeltem az ajtóra belülről.

— Látom, — mondta Jens.

Martha félrevonta a legényt és a fülébe súgta:

— Neked elárulhatom, Jens, de azt megmondom, észre ne vetesd Pederrel, hogy tudsz a dologról! Nagyon könnyű azt a kampót kiakasztani egy kis fapálcikával kívülről.

—
elég
készít
dig k

—
Karol
Vis
hozta
asztal

Ped
hogy
ha me

Mic
mege
ilyes
sem t
zal et

Ige
jobb k
pedig
a maj
hetné
kásár

De
Jensn
ugyar
alig s
tulajd

— Te Martha, — mondta Peder, — most már elég legyen a sok bolondságból. Ha jól láttam, készítettél valami ennivalót; úgy gondolnám, addig kellene elfogyasztanunk, amíg még meleg.

— Igaz is ám! Jaj, én mindent elfelejtek. Gyere, Karolinea, segíts tálalni!

Visszamentek a szobába. Martha csakhamar hozta a jó vajas búzakását. Helyet foglaltak az asztal körül és elkezdtek falatozni.

Peder annak a véleményének adott kifejezést, hogy az ember néhanapján egy kis jót is ehetik, ha megengedi az erszény.

Micsoda beszéd az, replikázott Martha, hogy „ha megengedi az erszény“. Itt szó sincs pénzről vagy ilyesmiről. Hiszen annyi búzalisztjük van, hogy azt sem tudják, mit csináljanak vele. A tehenet is azal etetik. Ad is annyi tejet, hogy szinte hihetetlen.

Igen, fűzte hozzá Peder, Kleiven többetérőbb, jobb kis gazdaság, mint bárki is hinné. Ki gondolná, pedig úgy van, annyi gabonát termelt, hogy még a majorok és nagy puszták gazdái is megirigyelhetnék tőle. Akár hiszi Jens, akár nem, ennek a kásának a lisztje is a saját termésükből való.

De akárhonnan való volt is, úgy látszott, hogy Jensnek nem ízlett valami nagyon. Észrevették ugyan, hogy a legény módfelett ünnepélyes és alig szól egy-két szót egész idő alatt, de ezt annak tulajdonították, hogy nagy belső izgalmakat áll ki;

nem is olyan könnyű dolog ilyen fontos ügygel előhozakodni. Még a felét sem fogyasztották el a búzakásának, amikor Jens letette a kanalat és megtörölte a száját. Miután kínálgatták egy darabig, de sikertelenül, hogy tessék csak, egyék még, ők is hasonlóképpen cselekedtek. Most egyszerre hálós csend lett a szobában. Hallgattak.

Aztán megszólalt Jens:

— Hm, hm! Itt az ideje, hogy végre megmondjam, miért is jöttem. Jó szomszédok vagyunk, Peder, távoli atyafiak is, hát úgy gondoltam, legjobb lesz, ha hozzád fordulok.

Peder mereven bámult maga elé a levegőbe, Karolinea az ölébe nézett le, Martha pedig gyorsan valami foltot kezdett törölgetni kötényével a tányérán.

— Azt szeretném tudni, hogy lennél-e szíves holnap elkísérni a paphoz, mint násznagyom?

Martha eleresztette a tányért, az kiesett a kezéből és csörömpölve tört darabokra a padlón. Peder olyan erősen harapta össze a fogait, hogy a feje remegni kezdett és így maradt ülve egy ideig, de aztán hirtelen kényszeredett vidámságba tört ki:

— Na úgy, hát megnősülsz! Persze, persze. Mondtam is mindig: meglátjátok, ez a Jens nem-sókára asszonyt visz a házhoz. Bizonyára Tonetta Nymoennel még az oltár elé, úgy-e?

— Igen.

— És s

de j
dolg
vele

A

a h

Mar

hang

besz

a va

most

Ola

sem

fele

szén

—

Al

Ola

honn

meg

tott,

meg

és a

Er

—

fogs

6*

— No, nem jársz vele rosszul. Derék leány az!
És szép is!

— Ó, szépek ugyan nem valami nagyon szép,
de jó és kedves hozzám mindig, amellettt ügyes,
dolgos fehérnép: azt hiszem, csakugyan jól járok
vele.

A család hangulata egyszerre megváltozott. Mind
a hárman határtalan jókedvre derültek. Peder,
Martha és Karolinea egymást kiabálták túl. Egyre
hangoskodtak, érdeklődtek, a vidám lakodalomról
beszéltek és olyan szelídek és puhák voltak, mint
a vaj. De amikor Jens csakhamar azt mondta, hogy
most már aztán tovább nem maradhat, mert még
Ola Nordlienhez is el kell mennie, egy pillanatig
sem marasztalták; tisztára úgy tettek, mintha el-
feledték volna, hogy a kávéskannában ivásra ké-
szen áll a kávé.

*

Amikor Jens lefelé ballagott a Nordlien-tanyára,
Ola már odakünn állt és várta a legényt, mert látta,
honnan jön. És amikor Jens elintézte az öreggel a
meghívás és násznagyság ügyét, nem sokáig tar-
tott, hogy Ola kifaggatta belőle a történeteket. Így
megtudta, hogy a búzakásának a fele megmaradt
és a kávéskanna még mindig ott áll a tűzhelyen.

Erre bekiabálta béresét, Siment.

— Vedd magadra az ünneplőruhádát, Simen, fel
fogsz menni a Kleiven-tanyára.

Simen ostoba, kék szemeivel gazdájára nézett.
— Bolondot akarsz belőlem csinálni, Ola Nordlien?

— Dehogy, valami megbízatást kell elintézned. Kérdezd meg Pert, hogy lenne-e szíves eljönni a jövő héten, néhány napig segíthetne takarmányt haza hordani.

— Hiszen tudod, hogy hiába kérdezem, úgysem jön el.

— Érdeklődni csak szabad, mi az ördög! Mára ez lesz minden dolgod. Nem muszáj tüstént visszajönnöd, érted? Ráérsz ott maradni. De most egy kicsit ki kell csinosítanod magadat; kölcsönadom a csizmámat. — Oldalba bökte Siment és úgy sutogta a fülébe: — Finom leány!

Simen először kissé bizonytalan ábrázatot vágott, de aztán visszakacsintott:

— Hihhi, te!

Simen egykettőre parádéba vágta magát és útnak indult. Egészen jó benyomást keltett szép rá máscsizmájával, csinos ruhájában; mellényzsebéből kacifántosan kandikált elő féltalléros pipájának borostyánkő szopókája. Lehet, hogy a Kleiventanya lakói ott álltak az ablakban és elcsodálkoztak azon, hogy milyen finom legény tart feléjük.

Csak estefelé vetődött haza Simen. Sokkal mezevebb és zárkózottabb volt, mint rendszeren. Ünneplés komolysággal vonta félre Ola Nordlient.

— Per üdvözetét küldi és azt üzeni, hogy sem ezen, sem a jövő héten nem jöhet el segíteni.

— Ezt már előre tudtam. Egyébként szívesen fogadtak?

— Meghiszem azt! Olyan sok finom dolgot mutattak! Sohasem gondoltam életemben, hogy valaha is láthatok ilyesmit.

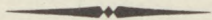
— Igazán?

Simen csak állt és tekergette magát jobbra-balra, aztán komolyan mondta:

— Leszel szíves megengedni, hogy holnap reggelig lábamon maradhasson a csizmád?

— Hát mi a csodának kell még?

— Hm! Azért, mert azt akarják, hogy estére is menjek el hozzájuk.



HA AZ EMBER MEGÖREGSZIK

A köd lassan végigterült a széles fennsíkon, le egészen a sűrű borókabozótig; az eső úgy szivárgott rajta keresztül, mint valami finom, nagyon finom szürke por. Felfogta a hangot; kirekesztette a világosságot; halálos csend uralkodott benne; minden mintegy félhomályban derengett.

A széles, köves lovaglóúton, amely most tele volt apró pocsolóakkal, két alak jött; a ködben ijesztően nagyoknak tűntek fel; csak ha közel ért hozzájuk az ember, látta, hogy egészen közönséges emberek: Per Oppistuen és tizenhároméves fia, Kristian. A kezükben halászvödröt cipeltek, a vállukon hosszú horgászórudakat, amelyeknek a vége minduntalan ide-oda hajladozott és rezgett, valahányszor körül-köre ugráltak, vagy leléptek a gödörkébe.

Nem beszéltek; szótlánul siettek előre. Per haladt elől, nagyokat lépkedett, Kristian pár méternyi távolságban követte. Mind a ketten folyton maguk elé néztek az útra. Óvatosan kellett menniök; az-

tán meg ilyen ködben úgysem láthattak semmit, amire érdemes lett volna elbáméskodniok.

Így mentek a végtelenségig, több órán keresztül.

Hirtelen nagyot kanyarodott az út egy dombon lefelé, néhány csenevész fenyőfa kúszott fel odáig; aztán még egy kanyart írt le másik dombon át; ezt az utóbbit már majdnem futva tették meg, — akkor megállt Per.

Minden megváltozott. Mintegy leestek a ködből az erdő kellős közepébe. Éles, morajló zúgás hallatszott fel hozzájuk, zúgás, amely az előttük elterülő egész völgyet betöltötte harsogásával. A völgy mindkét oldalán sötét fenyőerdők húzódtak; legeslegelul dél felé nem ereszkedtek le egészen a patak partjáig, hanem helyet hagytak keskeny, zöld halmok számára; ott lenn havasi legelő is volt. Északi irányban a patakig nyúlt az erdő és a völgy gyorsan emelkedett; messze-messze fenn északon szűk szorossá préselődött össze, amelyen át fehértajtékosan, vízesést alkotva bukkant elő a patak és harsogó morajjal, szélesen folytatta útját lefelé; a szoros mögött, hatalmas hegyek közé zártan, terültek el a halbő tavak, amelyeknek csak mintegy levezető csatornája volt a kis patak.

Mind a ketten állva maradtak és körülhordozták tekintetüket. Reszkető hangon így szólt végre Per:

— Ő igen, Dokka még mindig a régi, alig változott valamelyest; itt ismét kiismerem magamat.

Legalább is negyven év mult el már azóta, hogy Per ezen a tájon járt. Akkor pásztorgyerek volt odalenn a hid környékén elterülő legelőn. De mihelyt megkonfirmáltak, a délre fekvő szomszéd faluban kapott szolgálatot; később aztán megnősült és így ott telepedett le végkép, ezért nem adódott többé alkalma arra, hogy ismét megforduljon ezen a vidéken, kirándulásra pedig nagyon is messze volt ez a hely.

Az utolsó harminc esztendő alatt nem mult el egyetlen nyár anélkül, hogy Per ne emlegette volna: egyszer átruccan Dokkába halászni. A legtöbbit arról az időről tudott mesélni, amikor pásztorgyerek volt itt.

Ezen az egész vidéken nem akadt még egy olyan halbő tó, mint a dokkai; egészen másfajta halak voltak benne, mint bárhol másutt: hihetetlenül nagyok; nos, előfordult, hogy egy-két olyan halat is fogtak, amely nem látszott nagyobbnak, mint a máshonnan való, de ha mérlegre került, rögtön kiderült a különbség; egyformán vastag volt egész végig, nem hegyesedett ki, mint valami sárgarépa, a feje ennivalóan kicsiny és finom volt; valami helyes kis malaccal lehetett összehasonlítani. Hogy ez ízletes, nagyszerű hal volt, a furudölieken* is észre lehetett venni. Bár a saját területük sem szűkölködött halbő vizekben, mégis szívesen megtették a

* A Furu-völgy lakói.

hossz
nak.
Még
volt
sébe
kuny
pata
siett
és e
szár
azér
végi
Ig
amil
csak
ez v
szes
kere
liek
azok
küle
és h
szik
egy
regg
volt
Ó
pom

hosszú utat le egészen Dokkáig, hogy halat lopjanak. És ehhez nem volt sem joguk, sem engedélyük. Még jól emlékezett rá, hogy amikor pásztorgyerek volt, ő is résztvett egyszer a furudöliek elkergetésében, akik olyan vakmerőek voltak, hogy még kunyhót is építettek maguknak a hegyoldalba a patak túlsó partján. Akkor a furudölieknek nagy siettükben ott kellett hagyniok halászszerszámaikat és egy nagy csöbör halat, amelyet tenyészhalnak szántak; a kunyhójukat ők tövig lerombolták; de azért késő ősszel megint csak átruccantak ide és végighorgászták az egész patakot.

Igen, elhiheti Kristian, hogy különös érzés volt, amikor a sötét őszi estéken a legelőkről egyszerre csak tűzfényt pillantottak meg odaát az erdőben; ez volt a jeladás, ilyenkor mindnyájan hamar összesereglettek, akik ott tartózkodtak a legelőkön, és keresztülsiettek a hídon, hogy elhajszolják a furudölieket, mert egészen biztosak lehettek abban, hogy azok garázdálkodnak az ő területükön. A hajnaliszűrület védelme alatt kivetették hálójukat fönn a tóban és horoggal horgásztak lenn a patakban. Úgy látszik, nagyon értettek a halászimádsághoz, mert egypáran közülük egész vödör halat összefogtak a reggeli órákban. Igen, a furudöliek olyan emberek voltak, akiket nem lett volna kár teljesen kiirtani.

Ó, szép volt az élet a Dokka-völgyben, micsoda pompás rétek és milyen kövér marhák tenyésztettek

itt! Medve is mutatkozott egypárszor; de az ember jó éber kutyát tartott, amely egész éjjel gondosan őrködött és így el lehetett ijeszteni mackó komát a sövénykerítéstől.

Az öreg eddig nyugodtan mesélhetett akármit, de most, hogy Kristian fiúvá serdült, már bajosabban ment a dolog. A fickó nem hagyott neki otthon békét, amíg el nem jöttek halászni; Pernek engednie kellett.

Sokáig álltak és bámészkodtak.

Igen, a patak nagy, lehet benne hal elég; itt jó kiadós zsákmányra tehetnek szert. No de most le kell sietniök a legelőtanyára, mielőtt besötétednék. Itt lenn a völgyben ugyanis még augusztus elején is nagyon sötét szokott lenni esténként.

Elindultak a lejtőn lefelé. A gomolygó köd egészen ráfeküdt a völgyre; a patak zúgása egyre harsogott a domboldalak között, de már nem halatszott el idáig; gyorsan kezdett sötétedni.

Mi az ördög, hát a kapu hol van? Itt kellene valahol lennie! Hm, úgy látszik, elvitték innen más-hová. A sövénykerítés mellett kellett végighaladniok. Hm! Per már azon morfondírozott, hogy alighanem az egész legelő eltűnt. De nem, ott áll a pásztorkunyhó! Igen, akkor a szobának itt kell lennie. Hogyan lehetséges, hogy még sincs itt? Nahát, hogy micsoda örömük telik abban, ha mindent fel-forgathatnak! Miért kellett a szobát a kunyhó más-sik végére áttenni? Nem volt jó ott a régi helyén?

Val
nek.
tágas,
rögtön
és min
lódott
estét
Csa
terem
és így
— I
ben le
Lán
hogy
az éjj
Meg
Kös
De mi
A le
Elvi
vitték
csak f
Deh
hiszen
Nos
mint h
Per
nem ja

Valahogy egészen kedvét szegte ez a dolog Pernek. Végre megtalálták az ajtót és beléptek egy tágas, nagy ablakú szobába. Azt hitte az öreg, hogy rögtön egészen otthonosan fogja magát itt érezni és mindent tüstént felismer a régi időből, de csatlódott; olyan ünnepélyesen hangzott, amikor jó estét köszöntött.

Csak a tejesleány volt a szobában, egy fiatal teremtés, aki szívélyesen viszonzta az üdvözlést és így szólt:

— Hogyan lehetséges az, hogy valaki ilyen időben legyen úton?

Lám pedig hát így van; nagy kedvük szottyant, hogy kísértésbe hozzák a halakat. Megalhatnak itt az éjjel?

Meg, meg, hiszen van elég hely.

Köszönet. Per szinte idetartozónak érzi magát. De miért vitték el régi helyéről a pásztorkunyhót?

A leány csodálkozva nézett az öregre.

Elvitték? Már hogyan mondhat ilyet? Dehogy is vitték el! Ugyanezen a helyen állt mindig, amióta csak felépült. Legalább is ő így tudja.

Dehogy is állt ezen a helyen! Per csak tudja, hiszen itt volt pásztorgyerek!

Nos, ha más helyre vitték, akkor annak már több mint harminc évvel ezelőtt kellett történnie.

Per elkomolyodott. Szent Isten, hát olyan régóta nem járt ő itt!

Am csakhamar jó barátok lettek. A két férfi kapott kávét és valami harapnivalót is hozzá. Aztán a leány megmutatta Pernek a tehénistállót meg a szénáspajtát; az öreg egyre kérdezősködött erről is, arról is, és a leány megadta neki a kívánt felvilágosításokat. De hol van a bojtárgyerek, meg a kutya?

Nincs sem bojtár, sem kutya.

Hát a leány csak egyedül van?

Igen; nem fenyegeti itt semmi veszély.

Hát a medve?

Ó, sohasem járt még errefelé medve.

Még medve sem? No hát akkor igazán nagyot fordult a világ! Minden visszafejlődik! Legyen ő akármilyen, ha egy fabatkát is ér még az egész élet; hej, milyen más volt minden a régi jó időkben!

Per egészen elszontyolodott és kedvetlen volt, amikor este a leány végzett a tehénistállóban és odaültek az alacsony kis faszékekre a nyitott tűzhely köré, amelyen nagy lánggal égtek a fahasábok. Amihez vissza próbált térni gondolataiban, teljesen megváltozott; még csak az emlékei sem maradtak meg annak, ami egykor volt. Az öreg nyugtalanul ült és egyre izgett-mozgott a széken; a pipája ki-kialudt, úgyhogy minduntalan rá kellett gyujtania. Akármilyen különösen hangzik is, megmegfeledezett róla.

A beszélgetésük elakadt. Per felállt és dühösen

toppanzott lábával a padlón, bizonytalanul révedezett, még egyszer toppanzott, aztán anélkül, hogy egyáltalán tudott volna róla, kinézett az ablakon; tekintete átsiklott a patak túlsó partján elterülő domboldalra. Így állt egy pillanatig és csak bámészkodott, mielőtt magához tért volna.

A sötétségen keresztül, amely nyomasztóan és vigasztalanul sűrű volt, vörös, lobogó máglyát látott odafönn a domboldalba. Egyszerre feszült érdeklődés és izgatottság látszott Per egész alakján. Begombolta a kabátját és összeharapta a fogait.

— No nézd csak, már megint itt vannak azok az átkozott furudöliek! Gyere, Kristian!

Gyorsan megfordult és nagy léptekkel indult el az ajtó felé; Kristian utána. A tejesleány nem tudott hová lenni a csodálkozástól, csak ámult-bámult.

Per és Kristian a híd felé vették útjukat. Olyan sötét volt, hogy egy lépésnyire sem láttak maguk elé; meg-megbotlottak, orra estek és térdig beleléptek a vizesgödörökbe. De ezt észre sem igen vették; úgy látszott, hogy most csak egy dolog létezik számukra a világon: minél előbb odaérni a túlsó dombon lángoló tűzhöz.

Lefelé a hídig nagyszerűen haladtak, amíg út volt előttük. De amikor átmentek a hídon, az út egy csomó ösvénnyé ágazott szét, amelyek az erdőbe vezettek mindenféle irányban. A sötétség útjukba

állt és mintegy rájuk zúdult onnan felülről; a patakzúgás megint erősen hallatszott.

Megálltak kissé és hallgatóztak. Semmit sem hallottak, semmit sem láttak. Egészen taláalomra vettek útirányt és bementek egyenesen az erdőbe, fel a dombnak.

Feneketlen, nagy sötétség fogadta őket benn az erdőben; még csak a fenyőfák törzsét sem látták addig, amíg bele nem botlottak, vagy neki nem mentek. És a patakzúgás mindent betöltött, úgy hogy lehetetlen volt hallgatóság segítségével tájékozódniok. A domboldal mind meredekebb és meredekebb lett; négykézlábra kellett ereszkedniök, csak úgy tudtak nagynehezen, tapogatózva előre jutni. De azért az izgalmuk korántsem csappant. Néha-néha megálltak, lélekzetviasszafojtva hallgatóztak, bár tudták, hogy ez semmit sem használ; nem beszéltek, csak úgy suttoztak egymásnak egy-két rövid mondatot, mintha az erdőnek füle lett volna, aztán ismét lázas sietséggel kúsztak előre, nem tudták, nem érezték, mi a fáradtság. Így tartott ez legalább jó két óra hosszáig.

Végre mintegy megtört a domb. Per kíváncsian kémlelt előre; odalenn egy kis tisztáson lobogva lángolt a tűz: csillogó fénye kísértetiesen hatolt be a sötétségbe a fenyőfák közé.

Per percnyi időt sem vesztegetett arra, hogy alaposabban körülnézzen. Annyira benne volt a

régi
mag

—
A
akik
tént

hagy
M
ült a
hallg
más
gató

Pe
zása
dei n
és n

Al
gató
hasá

—
Ál
Az

külön
felé

—
Se
fákly
Perb

régi idők hangulatában, hogy rögvest elkiáltotta magát; a hangja tompán visszhangzott az erdőben:

— Hej!

Azt várta, hogy embereket lát majd felugrani, akik űzött vadak módjára menekülnek, — így történt ez a régi világban, — és mindenüket visszahagyják.

Megdörzsölte a szemeit. A két férfi, aki guggolva ült a tűz mellett, csak félig emelkedett fel és úgy hallgatózott, két fiatal, derék legényember. Egy-másra néztek, mondtak valamit, aztán ismét hallgatóztak.

Per úgy érezte, mintha izgalma, feszült várakozása egyszerre megszűnt volna; félig felállt, de térdei nem bírták tovább tartani, visszaroskadt a földre és nem kiáltott többet.

A két legény felemelkedett a tűz mellől, ismét hallgatózott, mindegyikük a kezébe vett egy égő fenyőhasábot, majd mind a ketten azt kiáltották vissza:

— Hej!

Álltak, hallgatóztak. Semmi válasz.

Aztán beszélgettek, tanakodtak egy kevéssé, különböző irányba mutattak, majd egyenesen arrafelé vették útjukat, ahol Per és Kristian feküdt.

— Hej! Van itt valaki? — kiáltotta az egyik.

Semmi válasz. A legény pár lépést tett előre, a fáklyával maga köré világított, majd egyenesen Perbe botlott, aki felnyögött.

Hátra szólt a társának:

— Igen, itt fekszik egy ember... És itt van még egy másik is — egy fiatal gyerkőc! De hogyan a csudában kerültetek ide, e koromsötét éjszaka közepén?

Per remegve nézett fel.

— Nos, akár furudöliek vagytok, akár nem, ki-méljetez meg egy öreg embert. Nem jelentelek fel benneteket hallopásért.

— Igen, mi furudöliek vagyunk. Eltévedtetek?

— Igen, a túlsó oldalon levő legelőtanyára akar-tunk menni.

— No és úgy-e nem találtátok meg a hidat és elfáradtatok, kimerültetek a sok menéstől?

— Igen, így áll a dolog.

— Nos, akkor hát maradjatok nálunk holnap reg-gelig. A lehetetlenséggel határos most megtalálni a hidat ebben a sötétségben. Álljatok fel! Van éte-lünk is, meg italunk is.

Kisvártatva mindnyájan ott ültek a tűz körül és elbeszélgettek erről is, meg arról is. De Pernek csak nem akart istenigazában szólásra nyílni a szája. Valamiben nem volt egészen biztos. Végül óvato-san megkérdezte:

— Úgy-e holnap korán reggel kidobjátok a fa-dugaszt a patakra?

— Úgy gondolod, hogy halászunk-e? Nem, eszünk ágában sincs; mi nem járunk el ilyen mesz-

szire
merü
Ek
közö
—
halat

szire halászni. Jobb halastavakat és patakokat ismerünk közelebbre. Nem, mi lovakat keresünk.

Ekkor alig hallhatóan mormogta Per a fogai között:

— No, hát már a furudöliek sem lopnak többé halat? Akkor igazán vége mindennek!



AZ ÖREG HEGEDŰS

*Az el-ső vig-asz-vigas-asztal-aszta-ló-ok. . . .
hát ez megmi akarlenni? Lássuk csak még egyszer!
Az el-ső vigasztal-ló-ok . . . no úgy . . . az első
vigasztalóok.*

*Itt-most-azt, ami-ről az elő-ző-előző fej-feje-zet-
b-e-n fejezetben be-szél-tünk . . .*

Hm, hm, milyen homályos ma ez az ókula, talán bizony az időváltozást érzi ez is — és az öreg letette a könyvet, óvatosan leoldotta füleiről az ókulát és tisztogatni kezdte a kezefejével.

Ole Smed volt az, aki ott ült a kis kuckójában és Jersinnek „A hit harca és győzelme“ című könyvét silabizálta.

Csodák csodája, hogy mivé lett ez az ember. Szinte szánsalom volt ránézni. Az egykor nagy, erős-növésű, jó húspan levő fickó sovány, kiaszott ag-gastyánná vénült, akin csak úgy lötyögött a ruha. Széles háta megpúposodott, úgy hogy kicsiny feje egészen a vállai közé süppedt; lábai aránytalanul hosszúak és vékonyak lettek, fel is mondták a szol-

gálat
ha át
sem i
A job
de a
azt ha

Me
tanyá
tötte

Na
tende
legute
kissé
megb
alapo
amint
csait.

Az
évvel
és fog
csípő

A s
nek,
tözött
sem h
zatba

A l
nál; e

gálatot, az öregnek két botra kellett támaszkodnia, ha át akart haladni a szobán; szemei meg még azt sem igen látták meg, ami egészen közel volt hozzá. A jobbkezén merevek és bütykösek voltak az ujjak, de a balkeze még formás és mozgékony volt — azt használta a hegedűhúrokhoz.

Mert azonkívül, hogy kovács volt, a környékbeli tanyák és falvak muzsikusának szerepét is Ole töltötte be.

Nagyon-nagyon régen, talán van már húsz esztendeje is, hogy volt hegedű a kezében. Amikor legutóljára játszott egy táncmulatságon és reggel kissé pityókásan, düllöngélve ballagott hazafelé, megbotlott, elesett, eltörte a hegedűjét, csipejét is alaposan megütötte; nagyon bántotta ez az eset, amint hazaért, tüstént tűzbe dobta a hegedű roncsait.

Azóta sohasem játszott többé. És amidőn három évvel ezelőtt leégett kovácsműhelye, a kalapácsot és fogót is szegre akasztotta, csak a reszelőt vagy csipővasat használta még néha-néha.

A szobát átengedte fürge, hosszúlábú feleségének, aki húsz évvel volt fiatalabb nála, és kiköltözött a kamrába, mert ott sem annyi zaj nem volt, sem huzat; a háta és jobbkeze nagyon fáj a huzatban.

A legtöbbször ott üldögélt kis kuckója ablakánál; ez az örökös, sok egyedüllét azt hozta magá-

val, hogy most már úgy lassacskán elkezdte várni a halált.

Nem akként, mintha azt hitte volna, hogy az már bejött a szobába, ott vár, rejtőzködik, vagy hogy már a testébe lopakodott be, de távolabb, mint a szomszéd járásban, mégis aligha lehetett, mert hiszen nem valami sok hiányzik már a nyolcvan esztendejéből. Semmiesetre sem volt korai vagy haszontalan dolog elkezdni a készülődést, különösen az olyan embernek, aki annyira világias életű és gondolkodású volt mindig, mint ő, még táncmulatságon is muzsikált, habár ez már nagyon régen történt.

Hogy lerója adósságát, három héttel ezelőtt meg is vette „A hit harca és győzelme“ című könyvet egy vándorló hithirdetőtől és becsületesen lefizette érte 3 márka 6 sillinget. Páratlan egy könyv ez, mondta neki a hithirdető, ha betűről-betűre végigolvassa, eleget tesz mindenféle vallási kötelezettségének, másra már nincs szüksége.

És neki is látott buzgón az olvasásnak; úgy érezte, hogy addig nem lesz nyugalma, amíg azon keresztül nem silabizálja magát.

Ismét feltette az ókuláját, fogta a nagy, feketekötésű könyvet és sokáig próbálgatta előre-hátra, amíg végül eltalálta a megfelelő távolságot a szemeitől.

Az első vigasztalóok. Itt-most-azt, ami-ről az elő-előző . . .

A gondolatai nem voltak itt, valahol egészen másutt jártak; akaratlanul is elfordította tekintetét a könyvről és ókulája fölött kinézett az ablakon.

Odakünn az egész domboldal ragyogó, vöröses őszi napfényben fürdött.

Vasárnap délután volt és végtelen csend. Semmi sem mozdult, még a fák sem susogtak; már régen lehullatták leveleiket, csupasz ágaik fázósan nyúltak fel a hideg levegőbe; csak a vadberkenyefákon volt még itt-ott néhány sárga levél a vörös, fagyott bogyófürtök fölött. A mezőkre és szántóföldekre a bágyadt őszi nap meleg, aranyvörös fényt sugárzott, amely vakítóan csillogott-villogott a szomszéd tanya, Bækkemellem ablakain, a völgy túlsó oldalán, fenn a dombtetőn.

Hm, valóban gyönyörűszép nap van ma és áldott jó idő. De bizonyára nem sokáig tart ez így, hamar vége lesz; az ég nagyon fehéreskék a hegygerinc fölött, nem sok éjszaka múlik már el és megjön a hó.

Milyen vakítóan ragyognak Bækkemellem ablakai! És milyen finom füst száll fel kéményéből! Igaz is ám, hiszen táncmulatság volt ott az éjjel, — egészen elfeledte megkérdezni, hogy hogyan zajlott le. Vajjon kitarottak-e reggelig? Bizony, bizony, ilyen nap volt az is, amikor ő olyan csúnyán megütötte a csipejét.

Hm, abban a régi jó világban érdemes volt táncot nézni! A mai táncok már nem sokat érnek. És ez az örökös harmonikazene, amihez mindenki ért! Akárki akármit mondhat, de annyi szent igaz, hogy a harmonikában nincs olyan hév és eleven-ség, mint a hegedűben! No igen, ehhez a rheinländerhez és mazurkához, vagy mi a csoda a nevük, jó a harmonikazene is, de skót táncot, francia négyest, lengyel polkát vagy hallingot*) el sem lehet képzelni hegedű nélkül.

Talán már senki sincs az egész járásban, aki el tudná táncolni a hallingot. Nevetnie kell, ha visszagondol a multba és eszébe jut, milyen veszett jó kedve volt Mads Monsennek, — ők csak úgy hívták: a Monse-fiú, — hát ez a fenegyerek nem leszede a gerendát?! Perhusen sírva is fakadt; igen, Perhusen részeg volt, egy tallért dugott az ő hegedűjébe.

A könyvet leejtette az ölébe.

Sokáig bámult így kifelé a finom őszi verőfénybe; és a mult emlékei egyre rajzottak feléje, először egyenként, aztán tömegesen, vidámsággal töltötték meg szívét; az öreg ismét fiatalnak érezte magát, egészen beleringatta magát a boldogabb napok hangulatába, karba fonta a kezét és maga elé mormogta a legjobb dolgokat, amiket ő vagy mások mondtak.

* A halling régi norvég néptánc.

Egyszerre csak abbahagyta ezt az ábrándozást; ókuláját feltolta a homlokára és arcát egészen odanyomta az ablaküveghez.

Egy feketeruhás alak jött ki Bækkemellem kapuján. Hm, úgy látszik, az illető ott aludt a nagy muri után.

Átjön ide?

Mit hoz a hóna alatt? Valami hosszú és keskeny holmit — tokban. Éppen olyan, mint . . . De hiszen akkor hegedű húzta a talp alá valót Bækkemellemben.

Igen, hallotta, hogy a Perhus-fiú vett magának hegedűt, de lehetséges volna, hogy olyan jól megtanult már játszani? No, ami azt illeti, manapság nem nagyon sokat törődnek azzal, hogy milyen a zene, csak lehessen rá táncolni!

Csakugyan, a Perhus-fiú az, most megismerte, és hegedűtokot szorongat a hóna alatt; hát persze, alább nem is igen adják ezek a fiatalok, neki sohasem volt hegedűtokja, hegedűjét mindig kendőbe takarva hordta; ezért is járt vele utóljára olyan szerencsétlenül.

Vajjon . . . nem . . . de igen, errefelé veszi útját! Semmi kétség, idejön őhozzá!

Ó, Istenem, milyen nagyszerű volna ismét hegedűt látni!

Az arca felderült, kezei és térdei remegni kezdtek; talán a Perhusgyerek meg akarja őt kérni . . . ?

Önkénytelenül balkeze ujjaira nevetett, mintha húron játszott volna velük.

A könyv az öléből a padlóra esett.

Ej, ej, mit csinál! Hogyan tud így megfélekezni magáról!

Gyorsan felvette a könyvet, ókuláját visszatolta az orrára, kikereste a megfelelő távolságot és morgogni kezdte:

Az első vigasztalóok . . . Most jött be a Perhusgyerek, az asszony most kínálta meg székkal . . . Itt-most-azt, amiről az el-elő-előző fej-feje-fejezet-fejezetben be-beszél-tünk, hogy tud-ni-tudni-tudni-illik a kís-kísér-kísért-és-tések-kísértések . . . Most kérdezte a fickó, hogy Ole itthon van-e és hogyan szolgál az egészsége... kísértések egy-egyed-ül csak az is-isten-fél-az isten-fél-ő-ke-t . . . az istenfélőket sujt-ják, jog-joggal te-tekint-het-tekint-hetjük . . .

Mit mondott a gyerek? Olyan halkan beszélt, hogy ő nem hallotta; most válaszolt neki az asszony, de az is éppen olyan suttogva. Mi értelme, mi célja van az ilyen halk beszélgetésnek?

A fülei nagy kíváncsian az ajtó felé figyeltek, de a könyv lekötve tartotta, szemeit mereven szegezte rá.

Halk pendülés, gyors futam hangzott fel a négy húron, aztán utóljára külön a kvintén egy finom akkord.

Szent Isten, milyen csodásan hangzott! . . . az is-isten-fél-az istenfélőket sujt-ják, jog-gal tek-int-

tekint-het-jük tekinthetjük . . . nem, itt olyan sötét van már, hogy nem tanácsos tovább olvasni.

A futamok, pengések mind sűrűbbek lettek, de mindig lazult húrokon, ez úgy vonzott, csábított; végül egy erős, határozott futam következett, amely szinte kiáltva hívta őt!

Önkénytelenül jobbkezébe vette át a könyvet és a reszkető ballal botja után nyúlt.

Felállt és az ajtó felé botorkált. Az ajtószárfához kellett támaszkodnia, míg könyökét a kilincsre nyomta.

Az ajtó kinyílt és egészen kitárult magától. Ole felegyenesedett, kihúzta magát és úgy állt ott az ajtónyílásban széles gyermekmosollyal az arcán; egyik kezében a könyv volt, másikban a bot.

Az asszony csodálkozva nézett az urára; a Perhusgyerek, aki a hegedűtok fölé hajolva ült és éppen új futamot akart kicsalni szerszámából, az öreg felé fordította fejét. Így bámultak egymásra egy pillanatig.

Aztán tompán, komolyan megszólalt a legény:

— Jó napot!

— Ó, jó napot! Úgy rémlett előttem, hogy hegedűhangot hallok, nem tudtam megállni, hogy ki ne . . .

A feleségére tekintett és mentegetőzve folytatta egészen más hangnemben:

— Olyan sötét lett odabenn, hogy nem láttam

már olvasni: gondoltam, megnézem, nincs-e itt nagyobb világosság.

Alig észrevehető mosoly suhant át az asszony arcán:

— Lehetséges.

Odament Olehoz és a hóna alá karolt.

— No majd segíték!

Elindultak. Ole a hegedűtokra meresztette szemét. Mind a ketten elfeledték, hogy az ablakhoz kellene menniök; az asszony az asztalhoz ültette az öreget közvetlenül a hegedű mellé.

Ole nyugodtan ült egy darabig, aztán belenézett a hegedűtokba.

— Né, hát ez meg micsoda itt?

— Hm! — A Perhusgyerek mosolygott. — Nos, találd ki, talán bizony ki is találsz!

— Igen, mondasz valamit. Úgy rémlik előttem, hogy láttam már ilyesmit.

— Én is azt hiszem, különben nem hoztam volna el.

Ole végigsimogatta tekintetével a hegedűt.

— Jó?

— Magam is azt szeretném tudni, hogy jó-e. De te talán meg tudnád mondani nekem.

— Hm. Hát én bizony azt nem tudhatom.

— Pedig ha valaki meg tudja ítélni ebben a járásban, az csak te lehetsz. Nem lennél szíves megpengetni egy kicsit?

— Nem, nem . . . jól esik nézmem, de . . . nem nyúlok hozzá . . . van amúgyis elég gondom, sok más egyébre gondolnivalóm . . . itt van most az én hegedűm . . . — és magasra tartotta fel a könyvet a kezében. — Nagyszerű, finom könyv ez, de sokba is került ám: 3 márka 6 sillinget adtam érte.

— Lehet, de a hegedű bizonyára mulatságosabb.

— Ó, — sóhajtott a öreg, — nem vagyok már abban a korban, amikor még szívesen gondol az ember mulatságra, én . . . talán, ha akkor jössz el ismét, amikor kiolvastam ezt a könyvet . . .

Mégis letette az asztalra. Rövid szünet következett.

Végre a Perhusgyerek lehajolt és végigpengette a húrokat.

Ole a hegedűtokba sandított.

— Nincs jól hangolva, úgy hallom.

— Bizony nincsen.

Szünet.

— Talán megpróbálhatnám felhangolni.

A Perhusgyerek kivette a tokból a hegedűt és Ole felé nyújtotta. Az öreg szemei ragyogtak és a kezei remegtek, amikor átvette és nézegetni kezdte; becézően simogatta végig először a nyakát, aztán síma, polírozott hátlapját.

— Ó, Istenem, mennyire hasonlít Marithoz! Igen. Marit, az volt az én hegedűm; első feleségem után neveztem el Maritnak.

Megpengette a húrokat és bütykös ujjai a szorítócsavarok után tapogatóztak. Feszítette a csavarokat, hangolt és lefelé fordította a fülét, de csak nem akart finom, kellemes, jó lenni a hang.

— Talán jobb volna, ha vonóval próbálnád.

Átvette a vonót, de csak nagynehezen tudta bütykös, merev ujjai közé szorítani. Aztán a hegedűt az álla alá fogta, kedves gyengédséggel hajtott rá az arcát és elkezdte rajta a vonót fel-alá húzogatni. Végre kellőképpen felhangolta, aztán egyik ujját végigcsúsztatta a húron.

Vékony hang hallatszott, de az olyan csábítóan finom volt, hogy másik uja is lekíváncozott a másik húron. Aztán egyszerre csak azon vette észre magát, hogy minden uja mozog és mind a négy húr peng. Eleinte valósággal fájtak az ujjai és egymásba botlottak, de nem sokáig ügyetlenkedtek; lassankint mind fürgébbek és fürgébbek lettek; keze megszokta a hegedűtartást és kecsesen fonódott a hegedűnyak köré.

Vége egy hosszú, elnyújtott hang, erősebb, mint a többiek, aztán egy kis futam, valami tánczene első üteme. Hirtelen elakadt, az első hang megismétlődött, aztán erőteljes, tiszta hangon, bár kissé bizonytalanul, akadozva, felcsendült az „Egyedül Istenbe vetem bizalmamat“ gyönyörű melódiája.

Ahogy mind előbbre jutott a dallamban, arca mindjobban odasimult a hegedűhöz, szemei a tá-

volba
végig

Est
az id
eljár
a tak
mesé
zódte
De a
jönni
kezd
száll
dalla
új m
igye
óra
men

— Sz
mint
ezt a
Ek
—
gedű
Ol
tette

volba révedtek és nagy könnycseppek csordultak végig az arcán.

*

Este lett, sötét lett. Meggyújtották a lámpát. Mult az idő és Ole még mindig hegedült. Végigpróbált, eljátszott minden táncmelódiát és a lábával ütötte a taktust. A Perhusgyerek csak fülelt, figyelt. Ole mesélni kezdett; az emlékei sorban mind felidéződtek, ahogy az egyes dallamokat elmuzsikálta. De a „Valdershvælven“-re sehogy sem tudott rájönni; keresgélte, próbálgatta, abbahagyta, újra kezdte, hallgatózott, de hasztalan; aggodalom szállta meg; úgy tűnt fel előtte, mintha éppen ez a dallam volna a legszebb, legkülönb. Minden új és új melódiával egyre csak a „Valdershvælven“-t igyekezett eljátszani, és amikor a Perhusgyerek az órára nézett és azt mondta, hogy most már el kell mennie, Ole hirtelen sírásba tört ki:

— Ó, Istenem, nem jut eszembe!

Szomorúan, aggódva tekintett fel; úgy látszott, mintha nem tudná addig letenni a hegedűt, amíg ezt a dallamot meg nem találja.

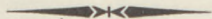
Ekkor így szólt a Perhusgyerek:

— Ha akarod, szívesen itt hagyom nálad a hegedűt egy hétig.

Ole zavartan nézett a legényre, mintha nem értette volna meg, amit mondott. Aztán széles mo

soly derült végig arcán, de az éppen olyan gyorsan olvadt át aggódó félelemmé:

— Igen, nem . . . igen . . . — Fogta a könyvet azzal a kezével, amelyben a vonót tartotta. — Igen, ha elviszed ezt magaddal és megígéred, hogy olyan hamar kiolvasod, amint csak lehet. Nem muszáj az elején kezdened. Kezdheted *Az első vigasztalóok-nál!*



Ma
kel, a
közö
vann
nak,
soksz
erőt,
amin
meg
miatt
nek t
teti ő
séges
telen
el; de
előbu
régén
gyob
asztán
bonta

MESSZE BENN AZ ERDŐSÉGBEN

Majdnem mindig megtörténik az olyan emberekkel, akik künn a természet ölén: tengeren, hegyek között, erdőben töltik az életüket, hogy jobban alá vannak vetve, mint mások, titokzatos hangulatoknak, amikről maguk sem tudnak számot adni; hogy sokszor megmagyarázhatatlan félelem vesz rajtuk erőt, nyugtalanság, sötét töprengés fogja el őket, aminek okát nem ismerik. Tudnak róla, nem lepi meg őket, mint valami új dolog, de szenvednek miatta, egészen a hatalmába kerülnek, lenyűgöződnék tőle; és ez majdnem mindig cselekvésre készíti őket, ezt vagy azt tetet velük: gyakran nevetéses, semmitmondó vagy mindenesetre szükségtelen dolgot, amit egyébként nem követtek volna el; de amíg ez a hangulatuk tart, egyszerre csak előbukkan az ilyen készítő ok, először mint valami régen elfeledett, halavány emlék, amire a legnagyobb erőfeszítéssel igyekeznek visszaemlékezni, aztán mint valami sötét körvonalakban lassan kibontakozó, bizonytalan, nem egészen világos gon-

dolat, majd egyre növekszik, szilárd alakot ölt, végre azzá az egyetlen dologgá lesz a világon, amit meg kell cselekedniök, akármilyen képtelenségnek látszik is az. És ritkán szegülnek ellene a cselekvésnek; sugalmazottságukban külső erők befolyását sejtik, amelyek a legtöbbször jót akarnak nekik; számtalan az olyan példa, amikor azt hiszik, hogy az ilyen sugalmazás folytán véghezvitt cselekedet valami közeli nagy veszedelemtől szabadította meg őket. De azelőtt és azalatt, amíg cselekszenek, semmi elfogadható okát nem tudják adni cselekvésüknek.

Így történt ez azzal az erdésszel is, aki bizonyos zavart érezve, de azért siető léptekkel haladt végig a késő téli éjszakában a kis város gyengén megvilágított uccáján gazdája, a gazdag fakereskedő lakása felé.

Az illető, Per Storberget, már az őszi óta ott tartózkodott künn a keleti határ mentén húzódó erdőségben, hogy néhány nagyobb erdőirtási munkálattal és fafeldolgozó üzemet vezessen Omberg kereskedő számára.

A munka nagyszerűen haladt előre, bár mint mindig, az idén is korán beköszöntött a tél ezen a tájon és nagyon sok hó esett. Az irtók is, a fuvarosok is nyugodtan dolgozhattak, és ő, Per Storberget, keresztül-kasul barangolta a nagy erdőket, egyik fateleptől a másikig; hol ebben a kunyhóban aludt, hol amabban; hol gyalog ment, hol sielt; hol a fu-

varos
vagy
nél n
óra a
fény
volt n
gulat
jelent
amit

De
előtt
és ör
leszn
az a l

Az
mérté
hatat
csúffá
reas
éppen
talán
valan
nálni,
vagy
nálni,
birta
ne ve
levon
C8

varosok csapáján haladt, hol magának tört utat; vagy napfelkelte előtt szokott elindulni, hogy minél nagyobb utat megtehessen az alatt a rövid pár óra alatt, amíg fenn van a nap, vagy a hideg holdfény sápadt, gyér világánál. De olyan sok dolga volt mindig, hogy az erdő csodálatos, különös hangulata nem tudta megragadni, lenyűgözni; alighogy jelentkezett, máris háttérbe szorította ezer dolog, amit figyelni, gondolni és tenni kellett.

De tegnap este, amikor egyszerre mintegy maga előtt látta az egész munka végét és szinte napnyi és órányi pontossággal meg tudta mondani, mikor lesznek készen, hirtelen elfogta az a furcsa érzés, az a különös, megmagyarázhatatlan hangulat.

Az utolsó fatelepnél volt; megszámálta és lemérte, amit a munkásai vágtak, és olyan kimondhatatlanul dühös lett Lange-Andreasra, aki ismét csúffá tette a legszebb szálfákat; mert Lange-Andreas nem ostobaságból követte ezt el, hiszen ő is éppen olyan jól tudná csinálni, mint a többiek, sőt talán még azoknál is jobban érti, hogyan lehet valamely fatönköt a leggazdaságosabban kihasználni, de ha meg tudott takarítani egy kis munkát, vagy egy kis mellékkeresetet tudott magának csinálni, ha még olyan nagy kárt okozott is azzal, nem bírta megállni, hogy hosszabbra vagy rövidebbre ne vegye a mértéket. Az elszámolásnál többször levont a béréből, de ezúttal semmit sem fizet neki

azokért a szálfákért, amelyeket elrontott, tönkretett, ebből talán majd tanulni fog a jövőre nézve.

Ekkor Lange-Andreas olyan erővel vágta bele fejszéjét az egyik fatönkbe, hogy az majdnem a nyeléig fúródott le, és csúfosat, nagyot káromkodott, mondván: akkor hát ez is lesz az utolsó fejszecsapása ebben az erdőben — legalább ami a famegmunkálást illeti.

Nos, ahogy akarja. Ha tetszik, akár még ma este elszámolhatnak, amint visszatérnek a kunyhóba; úgy hiszi, hogy van még nála annyi pénz, amennyivel Andreast kifizetheti.

Ekkor történt, amint Per Storberget ezeket mondotta és a többiek élén elindult a kunyhó irányában, hogy egyszerre elfogta a különös erdei félelem.

Félhomály derengett; csak az a tompa, bizonytalan fény világított, amelyet a hó vet; és olyan furcsa csend uralkodott. Mintha valahogy nem ugyanaz az erdő lett volna ez, mint amelyik mindenünnen gyors fejszecsapásoktól visszhangzott és amelyet minden zugában utak és ösvények szeltek keresztül-kasul. Az a mozgalmas élet, amely itt tanyázott, valahogy távolivá, hátrahagyottá, közömbössé lett számára. Az erdő ismét az a végtelen, magányos csend volt, ami némán követelt tőle valamit, valamit, amit meg kell tennie, valami meghatározhatatlant, valamit, amit elfeledett, és ami rettentően visszás és rossz volt, hogy elfeledte; mindaz a sok más egyéb, amit

csele
hez k
lelm
lamit
mint
megt
A
jóval
alacs
még
Ez
mint
haho
rend
lege
redt
—
Isr
egyn
kabá
és k
And
totta
—
—
gyez
—
mon
8*

cselekedett, semmi sem volt, mit sem jelentett ehhez képest. De nem tudott rájönni, hogy mi ez. A féltelme folyton fokozódott, meg kell találnia azt a valamit; a lépései gyorsabbak lettek; úgy látszott, mintha azt várta volna, hogy a kunyhóban majd megtalálja.

A többiek nem kevéssé csodálkoztak el, amikor jóval utána a kunyhóba értek. Storberget ott ült egy alacsony kis lócán, kezét az álla alá támasztva, és még csak tüzet sem rakott a kis pléhkályhába.

Ezen az estén nagyobb csend volt a kunyhóban, mint máskor szokott lenni. A szokásos vihogások, hahoták és borsos történetek elmaradtak, még csak rendes, valamirevaló beszélgetésbe sem tudtak melegedni, amíg Per egyszerre mintegy fel nem ébredt és így nem szólt:

— No igaz is, te elszámolást akarsz, Andreas.

Ismét csend lett, amíg Per számolt; harminc és egynéhány koronát tett ki a végösszeg. Per izlandi kabátja belső zsebéből nagy bőrpénztárcát vett elő és kinyitotta. Csak annyi pénz volt benne, hogy Andreas járandósága kitellett belőle. Per kifordította a tárcát és mosolyogva tekintett fel:

— No, éppen csak hogy kifutja.

— Hát ez nem valami örvendetes dolog, — jegyezte meg egyikük.

— Sok pénz lehetett már ebben a tárcában, — mondta Ola Sörbraaten. — Ha mindaz az enyém

volna most, alig hiszem, hogy százesztendős lennék és egész idő alatt tejbendarát enném.

— Ó, az Isten áldjon meg, ha nekem csak az a pénz jutna is, ami még ezután kerül ebbe a tárcába ez évben, sohasem fájna többé a fejem, — vélte Nils Sletten.

— És ha én csak azt az összeget kaparinthatnám el, amit ide négy nap mulva hoznak, amikor megtörténik az elszámolás mindenkivel, nem kellene többé fejszét vennem a kezembe, — mondta Lange-Andreas.

— Igen, annak, aki félre állna az erdőben, meglesné azt, aki a bérünket hozza, és egy kicsit fejbekólintaná a fejszéje fokával, annak jó napibére lenne, — vélte Nils, — sőt pár esztendeig nyugodtan pihentethetné a fejszéjét is.

— Félek, hogy az mégis rossz munka lenne, — mondta Ola határozottan, aztán kettesben tovább folytatták beszélgetésüket és egészen megmámoreosodtak a sok pénz gondolatára.

Elszámolás? Erre a szóra halvány derengés támadt Per félelmében; nos, ez az éppen, amit elfelejtett, ez az, ami nem rendeződött volna magától. Omberg minden második héten szokott pénzt küldeni, és egy héttel ezelőtt már értesítette gazdáját, hogy e hét végéig minden készen lesz a végső elszámolásra; de valami közbejöhethetett, Omberg megbetegedhetett, vagy meghalhatott, vagy csődbe jut-

hatot
vele,
leüth
azt g
most
is csi
böser
pessé
elinté
valan
ez ny
jönne
beme
Ali
Lange
—
Per
gond
—
—
bergg
—
Lange
erdőb

Így
mértő

hatott, — nem, ez az utóbbi nem történhetett meg vele, — vagy azt, akivel a pénzt küldte, valahol leüthették az erdőben. Az is lehet, hogy Omberg azt gondolta: hadd várjanak még néhány napig, most nincs jó alkalma a pénzküldésre, már azelőtt is csinált ilyesmit; vagy lehet, hogy egész közömbösen vette a dolgot, nem lévén érzéke, ítélőképessége ahhoz, hogy az ilyesmi sürgős és gyors elintézésre vár. Régóta nem hallott már tőle és róla, valaminek történnie kellett; most már tudja, hogy ez nyugtalanította; igen, valaminek közbe kellett jönnie, lehet, hogy Omberg meghalt; holnap korán bemegy a városba.

Alig vetődött fel benne ez a gondolat, amikor Lange-Andreas megszólalt:

— Lemégy holnap a városba?

Per csodálkozva tekintett fel rá, hogy kitalálta gondolatát. Ola is megkérdezte:

— Csakugyan, lemégy holnap?

— Igen, le kell mennem, hogy beszéljek Omberggel.

— Kár, hogy mi nem kísérhetünk el, — mondta Lange-Andreas. — Én északra megyek, a rödbergi erdőbe. Kell, hogy kapjak még munkát az idén.

*

Így történt, hogy Per Storberget megtette a két mérföldes utat le az erdőségén keresztül, ugyan-

annyit gyalogolt az országúton a vasútállomásig és estére kelve megérkezett a városba, ahol most sietve törtetett előre a hosszú uccán. A félelem nem hagyta el, csodálatosan könnyedén és óvatosan ment a hideg havon, mintha félt volna az erős csikorgástól; nem látta azokat az embereket, akik elhaladtak mellette a dérlepte, bágyadtan pislogó parafinlámpák alatt. Egyenesen előre nézett és mind gyorsabban és gyorsabban ment; az az érzése volt, mintha az a ház, ahová igyekezett, eltűnnék vagy megváltoznék, ha nem elég gyorsan érne oda. Most ott volt a kanyarnál, a következő pillanatban látnia kellett a házat, most . . . valami csillogott a szeme előtt, nem tudta rögvest felfogni, hogy az a három ablak ott a sarkon, Omberg nappaliszobája, éppen olyan nyugodtan világít ki az éjszakába, mint más-kor szokott. Most ott volt a lépcsőn, és anélkül, hogy megállt volna, kopogott az ajtón.

Visszatartotta a lélekzetét, úgy hallgatózott. Csak most érezte igazán, hogy milyen fáradt és meny-nyire reszketnek a térdei. Úgy találta, hogy borzasztó sokára nyitják ki az ajtót, azért hát még egyszer kopogtatott.

— Igen, igen, jövök már, — hallotta Omberg világos hangját odabenn, majd halk mormogását: — Ki az ördög lehet az ilyen későn?

Kinyitotta az ajtót.

— Te vagy az?

Ez
szok
ról.

H

tél, l
gelig

jod?

látsz
Nos,
való

Pe
és m
volt
zett-
pal
senk
járja
szár
egy
mos
elm
holn
első
kás

Ez nem hangzott meglepetten, Omberg hozzá-
szokott már egyhez-máshoz Per Storberget részé-
ről.

— Igen, én vagyok.

Hosszú szünet következett.

— Ha már egyszer itt vagy, bizonyára azért jöt-
tél, hogy betérj hozzám és itt maradj holnap reg-
gelig.

— Nem történt veled semmi? Nincs valami ba-
jod?

— Hogy nincs-e valami bajom? Nincs, de úgy
látszik, neked van, hogy ilyen lóhalálban jössz ide.
Nos, gyere be és hadd halljam, mi a mondani-
valód!

Per nem mesélte el Ombergnek, hogy hogyan
és mi történt, egy kicsit hazudott. Azt mondta: nem
volt benne biztos, hogy az utolsó levele ide érke-
zett-e, és minden valószínűség szerint néhány nap-
pal előbb készen lesznek, mint gondolta. És mivel
senkit sem küldhetett le üzenettel, az pedig nem
járja, hogy az emberek napokig is várjanak az el-
számolásra, ha egyszer elkészültek a munkájukkal,
egyszerűen maga jött el. Az volna a legjobb, ha
most rögtön megkaphatná a pénzt, akkor tüstént
elmenne és künn a városban venne ki szállást, így
holnap reggel egészen biztosan el tudna utazni az
első vonattal és estére már ismét ott lehetne a mun-
kások között.

Omberg azt válaszolta neki, hogy bizonyára nem lesznek készen olyan hamar. Per maradjon itt holnaputánig, mert nincs itthon pénze és holnap banknyitás előtt szó sem lehet arról, hogy megfelelő mennyiségű pénzt tudjon szerezni. Ne siessen Per mindig annyira; az erdő is, meg a munkások is ott lesznek még a helyükön, amire visszaér.

Pernek, amikor ekként Omberget a legjobb egészségben találta, mint rendesen, egy pillanatig az az érzése támadt, hogy most elvégezte, amit el kellett végeznie, megint minden jóra fordul. De még nem említette Omberg, hogy maradjon itt holnaputánig, amikor az, amiért ide jött, mintegy ismét eltűnt a tudatából, valami határozatlan formát öltött; ez az egész utazása, idejövetele nevetséges semmivé zsugorodott össze; mint villám hasított bele egyszerre tudatába, hogy azt, amiért jött, még nem intézte el; ezért most minden erejét és tudását latba kell vetnie, hogy Omberget meggyőzze és rávegye a pénz előteremtésére.

Per hirtelen diplomata lett, megpróbálta a rábeszélést: lehetséges, hogy talán mégis van itthon annyi pénze Ombergnek, az ilyesmi igazán rá vala; pénz nélkül nem térhet vissza, ha már egyszer azért fáradt le ilyen messzire; és amikor mindez semmit sem használt, kezdte komolyan venni a dolgot, utóljára már valósággal könyörgött, úgy hogy Ombergnek meg kellett ígérnie, hogy ott lesz a bank-

nál, mihelyt kinyitják, Per legalább a déli vonattal visszautazhat. És így is lett.

*

Már este volt, amikor Per olyan messzire jutott, hogy megkezdhetette a két mérföldes erdei utat. De nem gondolt arra, hogy kissé megpihenjen; valami egyre ösztöklélte, hogy csak menjen, menjen; hívta az erdő s valami várta.

A hideg engedett valamelyest. Az eget szürke, gyapjas szőnyeghez hasonló felhőzet borította, de úgy látszott, nem lesz sötét, hátul a horizont mögött ott ragyogott a félhold, mint valami szarvalakú lámpa. De azért nem volt olyan világos, hogy nagyobb távolságra lehetett volna látni; minden közeli és távoli dolog valami meghatározhatatlan szín, kontúr, távolság nélküli tömeggé folyt össze, és bár Pernek éleslátású erdészszemei voltak, azt kellett hinnie, hogy eltévedt, amikor egyszerre úgy rémlett neki, hogy valami alakot lát maga előtt ott, ahol az út az erdőbe kanyarodik.

Nem sok időt vesztegetett el azzal, hogy erre gondoljon; nekivágott az erdőnek és ment, ballagott egy . . . két . . . három óra hosszat egyfolytában, megállás nélkül; még azt sem vette észre, hogy minden hang elnémult, még csak a hó sem csikorog a lába alatt; olyan érzése volt, mintha úgy lebegett volna a hó fölött.

Aztán megállt, felnézett; már régen elkezdett havazni. Valaki ment előtte, tisztán látta a laza új hóban hosszú, egyenletes, akaratérőről tanuskodó lépeteinek nyomát. Vajjon ki lehet az illető? Talán valamelyik munkás?

Kifujta magát egy kissé és érezte, hogy fáradt. Az a gondolata támadt, hogy jó lenne itt mindjárt letérnie az útról és felmennie a Graaberg-kunyhóba, amely csak negyedóránnyira fekszik innen és ahol most — tudta — senki sincs, de elhárította magától ezt a gondolatot, — a munkásaihoz kell sietnie.

Ismét elindult. Tekintetét egészen önkénytelenül az előtte haladó lábnyomra szegezte és mintha az megbabonázta volna, követnie kellett. A lépések hosszabbak voltak, mint az övéi, nehezen tudott bennük előre jutni, de kénytelen volt vele, szinte fájdalmat okozott neki, ha azokon kívül lépett. Megpróbált oldalt eltérni, de anélkül, hogy tudott volna róla, ismét visszatért a lábnyomokba.

Amikor ezek a nyomok kissé odább a Graaberg-kunyhó felé kanyarodtak el, akarat nélkül követte őket, mintha ennek már így kellene lennie.

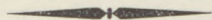
Felment a kunyhóhoz és látta, hogy világosság szűrődik ki belőle, pompás tűz lobogott, pattogott nyitott tűzhelyén; de cseppet sem csodálkozott el, egészen úgy tűnt fel előtte, mintha tudta volna ezt, mintha teljesen természetes és magától értetődő

lett volna, hogy amikor belépett, Lange-Andreas fordult feléje:

— No hát végre itt vagy! Láthatod, hogy vártalak!

*

Amikor a fairtók másnap korán reggel kijöttek az erdőbe, furcsa világosságot láttak a Graaberg-hegy alatt. Magasabbra mentek fel a hegyoldalon, hogy jobban lássanak és az ezt a vidéket jól ismerők mindjárt meg tudták mondani, hogy a Graaberg-kunyhó ég. És ezen nagyon elcsodálkoztak, mert nem tudták, hogy az erdőnek ezen a részén is tartózkodnak emberek.



A RÉGI IDŐKBEN

Az öreg pap korán felébredt a karácsony előtti nap reggelén, bár nagyon sokáig fennmaradt előző este: először is körüljárt minden szobát, utána nézett, hogy tűz és lámpa el van-e oltva tisztességesen, aztán odaült az íróasztalához és írni kezdte karácsonyi prédikációját; és amikor végre, mint rendesen, letette a nagy ájtatossági könyveket és dohánya utolsó maradványaival a pipájában odament a félig befagyott ablakhoz, hogy futó pillantást vessen a csillagos éjszakába, valamit észrevett odakünn az udvaron, ami mindenesetre nagyon szabályszerűtlen volt: először olyasvalamit látott, ami a sötétségben vékony férfinak tűnt fel, aki veszettül rohant, mintha csak az élete megmentéséről lett volna szó, aztán kissé később valami sötétet látott nagyon bő ruhában, ami olyan volt, mintha maga az ördög lett volna, és mind a ketten eltűntek a cselédlakás sarkánál.

Nos, ez bizonyára egyike volt ezeknek a kará-
124

csor
köz
eset
tesz
káci
laká
Ő, a
aki
kecs
ő lát
ban,
a sz
nála
A
gát,
besz
lenn
maj
A
előtt
A
pipa
boss
lálta
nálh
ame
is te
tudt

csonyi bakkecskéknek, ami megengedhető szórakozás lehetett később, karácsony után, de semmi esetre sem István vértanu napja előtt. Majd említést tesz erről a karácsony másnapján tartandó prédikációjában. És most fény gyúlt ki odaát a cseléd-lakás kamrájában, ahol a cipésznek volt a műhelye! Ő, a pap, mindig komoly férfiúnak tartotta a cipészt, aki bizonyosan nem kapatja rá magát ilyen bakkecskemókákra, így hát aligha az követte el, amit ő látott. Hanem annál kevésbé bízott meg a szabóban, akinek a cipész mellett volt a szobája, — ez a szabó kissé könnyűvérű ember hírében állt; de nála sötétség volt.

A cipész sötétben is elvégezhetné esti ájtatosságát, felesleges pazarlás ez a lámpagyújtás, nem is beszélve arról, hogy tüzet idézhet elő! Ha nem lenne ilyen késő, átmenne most hozzá, de holnap majd figyelmezteti erre!

Aztán megtömté a pipáját és kikészítette az ágy előtt álló éjjeliszekrényére.

Amikor felébredt, első gondolja az volt, hogy a pipa és tűzszerszám után nyúlt. Hát nem olyan bosszús volt az este, hogy nagyon keményre találta tömni a pipáját? Nem akart szelelni! Nem csinálhatott egyebet, a másikat kellett előkeresnie, amelyet utazásain szokott használni. No de hova is tette csak? A szára ott van a pipaasztalon, azt tudta, de a feje? Azt mindig le szokta venni a szá-

ráról. Bizonyára ott lesz a mindennapi öltönye zsebében, amely künn lóg a folyosón.

A kályhában már pattogott a tűz, mégis hideg volt; de nem tehetett egyebet, magának kellett kimenennie, mert nem volt odalenn senki, akinek kopoghatott volna.

Behozta a kabátját és leült az ágy szélére, hogy kikutassa mély zsebeit. A pipafejet nem találta meg és ezen nem is csodálkozott el különösebben, mert később a nagy imakönyve alatt akadt rá az asztalon, hanem az már aztán annál jobban meglepte, hogy a zsebében árnyelet talált.

At szokott ugyan menni a cipésműhelybe, hogy elüldögéljen ott és elbeszélgessen pár óra hosszat délelőttönkint, de úgy tudja, hogy sohasem volt rajta olyankor a papi öltözete, azt mindig levetette, amikor hazajött! Valaki talán rossz tréfát merészelt vele űzni, mint azt hallomása szerint az elődével tették, akinek a kabátzsebébe egyszer egy pakli kártyát csempészték? Nem, az elképzelhetetlen! Ezt az ügyet tisztáznia kell!

Erősen dobogott a padlón és nemsokára feljött tizenhétéves leánya, a papkisasszony.

— Jó reggelt, gyermekem! Meg tudod nekem mondani, hogyan került ez az árnyél a kabátom zsebébe?

Margrethe kisasszony elpirult, amikor meglátta az árnyelet.

— Nem... igen, bizonyára a cipész tette bele.
— A cipész? Na, úgy. Igen, látom, te tudsz valamit, gyermekem. Mindjárt vallomást is tehetsz.

Nem maradt egyéb hátra, Margrethe kisasszonynak vallania kellett és rögtön a helyszínen két napi szobafogságot kapott, de azzal a kikötéssel, hogy karácsony és újév között is ráér leülni a bűntetést.

Amikor a leány készen volt, az öreg pap lassan felöltözködött és gondolkozni kezdett a dolgon.

Kissé bonyodalmas ügy ez! A leánya kétségtelenül olyan nagyszerű tervszövőtehetséget árult el, hogy kedve lett volna az esetet meg nem történnékné tekinteni. De meg kellett keresnie és magyaráznia az összefüggést, hogy a nép a babona tévhitébe ne essék.

Másrészt viszont az ilyen magyarázat könnyen megingathatná a népet igaz hitében, — hiszen maga a dolog nincs kizárva az Írásban, — és az olyan időkben, mint a mostaniak, sokkal jobb, ha az emberek többet hisznek, mint kevesebbet. A jó cipésznek és a jó szabónak csak hasznára válnék egy kis pirongatás! Meg is fogják kapni. Neki csak arról kell gondoskodnia, hogy el ne menjenek adig hazulról.

És így szólt határozottan:

— Hívasd fel hozzám a szabót, meg a cipészt.

Kényelmesen elhelyezkedett a székében, pipára

gyujtott és a legnagyobb könyvet tette maga elé az asztalra.

*

Hogy a környékbeli falvak cipésze és szabója ma a pap dolgozószobájába került, az a következőképpen ment végbe:

Körülbelül karácsony előtt három héttel történt, hogy Ole cipész szerszámosládájával a hátán, ünneplőruhában és magasszárú csizmában andalogva jött az úton a paplak felé.

Látni lehetett rajta, hogy fontos ügyben jár; a száját erősen összeszorította; senkinek sem kellett kérdeznie, hogy hová tart. Egyébként azt is tudták róla, mert általánosan ismert dolog volt, hogy ő az egyetlen iparos a környéken, aki az öreg papnak meg a leányának dolgozik; de magától értetődik, hogy mással is tudott varrni, nemcsak szurkos fonállal, egyformán finoman kezelte a kamgarnt és az otthon szőtt fonalat is és olyan fényesre ki tudta tisztítani a cipőt, hogy bárki tükörnek használhatta, mert meglátta magát benne. És mértéket venni! Sohasem nyúlt feljebb, csak a bokáig, legalább is akkor nem, amidőn a paplakban mérte a fehérnépeket. Nem, ő nem tegnap született, tudta, hogy hogyan kell viselkednie, mert valahogy mintegy finomabb kedvesség és szeretetreméltóság volt *bennük*, mint a járás más lakóiban; nem beszélve magáról a papkisasszonyról, még a szolgálóban és

a tei
temp
Mart
Ez a
a sza
lat ta
legér
volna
még
műhe
ez a
kegy
berek
a cip
a láb
Azt i
a sze
nak k
csak
ez m
tett
mint
egyik
nem
előho
több
teher
papk
C9

a tejeslányban is; azok is kalapban jártak és a templomban a papkisasszony mellett ültek. Nos Martheval, a tejeslánnyal megpróbál most beszélni. Ez a leány *neki* való volna; ha valamivel, hát csak a szattyánbőrrel hasonlíthatta össze. És ez a hasonlat találó volt. Az egész járásban nem akadt olyan legény, aki vele, a cipésszel összemérhető lett volna, akár szerény beszédben, akár más módon; még maga az öreg pap is gyakran átment hozzá a műhelybe és elbeszélgetett vele. Tudta jól, hogy ez a Jens szabó folyton dicsekszik, másoknak a kegyeit is keresi, nemcsak a gazdag, előkelő embereket, magasan hordja az orrát és félretapossa a cipője sarkát, mert mindig nagyon kifelé fordítja a lábujjait. De az öreg papnak sohasem varrhatott! Azt is tudta, hogy ez a piperkőc Marthenak csapja a szelet. Hanem abból nem lesz semmi! Most Ole-nak karácsonyig lesz munkája a paplakban és majd csak akad egyszer alkalma, bár nagyon nehéz volt ez már azelőtt is; a paplakban ugyanis nem lehetett szombat esténként ténferegni és traccsolni, mint másutt, — ezt a pap kifejezetten megmondta egyik prédikációjában két évvel ezelőtt, — és ha nem volt sötét, olyan nehezen és bajosan lehetett előhozakodni ilyen dolgokkal és beszélni róluk; többször megpróbálta, az alkonyi órában lement a téhenistállóba, de Marthe sohasem volt egyedül, a papkisasszony is ott tartózkodott és mindig meg-

kérdezte tőle, azért jött-e, hogy frissen fejt, jó meleg tejet kapjon; ez akkurátosan úgy tűnt fel, mintha mind a ketten megéreztek volna, hogy valami mondanivalója van és bosszantani akarták; és őszintén szólva, csepp kedve sem volt ahhoz, hogy sötétben botorkáljon a paptanyán, mert éppen elég sok csodálatos dolgot láttak és hallottak már ott.

Ezekkel a gondolatokkal foglalkozva fordult be Ole cipész a paptanya kapuján és jelentkezett az öreg papnál.

Nem csekély bosszúság fogta el, amikor közvetlenül az ajtón belül Jens szabóval találkozott, aki vadonatúj cipőjében a legelegánsabb kaszálásait végezte a lábával és olyan sietve surrant el vetélytársa mellett, hogy kabátja szárai valósággal kétfelé álltak, úgy lobogtak utána.

Hát ennek a gigerlinek is éppen most kell itt lennie? Nem tudta megérteni, hogy mi lelte az öreg papot, mi a szándéka, hogy két iparost is foglalkoztat egyszerre. Így itt most nem lesz jó világ!

— No, itt vagy, jó Ole cipésem? — kezdte az öreg pap. — Pontos vagy, mint mindig.

Ole felfújta magát és büszkélkedve mondta:

— Hát csak nem várathatom meg az én jó öreg papomat!

— Igazad van, jó Olem. Nos, magad is jól tudod, hogy hol van a bőr meg miegyéb, kinek mire van szüksége és mi dukál neki; úgy rendezkedjél be,

ahogy szoktál. De igaz is, Jens szabót is itt marasztottam és úgy gondolom, mind a ketten egy műhelyt használhatnátok, — ez nagy megtakarítást jelentene világításban és tűzfában egyaránt, — de úgy látszik, hogy Jens nem osztja a véleményemet. Talán van valami akadály a dolognak?

— Nem is előnyös vagy célszerű a közös műhely. Csak baj lenne belőle. Ha alaposan meg akarom kalapálni a bőrt, a szabó könnyen leeshetnék az asztalról, vagy megfájdulna a feje. — Kissé ijedten nézett fel, hogy nem volt-e túlságosan bizalmas vagy vakmerő és rögtön komoly lett:

— Hogy őszintén megmondjam, ezeknek a szabóknak van egy nagyon rossz szokásuk: sok haszontalanságot összebeszélnek és folyton jár a szájuk; ha az ember odafigyel rájuk, nem tud rendesen dolgozni, nekem pedig zavartalan nyugalom és idő kell a fundálásra, mert bizony jól ki kell fundálnom a dolgot, ha szép és jó cipőt akarok csinálni az én jó öreg papomnak.

— Úgy, jó Olem? Nos, lehetséges... Igen, beszélj csak Margrethe leányommal, ő majd elintézi az ügyet.

Amikor Ole kiment a lépcsőre, lent állt Jens szabó és Margrethe kisasszony és élénken disputált egymással. Hallotta, amint a szabó ezt mondta:

— Nem, kisasszony, az teljességgel lehetetlen; hát csak mégsem járja, hogy szurokszagú legyen

az öreg pap ruhája. És azonkívül én nem bírnám ezt a közönséges szagot, gyomorémelygést és fejfájást kapnék tőle.

Ole nem akarta elhinni, hogy Jens már az öreg papnak is varr! Úgy tett, mintha semmit sem hallott volna, lement, ünnepélyesen üdvözölte a papkisasszonyt és így szólt:

— Talán legjobb lesz, ha ismét a déli kamrácskát kapom meg; az öreg tiszteletes úr úgy vélte, hogy nem volna jó akadéknak felállítani a szabóműhelyt ott, ahol én dolgozom.

Így történt, hogy Jens szabó az északi kamrácskát kapta, Ole cipész pedig a délit odaát a cselédházban és csakhamar mind a ketten teljes gőzzel dolgoztak. Az északi kamrából varrógépszakatozás és ollócsattogás hallatszott, a déliből bőrpuhító, iszonyú kalapálás, úgy hogy az egész ház megremegett belé. Mind a ketten meg akarták mutatni, hogy legények a talpukon. Néha-néha ki-kinéztek lopva az ablakon és arra gondoltak, hogy mihelyt bealkonyodik, lesurrannak a tehénistállóba.

Amikor esteledni kezdett, Margrethe kisasszony átment a cipésműhelybe. Ekkor azt gondolta Jens szabó, hogy no most kilopódzik, de a pap leánya megállította a folyosón és kérte, hogy jöjjön be, beszélgessen el velük egy kicsikét, és így nem mondhatott nemet, ha egyszer maga a papkisasszony invitálta.

Miután eldiskuráltak egy ideig, így szólt a papkisasszony:

— Ha megígéritek nekem, hogy hallgattok, akkor mesélek nektek valamit. De nem szabad elmondanotok senkinek, hogy ezt én mondtam, még Marthenak sem, bár azt hiszem, azt akarja, hogy megtudjátok.

Igen, természetes, hogy hallgatnak, hogyha erre maga a papkisasszony kérte őket.

— Bizonyára hallottátok, hogy itt a paptanyán mindig sok furcsa dolgot hallottak és láttak az emberek.

Igen, azt mindenki tudja, hogy itt kísértetek járnak.

— Kísértetek járnak? Még ennél rosszabbak is történnek. Marthe tejeslány sokat beszélhetne erről. Őt is érte valami szörnyű eset.

— Marthet?

— Igen, tavaly éppen ilyentájt, karácsony előtt történt a dolog, amikor elfelejtett keresztet vetni a tehénistálló ajtajára; ezt nem merte megmondani másnak, csak neki, Margrethenek; de azóta a pokolbeli sátán jogot formál ahhoz, hogy mindig ott legyen benn az istállóban, vagy körülötte és bizonyos jogot Marthe fölött is gyakorol. Nos, a leánynak nem csinálhat semmit, mert az egy kis darab templomfalat hord magánál állandóan, de a sátán nem tűri, hogy valami idegen férfiszemély jöjjön oda Marthehoz a tehénistállóba, amikor besötéte-

dik. Ha tudnak hallgatni, hát megsűghatja nekik, ezért törte el tavaly a lábát a béresgyerek.

— Láttá Marthe az ördögöt? — kérdezte a cipész.

— Bizonyára nem nehéz látni, ha egyszer szabadon jár-ke, — vélte a szabó.

— Nem látta sokszor, — mondta Margrethe, — de gyakran hallotta; ott settenkedik a tehénistálló körül a sötétben. És tegnap este énekelni hallotta.

— Mit énekelt?

Hét ollóval, vasalóval vékony papírmennyezeten
hét szabó járt táncot,
Betévedt egy csizmadia, átesett a mennyezeten,
pókhálóba pottyant.

— Huha! Mit akar ez jelenteni?

— Azt nem tudja a leány, de azt hiszi, hogy ez a ti szerencsétlenségteket jósolja; mert bizonyára azt gondolja, hogy ti be akartok hozzá menni. És ezt szívesen is venné tőletek. Ezért ma elmegy Kat-Kjersti javasasszonyhoz, aki ért az ilyesmihez, hogy megtudja tőle, mikor lesz már egyszer szabad, vagy mit kell tennie, hogy elűzze az ördögöt. Nagyon fél, hogy ti előbb oda találtok menni hozzá, mint kellene; bizonyára legjobb lesz, ha inkább nappal beszéltek vele.

— Ha így áll a dolog, — vélte a cipész, — még arrafelé sem nézek, ahol Marthe van.

— Én sem, — mondta a szabó. — De az öreg pap nem tudná elűzni az ördögöt?

— Persze hogy el tudná; de Marthe nem meri mondani neki. Majd elmesélem nektek, ha Marthe megtudta, hogy mit kell cselekednie.

Ezen az éjszakán Ole cipész és Jens szabó szívesen összeköltözött volna *egy* műhelybe, de egyikük sem akart erről említést tenni.

A napok multak. Egyik cipő a másik után lett kész és fényesre puccolt, egyik ruhát a másik után akasztotta gondosan szegre a szabó és minden alkonyatkor átjött Margrethe kisasszony és új történeteket mesélt a két férfinak, úgy hogy valósággal reszketett a kezük, amikor lámpát kellett gyújtaniok.

Aztán egy nap Margrethe kisasszony félrevonta Ole cipészt.

— Marthe megkért, hogy beszéljek veled, mert azt hiszi, hogy te bátrabb vagy, mint a szabó.

— Meghiszem azt!

— Végre most megtudta Kat-Kjerstitől, hogy hogyan szabadulhat meg. De azon múlik a dolog, hogy te mersz-e segíteni rajta?

Ole cipész megvakarta a fejét.

— Először tudnom kell, hogy miről van szó.

— Hát az nem történhet meg kis karácsonyestnél előbb, mondta Kjersti, akkor pedig egy bátor férfinak, aki törődik a leánnyal, árnyelet kell a szájába vennie és apa mindennapi papkabátját kell magára öltenie, mert az jobb, mint az új, amely nem volt olyan gyakran a templomban, aztán há-

romszor körül kell mennie a tehénistálló körül, erre a leány megszabadul és az illető férfi nyugodtan bemehet hozzája.

— Az illető látni fogja az ördögöt? — kérdezte Ole és kissé remegett a hangja.

Ezt nem hiszi Margrethe; de mindenesetre az ördög nem tehet semmit az illetőnek.

Ole gondolkozott egy ideig, de aztán megígérte, hogy megpróbálja. Margrethe majd kicsempészi hozzá a papkabátot és egyetértettek abban, hogy Jens szabónak egy árva szót sem szólnak, nem avatják bele a dologba.

Aztán Jens szabót vont a félre a papkisasszony és azt mondta neki, hogy Kjersti azt mondta, kis karácsonyestén valamivel tizenegy óra után Margrethe és a tehénistálló felszabadul, ha a leány *akkor* vet keresztet az istálló ajtajára, mert pontosan az az évfordulója annak, amikor azt elfeledte. És akkor jöjjön Jens, de semmiesetre sem tizenegy óra előtt, mivel az ördög dühöngésig dühös lesz emiatt. De a legjobban cselekszi, ha vigyáz, mert ő azt hiszi, hogy Ole cipész is volt Kjerstinél és kérdezősködött.

*

Elérkezett kis karácsonyeste. Tíz órakor mind a két műhelyben mind a ketten eloltották a lámpát, hogy sötétséggel fogadják az öreg papot, ha az körútjára indul, de mind a ketten ismét világot

gyújtottak és valamivel foglalatосkodni kezdtek, amikor a pap elment.

Ahogy telt, mult az idő, egyszer csak kopogott valaki kívül a lépcsőn. A szabó kikukucsált: ki jár itt ilyenkor, vajjon maga az ördög? A csizmadia nem ijedt meg, tudta, hogy Margrethe kisasszony hozza a pap kabátját.

Eloltotta a lámpát és az árnyélla a szájában lement. Ott állt Margrethe és rásegítette Olera a kabátot.

Jens szabó hallgatózott: hát nem ez a nyavalyás cipész ment el?! De még nem volt egészen tízenegy óra. Várnia kell, amíg üt.

Margrethe így szólt:

— Harapj erősen az árnyélbe, — nem szabad beszélned, — és ne feledd el, hogy jobbról balra menj!

Ole egészen sápadt volt és a térdei remegtek; egy pillanatig arra gondolt, hogy ledobja magáról a pap kabátját és ismét felszalad a szobájába; de Margrethe keresztbe fűzte kezeit a mellén és hátulról beletaszított.

A cipész előre támołygott.

A papkisasszony behúzódott a cselédlakás folyosójára és amikor Ole elhagyta már a ház sarkát, hallotta, hogy a szabó is jön lefelé lábujjhegyen lopakodva.

Ragyogtak a csillagok, de azért sötét volt, így a cipész nem látta, hogy valaki ott áll a kecskeakol

ajtájának támaszkodva. Ole nekiiramodott, különösen a tehénistálló mögött sietett és olyan erősen harapta az árnyelet, hogy a fogai egészen bele-mélyedtek. Amikor már majdnem egészen körülmént, jobban nekibátorodott és határozottabban lépkedett.

Ekkor egyszerre szédülés fogta el.

Nem maga az ördög állt ott közvetlenül a tehénistálló sarkán nagy szarvaival és indult el feléje?!

Mind a két kezével megragadta a pap kabátját, felfogta és rohanni kezdett. Annyira meg volt ijedve, hogy nem látta, hogy egy vékony férfi, aki éppen akkor haladt el a házsarok mellett, mint valami forgószél vágatott tova és hányta magára a keresztet, miközben beugrott a cselédház folyosójára.

Ezen az éjszakán Ole cipész és Jens szabó összeköltözött.

*

Amikor másnap bementek az öreg pap szobájába, nagyon halaványak és kimerültek voltak.

A pap szigorúan nézett rájuk.

— No, jó cipésem és jó szabóm! Mindent tudok. Ti olyan dologba ártottátok bele magatokat, amihez nincs hatalmatok és ami igazság szerint rám tartozik. — Megfenyegette őket az ujjával. — Megígértek-e, hogy sohasem tesztek többé ilyesmit, hanem hozzám fordultok?

— Igen.

— No milyennek láttad az ördögöt, Ole cipész?

— Nagy volt és olyan szarvai voltak, mint a kecskebaknak.

— Jól van; és te, Jens szabó?

— Nehezemre esik megmondani, de úgy rémlik előttem, hogy nagyon hasonlított az én jó öreg papomhoz.

Szünet következett. Aztán így szólt Ole cipész:

— Az én jó öreg papom nem lenne szíves ismét megkötni azt az ördögöt?

— Már megtörtént. Itt van az árnyeled, az ördögnek vissza kellett adnia.

Ole kételkedve nézett árnyelére; úgy rémlett előtte, hogy karmok nyomait látja azon. Nem merte át nem venni a paptól, de óvatosan a kabátja szegélyével fogta meg; bizonyára attól félt, hogy meleg.



KARÁCSONYI VENDÉGEK

Majdnem sötét volt a nagy zsellérszobában. A nyitott tűzhelyen alig-alig pislákkolt már a kialudni készülő tűz és halaványan csillogó fényt vetett a padlóra, anélkül, hogy elért volna a sarkokig.

A szoba közepén egy magas, sápadt nő állt, hosszú pillantása sokáig időzött a nagy ágynál, amely ott nyujtózott az egyik sarokban, aztán nesz-telenül az ajtó felé siklott és kisuhant a szobából.

Az ajtó erősen nyikorgott az éles hidegben és még azután is, hogy betevődött, óvatosan csikorgó lépések hallatszottak a ház körül a fal mentén. A léptek zaja a ház túlsó oldalán szűnt meg a függönyös ablak alatt; a függönyön középuitt hosszú, keskeny nyílás tátongott.

Aztán halálos, néma csend lett, csak a nagy falióra serény ingájának egyhangú, ütemes kattogása törte meg a csendet és a sötétséget, míg végre a vén időmérő hirtelen nagy zajjal kezdett zörögni, berregni és elverte a maga hat zengő, nehéz ütését. A tűz csendesesen kialudt.

Ekkor kívülről tompa ajtócsattanás hallatszott, majd kisvártatva nehéz, csikorgó léptek hangzottak fel, aztán vödörök és tejeskannák kongtak, zörögtek, amint valaki letette azokat a földre a folyosón.

Kinyílt az ajtó és belépett a szobába a két öreg zsellérember, Rasmus, az ősz és hajlott derekú férfi elől és utána a felesége, Karen, aki külsejére nézve valamivel fiatalabbnak látszott, de kicsiny és sovány volt.

Rasmus odament a tűzhelyhez. Karen kissé állva maradt az ajtónál és csodálatosan csendes és aggodó hangon így szólt:

— Te, Rasmus, olyasféle csikorgást hallottam, de egészen tisztán és jól kivehetően, mintha valaki járkált volna a fal mögött.

Rasmus egy öltre való száraz ágat vett fel a padlóról a tűzhely mellől és a parázsra tette.

— Ó, csak a hideg pattog ebben a vén, rozoga viskóban. Nagyon hideg van ma este.

— Nem, amit én hallottam, az nem olyasféle hang volt, hiszen csak tudom, milyen a hidegség okozta pattogás.

— Akkor azt is tudhatod, hogy már nem divat karácsonyestét köszönteni. És miféle más népség járna most odakünn?

— Igaz, miféle más népség járna most odakünn?

Karen hallgatott egy darabig, aztán odament a tűzhelyhez.

— Uh, egészen megijedtem. Mégis csak kellett valakinek járkálnia.

Rasmus hirtelen elhatározással az ajtó felé indult.

— Hová akarsz menni?

— Talán mégis csak kinézek.

— Ó, ne menj ki, Rasmus!

— Lehet, hogy a kecske szabadult ki valahogy, amíg mi a tehénistállóban voltunk.

— Nem, a kecske ott van a helyén. Megnéztem. Nem, bizonyára nem volt semmi. Ha jól meggondolom a dolgot, egyáltalán semmit sem hallottam.

Rasmus visszafordult és leült a tűzhely mellé.

— Én is azt hiszem.

Karen elkezdett tenni-venni a szobában és faze-
kat állított a tűz fölé. Rasmus elővette a zsebéből
rövidszárú makrapipáját és tömködni kezdte, de
közben megfeledkezett magáról, a gondolatai el-
kalandoztak, egyik kezét mozdulatlanul a másik-
ban tartva ült és nézett le a tűzbe. Karen többször
feléje tekintett, végül így szólt:

— Mire gondolsz, Rasmus?

— Hm, — a férfi akaratlan mozdulatot tett, —
semmire sem gondoltam.

— Azt hiszem, hogy tudom, mire gondoltál.

Ekkor Rasmus majdnem hevesen válaszolta:

— Semmire sem gondoltam, nem hallod?

— Jó, jó. Nem gyujtanád meg a karácsonyi gyer-
tyákat, Rasmus?

— De mi a csodának? Beérhetjük a lámpával is, mint máskor.

— De hiszen karácsonyeste van.

— Ó, mégsem lesz igazi karácsonyunk.

Karen sokáig nézett az urára, megcsóválta egyszer a fejét és ezt mormogta:

— Mennyire megváltoztál az utóbbi esztendőben!

Hosszú szünet következett. Karen is odaült a tűzhely mellé; néha-néha belekotorászott a tűzbe, mialatt arra várt, hogy a fazék víz felforrjon és közben minduntalan Rasmusra szegezte tekintetét, aki ismét mereven bámult a tűzbe.

A férfi észrevette ezt és ideges lett a fürkésző tekintet hatása alatt. Végül felállt és fel-alá kezdett sétálni a szobában. Egyikük sem szólt egy árva szót sem és a némaság kezdett már nyomasztóvá válni. Hogy valamit mondjon, Rasmus kinézett az ablakon és így szólt:

— Milyen sötét van ma este! Csak a csillagok fénye világít. És milyen nagy a hideg!

— Igen, hideg van.

Ismét csend lett.

A víz felforrt a fazékban, Karen lisztet öntött bele, összekeverte és nemsokára elkészült a karácsonyi kása. Rasmus még mindig mászkált.

— Milyen furcsa itt ma este a szobában. Az az érzésem, mintha volna valaki idebenn.

— Uh, hogy miket fecsegsz össze-vissza, Rasmus!

— Igen, úgy érzem, mintha sehol sem találnék nyugalmat.

— Jobb lenne talán, ha akarnál . . .

— Nem akarok semmit.

Karen hozzáfogott az asztal megterítéséhez. Abroszt tett fel, aztán két rézgyertyatartót állított az asztalra, de nem gyújtotta meg a gyertyákat. Aztán a tányérokat kezdte előszedni.

Rasmus megállt és kissé bizonytalan hangon mondta:

— Miért terítesz három személyre? Hiszen ha jól tudom, csak ketten vagyunk.

Karen azt válaszolta:

— Igen, csak ketten vagyunk, de . . . olyan szép este van ma . . . és aztán eszembe jutott egy régi szokás, ami az én gyerekkoromban még nagyon divott. Karácsonyestén mindig eggyel többnek terítettünk, mert egy láthatatlan embert is meg akartunk vendégelni az asztalunknál.

— Hm!

— Aztán úgy gondoltam, talán jó volna, ha mi ketten öreg, magányos emberek kissé többet kezdenénk gondolni *őrá!*

Elakadt a hangja és sírni kezdett:

— Nagyon régen voltunk egyedül karácsonyestén, Rasmus!

Rasmus hangja lágyabban zengett, amikor ezt válaszolta:

— Bizony nagy ideje már annak: huszonegy esztendeje. — Aztán keményebben folytatta: — No lám, mégis csak kitaláltad, hogy mire gondoltam egész este. No de az a szegény emberek sorsa, hogy egyedül maradjanak, ha megöregszenek.

Felderült Karen arca:

— Igen, de nem gondolod, hogy jobb lenne, ha olykor-olykor beszélénk a gyerekeinkről?

— Nem tudom, mire volna az jó. Ők már úgyszem törődnek velünk. Amerikából Olaftól nem kaptunk levelet az utóbbi két esztendőben és Ragnhildről sem hallottunk semmit, mióta a városba került.

— De miért nem? Mert te olyan rettenetesen dühös voltál rá, azt mondtad, hogy többé tudni sem akarsz róla; nekem még csak a nevét sem volt szabad soha említenem előtted.

— Úgy véled talán, hogy nem érdemelte meg? Hiszen én valósággal könyörögtem neki, hogy maradjon itthon!

— Nos, azt gondolod, hogy nagyon jó volt az úgyszem, ahogy volt az utóbbi időben? Hiszen napok hosszat rá sem néztetek egymásra; milyen sokszor sirtam én, amikor egyikőtök sem látta!

— No igen, de az csak akkor volt, amikor olyan nagy mehetnékje támadt és folyton utazási gondola-

tokkal, tervekkel foglalkozott. Olyan lett egyszerre, mintha egészen kicserélték volna; úgy járt, kelt, mintha láz emésztette volna, nyugtalan volt és morgorva, kedvetlen.

— Azt hiszem, nem olyan égbekiáltó dolog az, hogy a gyermekek elkíváncsoznak hazulról, ha meg-nőnek. Erre bizonyosan te is gondoltál fiatal korodban.

— Én mindenesetre gondoskodtam arról, hogy az apám ne kerüljön szegényházba, ha megvénül.

— Jó, de minket nem fenyeget ilyen veszedelem.

— Úgy gondolod? Nekem viszont úgy tűnik fel, mintha minden a feje tetején állna. Semmi sem akar többé sikerülni, el is vesztettem minden kedvememet.

— Igen, láttam. Hanem ez a te magad hibája.

— Ó, elhiheted, sokat gondoltam én erre az utóbbi esztendőben. Hát nem úgy élünk, mintha szegényházban volnánk?

— Hogy miket beszélsz össze-vissza, Rasmus!

— Tudod, mit gondoltam? Nekünk, szegény embereknek alapjában véve nincsen más örömünk, mint a gyermeknevelés. De ha már felnőnek, elveszítjük őket. Gondoltál te arra, észrevetted te azt, hogy itt minden mennyire megváltozott, amióta Ragnhild elment?

— Igen, de nekem annyi sok más mindenre kell gondolnom, marháról, disznóról, borjúról gondos-

re,
lt,
o-
az,
g-
o-
gy
ül.
m.
el,
m
d-
ja.
az
ha
t
m-
k,
el-
te
ta
ell
s-

kodnom és egyik nap olyan gyorsan múlik a másik után, hogy nem igen érek rá töprengeni, tépelődni.

— Velem viszont egészen másként áll a dolog. Rám tavaly óta valósággal nem lehet rám ismerni, ezért nem szabad többé annak a ringyónak egy szót sem hallania . . .

— De Rasmus, az Istenért!

— Ó, jobban oda vagyok, mint te hiszed, már valósággal második gyerekkoromat élem. Tudod te azt, hogy amikor este lefekszünk, elfújjuk a lámpát és körülöttünk koromsötétség uralkodik, gyakran sokáig nem tudok elaludni, ébren vagyok és csak bámulok a sötétségbe, míg egyszerre úgy rémlik előttem, hogy kis gyermekarcokat látok és olyankor azt gondolom: bárcsak újra fiatalok lennénk, bárcsak lehetne még egy picikénk . . .

Két kezét az arca elé kapta és erős rángással zokogni kezdett.

Egy pillanatnyi csend, aztán halk gyermek sírás hallatszott a szobán keresztül.

Mind a ketten felugrottak, állva maradtak és egy pillanatig lélekzetviassafojtva néztek egymásra.

A sírás megismétlődött, de most már valamivel erősebben.

Karen félve kiáltotta:

— Szent Isten, mi volt az?

— Igen, mi volt az?

A sírás megint hallatszott.

— De hiszen ez gyereksírás!
— Úgy hallatszik, mintha az ágyból jönne!
— No nézd csak, Karen, itt fekszik egy kis gyerek!
— Mit mondasz? Szent Isten! Nem, ne nyúlj hozzá, Rasmus!

— De hiszen láthatod, hogy valóságos, élő gyermek!

— Élő gyermek! Az teljességgel lehetetlen!

Rasmus állva maradt egy ideig, aztán határozottan mondta:

— Valakinek ide kellett tennie, amíg mi a tehénistállóban voltunk.

— De ki lehet az?

— Valaki, aki a gyermekének menhelyet akart szerezni karácsonyra. Talán az volt, akit hallottál. Vedd fel a gyermeket és csitítsd le. Én addig kimegyek és körülnézek. Isten tudja, mit gondol a gyermek anyja ebben a pillanatban.

Reszkető kezekkel nyúlt le az ágyba Karen és emelte fel a kicsikét.

— De hiszen ez egy nagy, szép gyerek, Rasmus!

Rasmus fogta a sapkáját és az ajtó felé indult.

— Uh, Rasmus, ígérd meg nekem, hogy nem soha íg maradsz odakünn. Én annyira félek!

Ekkor óvatos lépések hallatszottak künn a folyosón, a kilincs lassan lenyomódott és egy magas, sápadt nő lépett be.

— Jó estét!

Az illető ott maradt az ajtónál a sötétben, úgy hogy az öregek nem láthatták az arcát és mind a ketten bizonytalanul válaszolták:

— Jó estét!

A nő előre lépett.

— Anyám!

— Szent Isten, hát te vagy az, Ragnhild?!

Hosszú szünet következett, mialatt csak álltak és néztek egymásra mind a hárman.

Rasmus a gyermek felé mutatott. Ragnhild lehajtotta a fejét és bólintott.

— Idebenn szabad maradnom, apám?

Ez olyan csendesen és esengve hangzott.

Az öreg ökölbe szorította a kezét és előre lépett.

Ebben a pillanatban újra felsírt a gyermek. Rasmus leejtette a kezét és végigsimított a homlokán. Aztán zavart mosoly derült az arcára:

— Nohát, hogy milyen lettél, te Karen! Ime, vendégeket kaptunk és te egészen elfelejted meggyújtani a karácsonyi gyertyákat. Siess hát, addig én majd tartom a kicsikét.



AMIKOR AZ ÖREG KARI MEG AKART HALNI

Az öreg Kari Braaset ott ült künn a kamrácskájában a nagy, meleg kályha mellett álló karoszékben. Mellette az egyik oldalon fenn a falon egy kis függőszekrény lógott és ásított, tele üvegekkel meg mindenféle fajta furcsa dologgal, a másik oldalon pedig egy kis asztal állt, az is tele volt rakva üvegekkel és csészékkel. Az asztalon egy bőrkötésű, vastag könyv is feküdt, ki volt nyitva, ebből olvasgatott Kari, miközben folyton az ókuláját igazgatta és a sorokat lassan követte ujjával; nem valami jól látott már és kissé reszketett a keze.

Kari Braaset ügyes, derék asszony volt világéletében és erről az oldaláról mindenki jól ismerte a járason belül és kívül egyaránt: mindenre tudott jótanácsot adni és sok emberen, állaton segített.

Fiatalkorában történt, amikor még úgy harminc-negyvenéves volt, hogy egy télen valami rossz járványbetegség tört ki a braaseti marhák között, néhány tehén összerogyott és kiszenvedett, és úgy

látszott, hogy még több is hasonlóképpen fog járni. Állatorvost hoztak nagyon messziről és Kari volt az, aki átvett és végrehajtott minden utasítást, amikor pedig még egypár tanyán felütötte fejét ugyanez a kór, az állatorvos, aki messze lakott, Karit kezdte segítőtársul alkalmazni, majd amidőn végre tavasz felé megszűnt a járvány, az állatorvos egy állatorvosi könyvvvel ajándékozta meg Karit. Így aztán nem tartott sokáig, hogy Karinak ide is, oda is el kellett mennie, aminek következtében csakhamar valóságos állatorvosi teendőket végzett; még a javasemberek is elhívták gebéikhez, hacsak magukagyon nem manipulálták már őket, vagy az állatok valami tisztán külső kárt nem szenvedtek.

Amikor ez így tartott már néhány esztendeig, amolyan vándorló doktorféle érkezett a járásba. Karit is felkereste. Hallotta, hogy Kari milyen rendkívül ügyes, és kollégáknak csak hasznuk lehet abból, ha elbeszélgetnek egymással egyről-másról, nos, ő maga kiváltképpen embereket gyógyít. Nem foglalkozott-e Kari ilyesmivel is?

De igen, úgy néha-néha foglalkozott, ha már nem tudott kitérni a kérések elől.

Nos, akkor hát tudja Kari, hogy az embergyógyítás egészen más tudomány, mint az állatok kezelése. A valódi orvosok nem sokat érnek, mert azt hiszik, hogy olyan betegségek is vannak, amelyeket nem lehet gyógyítani. Pedig csak egyetlen

betegség létezik, amely gyógyíthatatlan, és ez a halál; az ellen nincs orvosság, de ő minden más betegségre tud medicinát.

Hát Kari szívesen elsajátítana egyet-mást ebből a kiváló mesterségből, ha a doktor hajlandó volna őt jó fizetségért egyre-másra megtanítani.

Miután a doktor két napig ott időzött a Braaset-tanyán és evett-ivott, mint valami úr, azzal végződött a dolog, hogy a jeles férfiú harminc tallérért átengedte orvskönyvét Karinak, az egyetlen létezőt a maga nemében; szükségből nyugodtan átengedi, mondta, mert ő tudja kívülről; és amikor el szándékozott menni, az utolsó pillanatban egy jövőendőmondó könyvet is átengedett Karinak, amelyből megtudhatja, ha utána néz, hogy valakiért eljött-e a halál vagy sem; ezért a könyvért csak tíz tallért kért, de Karinak meg kellett ígérnie, hogy egyik könyvet sem mutatja meg soha orvosnak.

Ettől kezdve Karit még jobban hívták távoli vidékekre is, és akár ő, akár a hit segített, annyi bizonyos, hogy csakugyan sokan összeszedték magukat és meggyógyultak.

Nagyszerűen ment a dolog; a kerületi orvos, aki nehézkes és öreg volt, örült annak, hogy sok hosszú utazástól megszabadul. De amikor ő meghalt és helyébe új orvos jött, nagyot változott a helyzet.

Nem használt semmit, hogy Kari sohasem kért

fizetséget, legfeljebb némi ajándékot fogadott el, ha gazdag embereken segített, elítélték kuruzslásért, bár ő maga meg volt győződve arról, hogy tud embereket gyógyítani és sokkal több bizonyítványt szerezhetne erről, mint az orvos az ellenkezőjéről.

Ez már tíz esztendeje történt; azóta Kari visszavonult és kiolthatatlan gyűlöletet érzett minden iránt, amit doktornak hívtak.

Ámbár jó régóta özvegy volt már és kegyelemkenyéren élt, kamrácskájából buzgón résztvett a gazdaság vezetésében: fia, Gudbrand, úgy találta, hogy érdemes az anyja szavára hallgatnia. De az orvoslással teljesen felhagyott Kari, most már csak önmagát tanulmányozta; egyetlen doktor se vacakoljon ővele, ha egyszer el kell költöznie az élők világából, ő maga intézi el ezt az ügyet.

Erről egyébként sohasem beszélt senkinek, pedig éppen ezt illetően folytatott tanulmányt ezúttal is, miközben a vastag könyvet olvasta. Az utóbbi időben nem valami jól érezte magát és tegnap olyan különös szúrás nyilalt bele egyik vállapocskája alatt. Isten kegyelméből betöltötte már a hetvenedik évét, nem igen várhatta hát, hogy még sok ideje van hátra; sohasem volt beteg, így nem látszott valószínűtlennek, hogy ez az a betegség, amit nem lehet gyógyítani.

Csak olvasott, olvasott; az ajkai aszerint mozog-

tak, ahogy az egyes szavakat követte és kiejtette. Hirtelen megállt az ujja és mintegy pontot tett az olvasmány végére.

Aztán az ókulát feltolta a homlokára és hátra-dülleszkedett a széken, — uh, de fájt ott hátul a vállapockája alatt. Így maradt ülve egy darabig és erősen összeszorított ajakkal nézett egyenesen maga elé. Ekkor egyszerre új gondolata támadt. Kinyújtotta kezét a pohár után, amely ott állt az asztalon; úgy látszott, mintha a keze kissé jobban reszketett volna, mint máskor szokott. A pohárban víz volt, lent a víz fenekén pedig egy felütött tojás. Kari pár pillanatig élesen nézett a tojás sárgájára, aztán visszatette a helyére a poharat, mintha megégette volna rajta az ujjait.

Majd megint sokáig ülve maradt és mozdulatlanul, meredten bámult maga elé, anélkül, hogy valami határozott tárgyra nézett volna és az ajkai mind jobban és jobban összeszorultak, úgy hogy végül már csak vékony, fehér sávnak látszottak. Aztán határozottan bólintott a fejével, erősen megmarkolta a szék karját és felállt. Lassan, óvatosan, egyenként fogta az asztalon levő üvegeket és egyéb tárgyakat, felrakta őket a fali függőszekrénybe, a könyvet is, aztán behajtotta az ajtót és bezárta.

Ismét leült. Sokáig ült mozdulatlanul és gondolkozott.

Hirtelen új, különös gondolat ragadta meg. Ki-

nyújtotta a kezét, fogta a botját és háromszor kopogott vele a padlón. Egy fiatal leány dugta be a fejét a kamrácska ajtaján.

— Akarsz valamit, nagymama?

— Igen. Itt benn van apád?

— Nincs. Fát vág künn a fészerben.

— Kérd meg, hogy jöjjön be.

Kisvártatra belépett Gudbrand az anyja szobájába.

— Mit akarsz, anyám?

— Kicsit beszélni szeretnék veled.

Gudbrand leült.

— Úgy hallom, nemsokára várod a kis borjúkat.

— Igen. Ezen a héten kell a teheneknek megelleniök.

— A vörösoldalú kétévest gondoltad eladni?

— Igen, azt gondoltam.

— Hm, nos, éppen azt akarom mondani, hogy ne add el.

Gudbrand csodálkozva nézett fel.

— Egy sincs most olyan, amely alkalmasabb volna levágásra.

Gudbrand erre még jobban meglepődött.

— Levágásra? Hát ebben az évszakban csak nem fogok állatot vágni!

— Lehet, hogy nemsokára halottitort kell tartanod.

Gudbrand felugrott.

— Beteg vagy, anyám?

— Pszt. Nincs semmi értelme annak, hogy ezt a többiek előtt említsd, de két hét múlva meghalok.

— Beteg vagy? Elhozzam a doktort?

— A doktort? Aztán mit csinálna velem? Nem, nincs rá szükség. Majd elintézem én ezt magam.

Gudbrand először kissé megijedt és aggódni kezdett, de amikor elbeszélgettek egy darabig és kivette az anyjából, hogy nincs semmi különösebb baja, csak gyengének érzi magát, az egész dolgot arra magyarázta, hogy az anyja második gyermekkorát kezdi élni. A békesség kedvéért megígérte, hogy szót fogad neki, megtartja a vörös tinót és mindenben ahhoz igazodik, amit anyja óhajt vagy előír; megígérte, hogy senkinek sem szól a köztük lefolyt beszélgetésről; az öregasszony erre még egyszer kijelentette, hogy pontosan mához két hétre fog elköltözni az örökkévalóságba.

A következő napokon is meglehetősen rosszul érezte magát Kari, de olyan sok dolga volt, hogy nem jutott ideje a lefekvésre. Minden szekrényfiókot odavitetett maga elé az asztalra és el lehet képzelni, hogy a nagy eseménynél minden gyerek ott szorongott, — pedig Gudbrandnak sok gyereke volt, — mert itt pompás dolgok kerültek elő, amiket még sohasem láttak azelőtt. Kari megkérdezte, hogy kinek mihez van leginkább kedve és kiosztott közöttük minden lim-lomot: ezüstdobo-

zokat, burnótszelencét, kendőket és sok egyebet; és ha akadt valami, ami nem tetszett a kislányoknak, szépen félretette és azt mondta a menyének, hogy azokat most már belerakhatja a *saját* fiókjaiba. És mindenről, amije csak volt, rendelkezett; elmondta, hogy ez meg az kié legyen, hiszen ő olyan öreg már, hogy nincs többé rájuk szüksége.

Amikor mindezzel elkészült, ami körülbelül egy hetet vett igénybe, nagyon gyenge és kimerült lett és ekkor lefeküdt az ágyba.

Gudbrand nem tudta igazában, hogy mit higgyen, ismét a doktorra terelte a szót, de ekkor az öreg Kari valósággal megsértődött, és maga a fiú sem találta az anyja állapotát rosszabbnak, mint ilyen azelőtt volt. De már kevésbé tűnt fel előtte kedves és kellemes dolognak Kari ama gyakori óhajtása, hogy a legnagyobb fiúunokája üljön az ágya mellé és bibliát meg zsoltárverseket olvasson neki és hogy Kari most olyan borzasztóan keveset érdeklődött, meg beszélt a gazdaság ügyeiről, egy nap pedig azt kérdezte Gudbrandtól, hogy fogadott-e már asztalost koporsócsinálásra. Mindig akadt ugyanis egy vagy más, amiről még elfeledkezett rendelkezni és ilyenkor Gudbrandot titkos beszélgetésre hívta.

Amikor már négy napig feküdt, ezzel is elkészült Kari és ekkor azt mondta Gudbrand:

— Azt hiszem, jobban vagy, anyám.

Kari sértődötten nézett a fiára:

— Ó igen, de azért a halálnak el kell jönnie értem.

A tizennegyedik napon még mindig feküdt Kari és Gudbrand nem tudta megállni, hogy azt ne mondja:

— Bizonyára elszámítottad magadat, anyám!

Kari erre olyan bosszús lett és annyira megsértődött, hogy még csak nem is válaszolt.

Másnap reggel hallják ám, hogy Kari felkel, felöltözködik és kinyitja a szekrényt. Elővette a könyvet, belekötötte egy kendőbe, fogta a botját és kopogott.

Gudbrand bement hozzá.

— No nézd csak! Hát te fenn vagy, anyám?

— Persze, hiszen láthatod! Mondd meg Anenak, hogy vegye le az ünneplőruhámat a ruháskamrából.

— Mit akarsz vele?

— Magamra akarom öltetni. Te pedig rögvest a kis szán elé fogod a fekete lovat.

— Szánkózní akarsz, anyám?

— Igen. Nincs más hátra, el kell mennem az új orvoshoz. Az még fiatal, éppen most végezte be tanulmányait, így hát talán tud még valamit.



A parasztok a 90-es évek norvég irodalmában mind nagyobb és nagyobb szerepet kezdtek játszani. Ennek oka főleg abban rejlett, hogy az erőteljes nemzeti érzésű norvég írók maguk is legtöbbször parasztsaládból nőttek ki és bennük látták az idegen hatástól mentes, szinte érintetlen nemzeti őserőt, mely kell, hogy Norvégia teljes függetlenségét kivívja. De egyidejűleg a norvég parasztok nyelvéből, azok tájszólásaiból értékes kincseket merítettek az új norvég irodalmi nyelv megeremtéséhez.

Mig Kinck a nyugati parasztnak az életét rajzolta meg, azokét, akik a vadregényes fjordok között laknak, addig Hans Aanrud (ejtsd Ónrud, sz. 1863) könyveiben a svéd határ felé néző hegyek és völgyek lakóinak életét, szokásait írja le könyveiben. Maga Aanrud is paraszttanyán született, az illatos legelőiről híres Gaus-völgyben, ahol még ma is áll szürke faházaival az ősi Aanrud-tanya. Mint serdülő gyerek apjának a libáit és kecskéit őrizte s úgy került azután a lillehammeri latin iskolába, majd az oslói egyetemre. Azonban egyetemi tanulmányait

sohasem fejezte be, hanem ujságíró és színházi kritikus lett.

Aanrud a humoros, jókedvű norvég írók közé tartozik, akik mosolyogva nézik az emberek sürgés-forgását, akik sohasem haragusznak. Ahány arcképet csak láttam, — kivéve Gulbransson karikatúráját, — mindenütt derűs mosoly játszadozott a szája körül. Ilyen derűs, csendes, mondhatnám mikszáthi mosoly jelenik meg minden írásában.

Elbeszéléseinek első kötete 1891-ben jelent meg. Már ebben a könyvében is oly meleg szeretettel írta le az ő kedves öreg parasztjait, akik fent a hegytetőkön egyedül laknak apró faházaikban és csak ünnepnapon gyalogolnak le a faluba. Kevés, de jellemző szóval rajzolja őket. Egy-egy apróság, egy kis jelenet és előttünk áll a Gaus-völgy derék norvég házaspárja. A „Téli Éjszaka“ című könyve (En vinternatt og andre fortællinger) 1896-ban jelent meg. A Téli Éjszakában megmutatta Aanrud, hogy komor, tragikus tárgyat is művészettel tud feldolgozni. Azonban igazán mégis csak akkor érzi jól magát, ha olyan alakot rajzolhat, mint az öreg Jens, aki be-beruccan a városba, hogy kedvére teleigya magát, hogy egy átalag pálinkát és részeg cimborákat hozzon haza, akiket azután harcias leánya, Jensine szokott kiaverni a házból.

Aanrud nemcsak színikritikákat írt, hanem mint színiigazgató is tevékenykedett Bergenben (1899—

1900), sőt az oslói Nemzeti Színháznak is több éven át volt irodalmi tanácsadója.

Míg elbeszéléseinek tárgyát majdnem kizárólag szülőföldjéről meríti, addig komédiáiban a városi, és pedig a nagyvárosi életet figurázza ki. Ezekben („Storken“, A gólya, 1895., A kakas, 1906. stb.) alig ismerünk a kedélyesen tréfálkozó, szelídlelkű íróra, ezekben a komédiákban már gúnyol, korszerű hibákat ostoroz és eszméért harcol.

Oslo, 1931. január hó.

Leffler Béla

TARTALOM

Téli éjszaka	5
Beruccanás a városba	23
Amikor a vadludak húznak	55
A kérő	69
Ha az ember megöregszik	86
Az öreg hegedűs	98
Messze benn az erdőségben	111
A régi időkben	124
Karácsonyi vendégek	140
Amikor az öreg Kari meg akart halni	150

EZT A KÖNYVET
KNER IZIDOR KÖNYVNYOMTATÓ
NYOMTATTA ÉS ADTA KI
GYOMÁN, AZ 1931. ESZTENDŐBEN.
EGYEDÜL JOGOSÍTOTT FORDÍTÁS
NORVÉG EREDETIBŐL FORDÍTOTTA
HETYEY JÓZSEF

*

UGYANILYEN KIADÁSBAN MEGJELENTEK MÉG:

JOHAN BOJER:

HAZATÉRÉS

ELBESZÉLÉSEK

OLAF DUUN:

VILÁGTALAN ANDRÁS

ELBESZÉLÉSEK

PETER EGGE:

KEGYELEMKENYÉR

ELBESZÉLÉSEK

HANS E. KINCK

EMBEREK ÉS BOLONDOK

NOVELLÁK

SIGRID UNDSÆT:

AZ OKOS LEÁNYZÓK

HÁROM ELBESZÉLÉS

*

A SOROZATOT

LEFFLER BÉLA

SZERKESZTETTE

*



